

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1906.   **Andra Kammaren.**   N:o 61.

Lördagen den 19 maj.

Kl. 11 f. m.

Förhandlingarna leddes till en början af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 12 innevarande maj.

§ 2.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 107, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående dispositionen af en i fångvårdsstyrelsens hufvudbok balanserad behållning af brandskadeersättning,

n:o 108, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra militiebostället Hesslö n:is 1, 2, 3 och 4 i Västmanlands län,

n:o 109, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till anläggning af aflöpss- och vattenledningar vid Trollhättan m. m.,

n:o 110, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af en tomt i Trollhättan till skolhusbyggnad,

n:o 111, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Trollhättans kommun af vissa områden för utläggning af gator och allmänna platser i Trollhättan m. m.,

n:o 112, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ställande af viss kronoegendom under förvaltning af styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk,

n:o 113, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till kronolägenheten Barnabro n:o 1 i Hallands län hörande område,

n:o 114, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afstående af kronans rätt till den så kallade Fiddevången invid Falsterbo,

n:o 115, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af kronoparken Österåker i Stockholms län,

n:o 116, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte af mark från Älfkarleby kungsgård i Uppsala län mot viss Söderfors bruks aktiebolag tillhörig jord,

n:o 117, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förut till löningsjordar anslagna lotter under förra kungsladugården Ladugårdsgärdet i Östergötlands län,

n:o 118, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till förra hospitalshemmanet $\frac{3}{4}$ mantal Växjö hospitalsgård i Kronobergs län hörande områden,

n:o 119, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra länsmansbostället Husby n:o 4 med därtill hörande lägenheten Mörtnekärret n:o 1 i Östergötlands län,

n:o 120, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till kungsladugården Skälby i Kalmar län hörande område,

n:o 121, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till förra militiebostället $\frac{29}{48}$ mantal Stenkelösa n:is 1, 2, 3 och 6 i Malmöhus län hörande lägenheter,

n:o 122, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af kungsladugården Askloster n:o 1 i Hallands län,

n:o 123, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af till förra häradsskrifvarbostället 1 mantal Östanbro n:o 3 och förra kronofogdebostället 1 mantal Östanbro n:o 4 i Västmanlands län hörande jordområden,

n:o 124, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för Kungl. Maj:t att för inköp af skogbärande eller till skogsodling tjänlig mark disponera köpeskillingarna för vissa kronoegendomar m. m.,

n:o 133, i anledning af väckt motion om afskrifning af återstående köpeskillingen för hemman och lägenheter, som få till skatte lösas, samt

n:o 138, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

§ 3.

Sedan herr talmannen nu öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, upplästes följande till kammaren inkomna läkarbetyg:

Riksdagsmannen i Andra Kammaren herr direktör Ernst Beckman är på grund af sjukdom (neuralgiska smärtor) fortfarande förhindrad infinna sig vid riksdagen.

Djursholm den 18 maj 1906.

A. Lychou.
Leg. läkare.

§ 4.

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtande n:o 4.

§ 5.

Härefter föredrogs hvar för sig statsutskottets memorial:

n:o 153, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd;

n:o 154, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anvisande af medel till inköp af enskilda tillhöriga vattenfall, lämpliga för elektrisk drift å statens järnvägar; samt

n:o 155, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående beviljande af medel till uppförande af nya byggnader för armén; och blefvo de i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna af kammaren godkända.

§ 6.

Vidare föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden n:is 156, 157 och 158.

§ 7.

Till afgörande förelåg lagutskottets utlåtande n:o 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ändringar i 8 och 10 kapitlen strafflagen och till lag om ändrad lydelse af 77 § strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881.

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.*

Genom en den 4 innevarande maj dagtecknad proposition, hvilken af båda kamrarna blifvit till lagutskottet hänvisad, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga propositionen bifogade förslag till

1:o) lag om vissa ändringar i 8 och 10 kapitlen strafflagen och

2:o) lag om ändrad lydelse af 77 § strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881.

Utskottet hemställde:

1:o) att Riksdagen, under förklarande att det i propositionen innefattade förslaget till lag om vissa ändringar i 8 och 10 kapitlen strafflagen icke kunnat i oförändradt skick bifallas, ville, i anledning af propositionen, för sin del antaga ett vid utlåtandet fogadt förslag till lag om vissa ändringar i 8 och 10 kapitlen strafflagen,

2:o) att Riksdagen måtte antaga det i propositionen innefattade förslaget till lag om ändrad lydelse af 77 § strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881.

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

I en vid utlåtandet afgifven reservation hade herr *Lindhagen*, med hvilken herr *Jansson* i Edsbäcken hufvudsakligen instämt, hemställt

1:o) att propositionen, i hvad den afsåge vissa ändringar i 8 kapitlet samt 10 kapitlet 11 och 14 §§ strafflagen, icke måtte af Riksdagen bifallas; samt

2:o) att propositionen, i hvad den afsåge förändrad lydelse af 77 § strafflagen för krigsmakten, icke heller måtte vinna Riksdagens bifall.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet af

Herr Zetterstrand, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig att beträffande föredragningen föreslå, att 10 kap. 14 § fördrages först, därefter 8 kap. 3 §, 8 kap. 8 § och 10 kap. 13 §, samt att efter föredragningen af 10 kap. 14 § diskussionen må få röra sig om förslaget i dess helhet.

Hvad herr Zetterstrand sålunda hemställt bifölls af kammaren.

För 10 kapitlet 14 § strafflagen hade Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit denna lydelse:

Hvar som, muntligen inför menighet eller folksamling, eller i skrift, den han utspridt eller utsprida låtit, uppmanar till våld å person eller egendom eller till annat brott, varde, där ej uppmaningen särskildt med straff belagd är, dömd till böter eller fängelse. Afsåg uppmaningen brott, hvarå strängare straff än fängelse kan följa, eller voro eljest omständigheterna synnerligen försvarande, då må till straffarbete i högst fyra år dömas. Är den skyldige i följd af uppmaningen förfallen till straff för delaktighet i brott, som därå följt, gälle hvad i 4 kap. 1 § stadgas.

Där någon annorledes, såsom genom prisande af brottslig handling, muntligen inför menighet eller folksamling, eller i skrift, den han utspridt eller utsprida låtit, söker förleda till brott; vare lag som i 1 mom. sägs.

Har någon eljest på sätt i 1 eller 2 mom. förmäles sökt förleda till ohörsamhet mot lag eller laga myndighet, straffes med böter eller fängelse.

Hvad i denna § är stadgadt gälle äfven om den, som annans skrift, hvars innehåll är efter samma § straffbart, utspridt eller utsprida låtit för att därmed främja den med skriften åsyftade verkan.

Beträffande denna paragraf hade reservation afgifvits af herr *Zetterstrand*, som ansett, att orden »såsom genom prisande af brottslig handling» bort ur förslaget utgå.

Efter föredragning af paragrafen yttrade

Herr Lindhagen: Herr talman! Då jag uti afgifven reservation yrkat afslag å de framlagda lagförslagen, skall jag be att få yttra några ord i frågan.

Det nu omhandlade stadgandet i 10 kap. 14 § strafflagen afser att med straff belägga uppmaning till brott samt till ohörsamhet mot lag och laga myndighet. Om en sådan uppmaning leder till brottets utförande, straffas den, som gjort uppmaningen, jämlikt föreskrifterna i strafflagen om delaktighet. Ifrågavarande lagrum afser sålunda straff för en uppmaning, som icke leder till åsyftad verkan. Beträffande nu gällande lags bestämmelser i detta afseende föreslås genom den föreliggande kungl. propositionen två ändringar: dels en straffskärpning och dels ett s. k. förtydligande.

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Straffskärpningen består däruti, att nu gällande straffmätt — böter till belopp af högst 500 kronor eller fängelse i högst två år — skulle i de fall, då synnerligen försvärande omständigheter föreligga, eller då det brott, hvartill uppmaning sker, kan beläggas med högre straff än fängelse, kunna ökas till straffarbete ända upp till 4 år. Nu ställer man sig naturligtvis mycket olika till en sådan straffskärpning, allt efter den uppfattning man hyser om lämpligheten af höga straff eller icke. För min del vill jag, att strafflagen skall vara skonsam, och med denna uppfattning kan jag icke annat än i största nödfall gå med på en skärpning af straffbestämmelser. Åtminstone bör dessförinnan en öfvertygande utredning om förefintligheten af ett behof af skärpning föreligga. Om jag nu går till den kungl. propositionen för att efterse, hvad som föranledt ifrågavarande framställning, så finner jag, att Kungl. Maj:t icke motiverat densamma på annat sätt än, såsom det heter i propositionen, att de nuvarande straffen »torde få anses vara allt för låga». Nu är det klart att, så vidt denna föreslagna straffskärpning afser brott i allmänhet, något behof af densamma i praktiken icke visat sig. Man kan ju tänka sig att vid en allmän revision af strafflagen kan ifrågakomma att ändra de olika straffbudens strafflatituder; men till att i detta enstaka fall för uppmaning till brott i allmänhet skärpa straffet föreligger icke alls någon anledning. Det är heller icke därför, som Kungl. Maj:t föreslagit denna ändring, utan därför att denna straffskärpning skall i sin mån vara ägnad att mota särskildt sådana uppmaningar till brott, hvilka ligga i den s. k. »fosterlands- och försvarsfientliga agitationen». Men Kungl. Maj:t säger på samma gång i sin proposition, att just denna agitation merendels söker undvika direkta uppmaningar till olydnad mot lag och befäl. Man har således i detta fall haft mycket ringa anledning att tillämpa det ifrågavarande lagbudet. Och det är under sådana förhållanden svårt att förstå, huru man kunnat komma till den förvissningen, att äfven när lagbudet kommer att tillämpas, straffet skall komma att visa sig alldeles för lågt. Jag har hört uppgifvas, att statsministern i Första Kammaren skall, då frågan där var före, hafva anfört ett fall, då en person skall hafva jämlikt detta lagrum blifvit dömd endast till 40 kronors böter, hvilket enligt herr statsministerns uppfattning varit för litet. Men det är väl ändå bra vanskligt att

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlet
i strafflagen
m. m.
(Forts.)

på grund af ett enstaka fall förklara, att man däraf kan draga den slutsatsen, att dessa straffatituder, som dock kunna gå upp till fängelse i 2 år, skulle vara allt för knappt tillmätta. Det tilldrog sig också under förra året, att för tryckta upprop, som ansågos innefattat uppmaning till brott mot den militära myndigheten, två personer dömdes med tillämpning af detta lagbud till fängelse, i ena fallet 6 månader och i andra fallet 8 månader, och särskildt i det senare fallet, då personen dömdes till 8 månaders fängelse, fanns det en ganska omfattande opinion, att, hvilken mening man än månde hafva om själfva saken, straffet dock var orimligt högt. Och jag är lifligt öfvertygad, att, om det nu framlagda förslaget varit gällande vid den tiden, skulle det i nämnda fall icke hafva stannat vid 8 månaders fängelse, utan sannolikt blifvit straffarbete.

Vidare har Kungl. Maj:t också åberopat den utländska lagstiftningen, som tillkommit på senare tider, särskildt den holländska, italienska och norska, äfvensom det schweiziska strafflagsförslaget. Jag har i min reservation närmare utvecklat, i hvilket afseende jag anser, att denna jämförelse, såvidt jag hunnit utröna, är missvisande. Särskildt måste man också fästa sig vid, att vissa af dessa nya lagstiftningar hafva försökt att förekomma missbruk af de högsta straffsatserna genom att föreskrifva, att uppmaningar till brott skola betraktas såsom försök till fullbordadt brott, och således icke böra beläggas med högre straff än det brott, uppmaningen afsåg, utan tvärt om med lägre. Och det bekanta schweiziska förslaget, som särskildt åberopats, fritager från allt straff uppmaning till sådan handling, som kan försonas med endast böter eller fängelse, och då är det ju i viss mån uppseendeväckande, att vi skulle behöfva en lagändring i syfte att äfven för sådana fall kunna belägga uppmaningen med straffarbete ända till fyra år.

Nu kan man ju säga, att uppmaning till brott icke är att betrakta såsom försök till det brott, hvartill uppmanas, utan att den moderna rättsvetenskapen allt mer och mer går i riktning att framhålla uppmaningen såsom en själfständig brottsart, hvilken bör bestraffas utan hänsyn till straffet för den brottsliga handling, till hvilken uppmaningen hänför sig. Men, som sagdt, i de åberopade förslagen synes en dylik uppfattning icke kommit till uttryck annat än möjligen i det holländska förslaget. Och det är förunderligt, hvarför vi just nu skulle bli så moderna på detta område, att vi äfven för obetydligare fall skulle stadga särskilda, stränga straffbestämmelser, som i vida mån, kan man säga, öfverstiga dem, som tillätas i de ifrågavarande utländska lagarne. Kungl. Maj:t har dock i motiveringen till förslaget på ett par ställen angifvit, att förslaget vill i viss mån utgå från den gamla ståndpunkten, att uppmaning till brott skulle vara att betrakta såsom försök till den handling, hvartill uppmaningen hänför sig, och detta har fått ett särskildt tydligt uttryck i Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag om att borttaga ur strafflagen den möjligheten, att äfven civil orätt skulle blifva straffad, ty, säges det därom i

propositionen, det vore ju oegentligt, att då den särskilda civila orätten icke är belagd med straff, uppmaningen skulle kunna bli belagd med straff. Jag vill i detta sammanhang bekänna att jag i min motion förbisett, att förslaget i denna del på yrkande af högsta domstolen frånträdts.

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Jag öfvergår därefter till det så kallade förtydligandet, som återfinnes i andra momentet af den nu föredragna paragrafen. Enligt nu gällande lag straffas dels uppmaning till brott och dels uppmaning till ohörsamhet mot lag och laga myndighet. Bägge dessa saker äro bibehållna i det nu föreliggande förslaget. Men däremellan är inskjutet såsom ett särskildt nytt moment, att icke blott uppmaning till brott skall straffas utan äfven när någon »annorledes» söker förleda till brott. Det är tydligt, att därmed införts i strafflagen en vag och tånjbar bestämmelse, som kan föranleda nya otydligheter och hvarigenom äfven äfventyras, att personer, som lagen icke velat drabba med straff, faktiskt dock komma under strafflagen. Här har i förslaget vidare tillagts såsom ett exempel: »såsom genom prisande af brottslig handling», och en reservant, herr Zetterstrand, har påyrkat, att denna exemplifiering skulle uteslutas. Jag vill betona, att äfven herr Zetterstrand icke tagit afstånd från själfva nyheterna i förslaget, ty han opponerar sig icke emot straffskärpnigen, och han opponerar sig icke heller mot inskjutande af detta andra moment, hvarigenom straffas äfven förledande till brott, som sker annorledes än genom direkt uppmaning, utan endast mot detta exemplifierande. Detta kan ju möjligen hafva någon liten betydelse, men jag tror i alla fall, att då själfva hufvudsaken: »annorledes» står kvar, kan det i det stora hela göra detsamma, om exemplifierandet står kvar eller icke. Man skulle till och med kunna säga, att en sådan exemplifiering kan hafva den betydelsen, att den i viss mån begränsar det mycket allmänna uttrycket: »annorledes». Om man då tager bort exemplet, kommer ordet »annorledes» att ännu lättare kunna betyda hvad som helst.

Redan denna granskning visar enligt min uppfattning, att intet behof föreligger att stadga en straffskärpning och vidare, att äfven det s. k. förtydligandet, hvilket jag medger kan i flera fall föranleda att verkligen straffbara uppmaningar blifva bestraffade, dock å andra sidan äfven kan leda till att man kommer in på en godtycklig stråt, där man icke riktigt vet, hur långt det kan gå i straff mot medborgare. Det må här äfven erinras om den situation, som förelåg år 1889, då likaledes förslag om en ganska betydande ändring i nu förevarande lagparagraf förelåg. Det framhölls då i den kungl. propositionen, att situationen då visserligen icke gällde lif eller död, men i lifliga ord, präglade af mycken stark öfvertygelse, framlade Kungl. Maj:t sina stora farhågor för den närmaste framtiden, om icke Kungl. Maj:ts förslag antoges. Jag tror, att vi alla kunna vara eniga om att det icke heller nu gäller lif eller död. Men ur den vida större matthet, hvarmed Kungl. Maj:t nu motiverar sitt förslag, får man ett slags förnimmelse utaf att faran i hvarje händelse icke

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
i strafflagen
m. m.
(Forts.)

är mera öfverhängande nu än den var år 1889 och att förslaget ej är uppbyggt af någon större öfvertygelse om dess ändamålsenlighet.

Jag tror också, att man icke får alltför mycket tillmätta de militära uppfattningarna och fordringarna auktoritet i denna fråga, utan måste äfven låta det civila omdömet komma till tals. Det är ju dock så, ehuru många föreställa sig, att det icke är på det sättet, att vi hafva en lag, som straffar alla uppmaningar till brott och alla uppmaningar till ohörsamhet mot lag och laga myndighet. Och så förbiser man också, att man väl ej bör lämna alldeles utom räkningen de värnpliktige själfva. Om de göra sig skyldiga till olydnad mot befäl eller eljest till brott mot krigslydnaden, är det ju närmast de, som blifva straffade, och ännu har jag icke hört talas om, att det visat sig tecken till att de värnpliktige velat underkasta sig följderna af något sådant.

Jag tillåter mig också för min del framhålla, att jag tycker verkligen, att den ena agitationen icke bör alltför mycket förhäfva sig öfver den andra. Nu har man, utan något försök, så vidt jag förstår, att gå till botten af själfva saken, sökt att genom ganska ensidiga och ifriga framställningar egga också oss riksdagsmän till hvad jag skulle vilja kalla förgripelser mot fäderneslandets gamla tryck-, församlings- och yttrandefrihet, och detta är också ganska samhällsvådligt, och detta kan sägas så mycket mera som det här, till skillnad från uppeggelsen af de värnpliktige, visat sig ganska osvikliga tecken till att denna agitation är ägnad att grumla vår »känsla af plikter mot fäderneslandet» i det af mig angifna afseendet.

Då jag följaktligen finner, att det är stridande mot landets samskyldiga intressen att genast vara färdig med strafflagar mot hvarje utbrott af vrede och hat öfver sociala missförhållanden, måste jag finna det så mycket olämpligare att lagstifta på de föreslagna områdena i den situation, hvori vi nu befinna oss. Jag, som sagdt, för min del kan icke vara med om den föreslagna lagstiftningen i och för sig, och jag skulle ännu mindre velat framlägga den såsom följe till den stora medborgarfrågan. Men då rösträttsfrågan fallit, tycker jag, att hvilka meningar vi än må hafva i själfva saken, borde vi dock finna, att det icke är rimligt och klokt, att just nu besluta den lagstiftning, som föreligger, ty det går väl icke an, att statsmakterna i vitala politiska frågor endast besluta pålagor och strafflagar.

Då sålunda samtliga de nu framlagda lagförslagen, af hvilka den nu föredragna punkten utgör ett moment, innefatta enligt min mening obehöfliga och betänkliga afvikelser från våra traditioner efter det stora genombrottet år 1809, och då lagförslagen dessutom äro framlagda i en olämplig tidpunkt och nu föreligga till afgörande i en ännu olämpligare tid, nödgas jag, herr talman, yrka afslag på nu föredragna förslag.

I detta anförande instämde herrar *Eriksson* i Elgered, *Jansson* i Edsbäcken, *Nyström*, *Kjellberg*, *Ericsson* i Alberga, *Thylander*, *Larsson* i Lund, *Karlsson* i Fjäl, *Wickström* och *Berghund*.

Vidare anförde:

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Herr statsrådet friherre Marks von Württemberg: Herr talman, mina herrar! Såsom medlem af regeringen har jag i min mån deltagit i utarbetande af de nu föreliggande förslagen, och det torde därför vara naturligt, om jag nu inför kammaren upptager till bemötande vissa utaf de invändningar, som utaf reservanterna mot utskottets betänkande hafva framställts mot förslaget, invändningar, som till en del nu upprepats under debatten af herr Lindhagen. Jag vill nu tills vidare uteslutande hålla mig till det förslag, som närmast föreligger till behandling, förslaget till lag om ändring af 10 kap. 14 § strafflagen.

Hufvudreservanterna, herrar Lindhagen och Jansson i Edsbäcken, synas i sin reservation vilja göra gällande, att här vore fråga om en inskränkning i yttrandefriheten, och en liknande uppfattning kan spåras i herr Lindhagens muntliga anförande. Så är emellertid icke förhållandet. Gränserna för yttranderätten äro enligt förslaget desamma som enligt gällande lag. Hvad som för närvarande är tillåtet att yttra förblir fortfarande tillåtet, ifall förslaget skulle komma att antagas. Regeringen har vid förslagets utarbetande trots, att man hos oss kunde undvara sådana tånjbara och starkt restriktiva bestämmelser, som en del främmande strafflagar upptagit till värn mot agitation, som man ansett samhällsfarlig. Sålunda innehåller förslaget t. ex. icke någon motsvarighet till den nya norska strafflagens bestämmelser om uppvigling till hat mot olika samhällsklasser, en bestämmelse, som äfven återfinnes på andra ställen. Icke heller finnes någon som helst motsvarighet till den bestämmelse, som Kungl. Maj:t år 1889 föreslog Riksdagen att antaga, nämligen ett straffhot mot den, som offentligen uppviglade till åtgärd, som kunde anses hota samhällsordningen eller innebära fara för dess bestånd.

Det förefaller mig alltså något missvisande, då herr Lindhagen på sätt och vis jämfört det nu föreliggande förslaget med det, som år 1889 var föremål för Riksdagens behandling. Det väsentliga i detta senare förslag var den nyss antydda bestämmelsen, och det var denna bestämmelse, som på grund af sin tånjbarhet blef med kraft tillbakavisad af Riksdagens Andra Kammare; men om några sådana föreskrifter är, jag upprepar det, denna gång icke alls fråga.

Nej, hvad det nu gäller, är i främsta rummet ett förtydligande af den gällande bestämmelsen i 10 kap. 14 § strafflagen.

Ett offentligt eggande till brott antager, såsom naturligt är, jämförelsevis sällan formen af en direkt uppmaning att begå brottet. Vida vanligare är, att uppviglarerna i mera förklädd form ger uttryck åt syftet att framkalla en brottslig handling, att han t. ex. yttrar sig villkorligt och abstrakt om det berömvärda eller ärofulla i den eller den brottsliga handlingen eller att han förhårligar någon, som begått ett eller annat brott. Att en dylik person, om hans syfte att verka uppviglande står tydligt och klart, bör anses fullt lika straffbar som den, hvilken direkt uppmanar till ett brott, synes mig

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

vara uppenbart. Enligt min och mina kollegers mening måste också gällande stadgande i andra stycket af 10 kap. 14 § strafflagen anses innebära, att en dylik förklädd uppmaning är straffbar lika väl som en uttrycklig sådan. Men det är onekligt, att denna tolkning icke af de använda ordalagen framgår med den tydlighet, som vore önskvärd; och häri har man tilläfventyrs också att söka orsaken till att tillämpning af detta lagrum mera sällan förekommit, såsom också herr Lindhagen och hans medreservant mycket riktigt anmärkt.

Utom detta förtydligande är det i förslaget fråga om höjning af straffmaximum för den uttryckliga eller indirekta uppmaningen till brott. Den nuvarande straffsatsen utgöres, som bekant, af böter af högst 500 kronor eller fängelse i högst 2 år. Jag medgifver, att det vid första ögonkastet kan förefalla, som om herr Lindhagen och hans medreservant hade fullkomligt rätt, då de anse dessa straff tillräckligt höga; men härvid bör ihågkommas hvad som i propositionens motivering framhålles om de grundsatser, som i lagskipningen tillämpas vid straffmätning. Det förhåller sig nämligen så, att domstolarna, då de inom en i lagen bestämd latitud hafva att utmäta straffet för ett under ordinära omständigheter begånget brott, d. v. s. då hvarken försvarande eller förmildrande omständigheter kunna anses föreligga, alltid bruka hålla sig vida närmare straffskalans minimum än maximum. Ett slående exempel härför föreligger just i afseende å tillämpning af ifrågavarande straffbestämmelse. Det har af statsministern omnämnts i debatten i Första Kammaren och var föremål äfven för omnämnande från herr Lindhagens sida nyss: en uppmaning till krigsmanskapet att ställa sig i bakhåll för officerare och misshandla dem har af en domstol ansetts tillräckligt bestraffadt med böter af några tiotal kronor. Jag tror visserligen, att många domare skulle finna denna straffsats alltför mild och att något högre straff kunnat på annat håll ifrågakomma; men i alla händelser vill det mycket till för att en domstol skall låta straffet uppgå till eller ens närma sig maximum. Under sådana förhållanden måste enligt min tanke den nuvarande straffskalan anses alltför låg. Den kan, som sagdt, i mera ordinära fall leda till straff, som uppenbarligen icke stå i skäligt förhållande till brottets farlighet; och än mera framstår skalans otillräcklighet i de svårare fallen. Jag tänker mig t. ex. att en person i syfte att befordra förverkligandet af anarkistiska idéer, som han omfattar, skulle inför en okritisk och omogen publik uppmana till rena nidingsdåd, såsom att planlöst och, enligt vanligt omdöme, meningslöst mörda oskyldiga människor; då kan näppeligen en så lindrig straffart som fängelse vara på sin plats. Och jag tror icke heller att den nuvarande högsta strafftiden kan anses tillräcklig. Nej, vill man på detta område åstadkomma något genom ett straffhot, måste helt visst detta hot göras allvarligare och kraftigare än det den nuvarande lagen innebär; och jag tror för min del, att förslaget härutinnan näppeligen går för långt.

Uti motiveringen till förslaget har man framhållit, att vissa nyare främmande strafflagar för motsvarande fall i allmänhet innehålla högre maximum än som nu föreslås. Denna uppgift hafva

herr Lindhagen och hans medreservant funnit vara väsentligen missvisande. Det missvisande skulle, enligt hvad som framgår af reservationen och här närmare utvecklats af herr Lindhagen, ligga däri, att man icke omnämnt, hurusom de flesta af dessa främmande lagar, på samma gång de fastställa ett absolut straffmaximum, också fastslå, att straffet för den brottsliga uppmaningen skall stå i ett visst förhållande till straffet för det brott, uppmaningen afsåg, så att det förra straffet skulle vara väsentligen lindrigare än det senare.

Det är ju möjligt, att framställningen af de främmande lagarna kunde i propositionen gjorts något utförligare; men att den skulle vara oriktig eller missledande kan jag för min del icke finna.

Det är sant, att två af dessa främmande lagar, den norska och den italienska, sätta provokationsbrotten uti den af reservanterna angifna relation till det brott, som provokationen afsett. Så göra däremot icke de två andra i motiveringen omnämnda främmande lagarna. I hvarje fall står ju emellertid det anmärkta förhållandet icke i någon strid med uppgiften om det högre straffmaximum de angifna lagarna innehålla. För öfrigt må, hvad särskildt angår den norska strafflagen, erinras, att strafflatituderna enligt denna lag äro vida mer utsträckta än enligt vår lag, hvilket föranleder, att den af reservanterna påpekade inskränkningen i latituden för provokationsbrotten icke kommer att vid jämförelse med vår lag spela den roll, som reservanterna tänkt sig. Vidare må framhållas, att t. ex. uppvigling till svårare former af militär olydnad med afseende å det straffmått, som våra krigslagar innehålla för dylika brott, komme att leda till ett maximum af 4 års straffarbete, äfven om man i vår lag ville uttaga den norska regeln, att straff för uppmaning till brott ej får öfverstiga två tredjedelar af maximum af straff för själfva brottet.

Herrar Lindhagen och Jansson i Edsbäcken hafva i sin reservation uppgifvit, att det schweiziska strafflagsförslaget skulle i fråga om straff för uppvigling till militär olydnad vara väsentligt mildare än det nu föreliggande förslaget, så till vida som enligt det schweiziska förslaget uppvigling till militär olydnad aldrig skulle kunna beläggas med högre straff än fängelse i två år. Men dessa uppgifter äro, så vidt jag kan förstå, ej riktiga. De hvila på den förutsättningen, att enligt den schweiziska lagen militär olydnad aldrig skulle kunna bestraffas med högre straff än fängelse, således aldrig med straffarbete; men förhållandet är, att Schweiz har jämväl strängare straffsatser, och däraf följer också, att uppmaning till militär olydnad kan komma in under det schweiziska lagförslagets bestämmelser om att uppviglare straffas med straffarbete från och med 1 till och med 15 år.

Det framgår af hvad herr Lindhagen under debatten yttrat, att han för sin del anser, att, om öfverhufvud taget hos oss en höjning af straffmaximum skulle kunna ifrågakomma, man i hvarje fall borde förena denna höjning med en straffbestämmelse, som satte straffmaximum i visst förhållande till hufvudbrottets beskaffenhet, så att själfva straffet för uppmaningen alltid blefve mindre än själfva straffet

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

för hufvudbrottet. Jag för min del tror icke, att sådant vore riktigt eller lämpligt.

Jag skall i afseende härpå bedja att få hänvisa till ett yttrande af en berömd utländsk rättslär. Denne man, han är belgare, säger om strafflagen i hans eget land, hvilken innebär, att den som offentligen uppviglar till ett brott skall, därest brottet kommer till stånd, straffas på samma sätt, som om han själf begått det: »Det är en ytterlig slapphet från deras sida, som författat lagen, att icke göra någon skillnad mellan den, som offentligen uppviglat, och den eller de faktiska utöfvarna af den brottsliga handlingen. Talaren, skriftställaren, tecknaren, som, begagnande sig af massans osunda passioner, förorsakar ett brott eller en öfverträdelse, är mycket brottsligare och mycket farligare än själfva verkställarne och bör drabbas af strängare straff än dessa. Att likställa dessa båda slags deltagare öfverensstämmer hvarken med rättvisan eller med resultatet af de nyare forskningarna på folkpsykologiens område.» Detta yttrande synes mig hvila på en riktig grundtanke. Den som söker att i vida kretsar sprida brottsliga tänkesätt, kan ofta nog, så vidt jag förstår, vara mer straffbar än den eller de han lyckats förleda; och äfven om ingen direkt verkan af hans ord har kunnat påvisas, kan i många fall hans verksamhet vara vida farligare än ett eller annat brott af det slag hans uppmaning afsåg.

Jag har nu uppehållit mig vid herrar Lindhagens och Janssons i Edsbäcken reservation. Jag ber emellertid att få säga några ord äfven om den andra reservationen, den som är afgifven af herr Zetterstrand. Den afser, att i andra stycket af 14 § de ord, som nu föreslås: »såsom genom prisande af brottslig handling» skulle utgå. Ja, dessa ord äro, såsom reservanten anmärker, uppenbarligen intagna allenast såsom ett exempel på sådant försök, som här åsyftas. Deras kvarstående eller borttagande kan alltså icke på något sätt ändra stadgandets mening; de afse endast att låta denna mening på ett fullt åskådligt sätt framstå. För min del har jag svårt att inse, hvilken skada dessa ord skulle kunna göra; hvaremot, så vidt jag förstår, de, såsom fallet oftast är med exempel, äro ägnade att belysa den regel de exemplifiera. Jag tror för min del alltså, att det vore bäst, om dessa ord finge kvarstå. Men, om man verkligen befarar något slags våda af deras bibehållande, kan jag icke heller se, att någon större olägenhet skulle uppkomma däraf, att de bortfalla. Jag anser detta vara en tämligen underordnad fråga.

Innan jag slutar, skall jag tillåta mig några allmänna erinringar angående innehållet och betydelsen af de nu föreliggande förslagen. Samtliga dessa förslag äro framkallade af den anarkistiska rörelsen och hafva till ändamål att i någon mån bekämpa denna. Det finnes väl i denna kammare icke många, om ens någon, som tror, att det för bekämpandet af en dylik rörelse skulle vara till fyllest med strafflagar och repressiva bestämmelser. Nej, alla inse vi nog, att de förnämsta och bästa medlen ligga på helt annat håll. De ligga i upplysning, uppfostran, ett nobelt och människoölskande tänkesätt och framför allt i ett undanröjande och mildrande, så vidt möjligt

är, af de politiska och sociala missförhållanden och orättvisor, uti hvilka dessa rörelser hafva sin bästa jordmån. Här föreligga stora uppgifter för våra statsmakter och för hela vårt folk. Jag förstår också till en viss grad, att det kan finnas ögonblick, då en eller annan af de vägar man helst bör gå kan synas mödosam och tills vidare rent af stängd, och att i ett dylikt ögonblick många goda medborgare kunna anse, att rätta tidpunkten icke är för handen att komma med förslag af den art, som här bjudes. Det kan jag förstå. Men för min del tror jag, att det blir svårt att låta samhället tills vidare stå så godt som värnlöst mot denna hänsynslösa agitation, som sträfvar att omstörta grundvalarna för hvarje samhällsskick. Jag tror, att man genom att bidraga därtill kan komma att ådraga sig stort och svårt ansvar. Jag tror också, att hvarje opartisk granskare af de framlagda förslagen skall erkänna, att man vid deras utarbetande har gått till väga med tillbörlig varsamhet och sökt såvidt möjligt undvika intrång på församlings-, tryck- och yttrandefrihetens stora grundsatser. Att man, som i herr Lindhagens reservation antydts, skulle vid förslagets utarbetande tagit intryck af någon tillfällig politisk stämning, det vågar jag på det allra bestämdaste bestrida, likasom jag vill hoppas, att man vid förslagets afgörande här i Riksdagen icke skall låta leda sig af en dylik eller mindre tillfällig stämning. Förslagen hafva utarbetats under känslan af en tung, men bjudande plikt, och det är med en liknande känsla jag för min del vågar uttala den önskan, att Andra Kamraren skall lämna sin medverkan till förslagets genomförande.

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Det 10:de kap. strafflagen, som handlar om brott mot offentlig myndighet, innehåller bland annat två paragrafer efter hvarandra, den 13:de och 14:de, af hvilka den 13:de handlar om upplopp och den 14:de om uppmaning till brott. Straffbestämmelserna i dessa bägge paragrafer synas enligt den senare tidens erfarenheter icke motsvara rättvisans kraf. Hvad angår 13:de paragrafen, så har det visat sig vid förhandlingar särskildt under senaste riksdag, att man i vida kretsar ansett, att det där stadgade straffminimum är onaturligt högt. Det har vid upprepade tillfällen förekommit, att man fått döma personer vida strängare, än hvad rättvisa kunnat kräfv. Hvad återigen beträffar 14:de paragrafen, så har på senare tid visat sig, att i landet uppstått en mera framträdande önskan, att däri upptagna brott måtte straffas strängare, då de emellanåt kunna hafva mera allmänfarlig karaktär. Nu har Kungl. Maj:t i denna proposition sökt afhjälpa det öfverklagade missförhållandet i lagen i dessa båda delar. Hvad angår den af Kungl. Maj:t föreslagna straffminskningen, får jag för min del säga, att den synes mig vara välbetänkt och af behofvet påkallad, och hvad straffhöjningen beträffar, så kan jag icke bestrida behöfligheten af en höjning och att jag är öfvertygad, att *någon* förändring i detta fall bör ske. Då jag inom utskottet har hyst den uppfattningen, att fördelarne af att erhålla ett rimligt straffminimum för straffmätningen äro af väsentligt större betydelse än den fara,

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

som kan uppstå genom fastställande af ett möjligen något för högt straffmaximum, så har jag med anledning däraf i utskottet anslutit mig till Kungl. Maj:ts förslag med den modifikation, som återfinnes i min vid utlåandet fogade reservation. Det har emellertid visat sig, att man vid bedömandet af dessa lagar i allmänhet mindre fäst sig vid den af Kungl. Maj:t föreslagna strafflindringen än vid den ifrågasatta straffhöjningen och de förändringar i lagens ordalydelse, som i sammanhang härmed föreslagits. Det har uppstått farhåga för att dessa lagar, som voro afsedda att verka mot den anarkistiska agitationen, skulle komma att gå ut öfver äfven andra förhållanden och medborgareklasser. Jag tror för min del, att farhågorna, som i detta fall hafva framstått, äro åtminstone till stor del öfverdrifna, och jag skulle för den skull äfven vid detta tillfälle haft benägenhet att förorda det kungl. förslaget med den af mig föreslagna reservationen. Men, mina herrar, förhållandena äro nu något annorlunda än vid den tidpunkt, då ärendet behandlades inom lagutskottet. Mellan den dagen, den 11 maj, och den närvarande hafva vi att anteckna två andra dagar, den 14 och 15 maj. Dessa dagar hafva varit af ganska ödesdiger betydelse. Kamrarne hafva vid dessa tillfällen stannat i skiljaktiga meningar beträffande vår största fråga: rösträttsfrågan. Denna har genom kamrarnes skiljaktiga beslut fallit, och då framställer sig för mig den frågan: kan det verkligen vara lämpligt, att man då här i riksdagens sista timme utan tillfälle till möjligt öfvervägande af alla konsekvenser af nu föredragna lagen och under intryck af den sorgliga situationen, att rösträttsfrågan ånyo har måst uppskjutas, antager dessa strafflagsförslag, så väl utarbetade de i hufvudsak än må vara? Jag tror, att man möjligen kan befara, att det kan uppstå någon misstämning i landet, att man helt visst med någon missuppfattning af lagarnes innebörd, skall kunna komma med den jämförelsen, att Riksdagen har försummat att gifva medborgarerätt åt landets innevånare men på samma gång beslutit sig för denna straffskärpning, som man på många håll icke anser vara lämplig. Det är under intryck däraf som man måste ställa sig ganska tveksam i frågan, och med allt erkännande af regeringsförslagets förtjänster vill jag, herr talman, icke göra något yrkande.

Herr Persson i Malmö: Herr talman, mina herrar! Det har framhållits såväl i den allmänna debatten som från statsrådsbänken, att föreliggande förslag till ändring i strafflagen skulle rikta sig mot den anarkistiska propagandan och fosterlandsförrädiska agitationen. Jag tviflar ingalunda på att så är fallet. Det är nog så, att detta är den egentliga orsaken till detta lagförslags framläggande. Men jag tviflar starkt på att detta är lämpligaste sättet att motarbeta en sådan agitation. Jag är för min del alldeles öfvertygad, att denna agitation i stället för att minskas eller försvagas kommer att i ytterligt hög grad ökas och blifva mer intensiv och — hvad som synes mig viktigare — äfven mera effektiv. Jag hyser nämligen den uppfattningen om det svenska folkets bredaste lager, och den

uppfattningen har jag vunnit under erfarenhet i lifvet, att man visserligen kan med fraser få en applåd för tillfället af en mindre väl skolad arbetarekår, som icke tillräckligt noga tänker på det vid tillfället sagda. Men jag har också lagt märke till, att om man skjuter öfver målet eller om man använder olämpliga, osanna eller orättfärdiga uttryck, så reagerar den svenska folksjälen säkert mot sådant, och därmed förlorar äfven agitationen den betydelse, som den annars skulle hafva. Jag beklagar för min del, att det bland arbetare finnes personer, som skatta åt att använda allt för starka uttryck och olämpliga sådana. Men jag kan icke heller neka till att detta skattande åt öfverord och åt påståenden, som icke äro absolut tillförlitliga, äger rum från såväl den yttersta vänsterns som högerens män. Som jag förut uttalat, anser jag detta icke så farligt, ty folket tänker ändå efter och stannar då vid hvad det finner vara rätt och nyttigt, och då spelar det icke så värst stor roll, om sådant kommer fram, som ej är fullt riktigt, eller om någon skulle använda olämpliga uttryck.

Kan man nu genom antagandet af denna lag förvänta, att de, som så att säga vigt sitt lif åt denna agitation och som hafva en annan åskådning än den vi hafva, än den det stora flertalet af Sveriges folk har — skall man kunna antaga, att deras agitationsarbete skall minskas? Nej, förvisso icke. Den nu framlagda lagparagrafen är af den art, att den, som vet hvad han säger och har tänkt öfver hvad han vill säga, nog kan skydda sig för följderna af denna paragraf, skydda sig för dem så, att han icke blir straffad. Visserligen kommer den alldeles säkert — däri ser jag den största faran af den föreliggande lagen — att i allt för nitiska åklagares händer föranleda en massa åtal, som komma att visa sig icke straffbara äfven efter antagandet af denna lag. Men de, som man afser att råka med dessa lagförslag, träffas alldeles gifvet icke, såvida de reservera sig mot detta förhärlikande. De kunna säga: det skola ni akta er för att göra, jag har endast talat om det därför, att det är historiskt samt passade för det tillfället, men nu äro icke förhållandena sådana. Om de yttra sig på detta sätt skulle, huru häftiga deras anföranden än varit, lagen icke kunna tillämpas på dem. Ty de säga, att detta prisande af den brottsliga handlingen icke skett i syfte att förmå någon annan att göra så. Och då man tar bestämdt afstånd från ett upprepande af den brottsliga handlingen, så synes mig, att lagen icke kan tillämpas mot ett citerande af ett historiskt faktum. Däremot komme den att tillämpas på mera enfaldigt folk — i fall jag får använda det uttrycket — sådana som i känslan af sin saks rättfärdighet icke akta nödvändigt att väga orden som de säga, på sådana, som icke hafva tillräcklig kunskap att kunna föra sin talan så, att de gå fria för straff. Jag tror icke, att det är dessa, som Kungl. Maj:t afsett att nå med det här föreliggande förslaget.

De äro icke brottslingsnaturer. Och jag anser, att det icke heller behöfves att skärpa våra strafflagar för att få dem till att vara laglydiga medborgare. Jag förmenar, att tillämpningen af nu

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

gällande lagar är alldeles tillräcklig för att hålla dem inom vederbörliga skrankor. Såsom jag förut nämnde, tror jag också, att detta icke är det lämpligaste sättet att lagstifta för att få fram det, som man önskar genom denna lagstiftning. Och jag bestyrkes i denna min uppfattning utaf ett anförande, som vid förra årets riksdag hölls af hans excellens herr statsministern Staaff i fråga om ändring af 19 kap. 25 § strafflagen. Det är en passus, som jag skall be att få citera, därför att den stämmer alldeles öfverens med min uppfattning om det nyttiga af att lagstifta i detta fall: »Det finnes i våra dagar en vetenskap inom juridiken, som mer än någon annan lefver ett blomstrande lif i de stora kulturländerna, en vetenskap, som har dragit till sig vetenskapsmän af lysande geni, en vetenskap, som har dragit till sig trägna och ifriga arbetare, hvilka, utan att äga en så hög rang inom vetenskapens värld, likväl ha åstadkommit utomordentligt mycket. Det är straffrättens vetenskap, som under de sista tiotalen af år undergått en så total omgestaltning uti Tyskland, Italien och Belgien, att man sällan har sett en så fullständig transformation.

Näväl, om det är någon sats, som kan anses med den mest tydliga klarhet framstå såsom en hufvudprincip uti den nya, stora och snillrika skolans läror, är det den: »försök att uppdaga orsakerna till brottet och försök att afhjälpa dessa orsaker, ni vinner därigenom hundrafaldt mot om ni straffar! Det är denna skola, som framför allt har verkat för hvad man kallar villkorlig dom och sådant, och allt detta på den grundvalen, att man studerat brottslingen själf, studerat den straffade i fängelset. Denna skolas lärare säga oss med en mun: låt oss akta människan för fängelset, ty i lika många fall gör fängelset skada, som det gör godt! Det förhåller sig således icke så, att samhället kan utan vidare afskilja, utan vidare utrota ett brott genom att sätta brottslingen i fängelse. Hvarför? Jo, därför att brottslingen kan blifva sämre i fängelset än han varit, innan han kom dit.»

Jag har för min del den öfvertygelsen, att den åskådning, som här är uttalad, är den riktiga. Och jag tror, att man kan få fram det goda hos folk och motarbeta det onda på ett lyckligare och mera effektivt sätt än genom antagande af skärpta bestämmelser i våra strafflagar om brott mot samhället.

Det är dessutom en annan egenskap hos det nu föreliggande förslaget, som gör, att det är mig motbjudande att bifalla det samma. Det är dess egenskap af — jag höll på att använda ett utländskt ord, kautschuksparagraf, och jag vet icke något svenskt ord, som är lämpligare — jag ber därför att få vidhålla det epitetet. Det står »annorledes» och sedan anføres exempel, huru det skulle vara. Detta »annorledes», det kommer alldeles säkert att göra, att det därmed lämnas i allmänna åklagarnes händer att rätt godtyckligt anställa åtal. Och när man då vet, hurudana svenska folkets bredaste lagers kunskaper i lagfrågor äro — jag menar icke nu sådana, om hvilka man läst många gånger i tidningarna, sådana som med förkärlek följa rätttegångsförhandlingarna vid våra domstolar och till

följd häraf äro ganska hemma i sina hufvudstycken, utan jag menar sådana, som det stora, ojämförligt stora flertalet af våra svenska arbetare äro, sådana som sakna förmåga att uppträda inför rätta. De lefva i det dagliga lifvet så, att deras ordförråd är ytterligt ringa. De begagna t. ex. om något som icke är sanning epitetet lögn, och det är ett uttryck, som mera bildadt folk anser vara mycket starkt och endast vid utomordentliga tillfällen bör användas. Men hos en del arbetare ingår detta uttryck, som sagdt, endast såsom beteckning för en osanning. I en hel del andra fall är det också likadant. Jag vågar bestämdt påstå, att mer än hälften — för att icke taga till för mycket — af våra svenska arbetare icke förstå skillnaden emellan att förneka och bestrida en sak inför rätta. När nu en arbetare kommer att utaf allmänna åklagaren instämmas för brott mot dessa lagar, står arbetaren alldeles hjälplös. Han förstår icke att klara sin sak, och i allmänhet har han heller icke råd att skaffa sig juridiskt biträde. Tyvärr är det äfven så, att det icke är så lätt att få biträde i dylika mål, därför att det strider mot den uppfattning om samhället, som man har inom de kretsar, som hafva studerat juridik. Vi hafva därför all anledning att tro, att i en hel del fall en arbetare skulle, enligt detta lagförslag, dömas till skärpt straff, utan att vi hafva anledning förvänta, att samhället kommer att vinna därpå, och utan att han därigenom kommer att förbättras. Det är äfven så, att denna bestämmelse om »prisande af brottslig handling» är mycket sväfvande, ty hvad menas med uttrycket brottslig handling. En sådan handling hade väl ändå den gamla svenska frihetskjälten Engelbrekt begått, då han reste sig mot den dåvarande unionskonungen. Likadan brottslig handling begick väl också Gustaf Vasa, då han uppviglade dal-karlarna mot Kristian till fosterlandets befrielse. Likaså var det väl en brottslig handling, då 1809 års män bröto den då gällande statsförfattningen och afsatte Gustaf IV Adolf. Jag kan för min del icke säga annat än att, om jag ser saken sådan, som den tidens folk enligt dåvarande rättsbegrepp borde se den, man får lof att säga, att det var en brottslig handling dessa män begingo. Men jag tror, att ingen i detta rum vill påstå annat, än att det var en fosterländsk handling, som dessa män utförde, då de handlade så, som de gjorde. Ett annat fall i vår svenska historia rinner mig i minnet, Cronstedts mord å Gustaf III. Anledningen känna herrarne till. Jag föreställer mig, att han tyckte, att det var en för fosterlandet nyttig och nödvändig handling han gjorde, och det var flera, såsom vi finna af historien, som höllo med honom. Men han misslyckades, icke med hänsyn till brottet, men med hänsyn till följderna af brottet misslyckades han, i det att det icke blef den statskupp, som afsågs. Om det hade lyckats, hade det kunnat hända, att vi fått i vår fäderneslands historia läsa ett prisande af denna handling. Nu har emellertid motsatsen inträffat. För min del får jag också säga, att jag tager bestämdt afstånd från detta mord, äfven om det var i bästa afsikt för staten, som det utfördes.

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

Det finnes människor, som t. ex. af religiösa skäl neka att bära vapen för fosterlandets försvar. För min del får jag ärligt säga ifrån, att jag förstår icke dessa religiösa skäl. Jag kan icke se, att sådana finnas. Men jag vågar heller icke sätta mig till doms öfver deras samvetsbetänkligheter, som anse att kristendomen, Guds ord och deras samvete förbjuda dem att bära vapen. Om nu dessa försöka att propagera för sin åskådning, så riskerar man ju äfven att de, som således af rena samvetsskäl icke vilja vara med på militarismen, äfven komma att drabbas af denna lag. Och om något är motbudande, så torde det väl vara detta, att med straff belägga en person för en handling som är dikterad af fullt fredliga och lojala motiv, men som blifvit begången allenast på grund af samvetsbetänklighet, i det han icke ansett sig kunna bära vapen eller öfva sig i deras bruk.

Ja, mina herrar. Jag skall icke upptaga tiden längre med att uttala denna min mening. Jag har försökt att gifva några skäl, hvarför jag icke kan vara med om detta lagförslag, och till dessa skäl ber jag att ytterligare få säga, att det synes mig vara högst olyckligt, om det enda positiva resultat af socialt lagstiftningsarbete vid innevarande års riksdag skulle blifva en lag om straffskärpning i detta fall. Förslaget om medborgarrätt åt folkets breda lager har fallit, och det har fallit så, att det nästan synes båda en ganska lång kamp, innan denna fråga kan vinna sin lösning, och endast *en* vet, om det kan gå utan att striden får den form, som kan karakteriseras som en strid om författningsrevision. Om så skulle blifva fallet, nog synes det mig då vara mycket olämpligt, att de, som anse, att medborgarrätt bör gifvas åt Sveriges folk, för att man skall kunna kräfvat medborgaransvar af dem, att dessa, säger jag, skola genom ett bifall till denna lag måhända omöjliggöra användandet af vapen, som äro nödiga och nyttiga för framförandet af den frågan. Vi veta icke, huru kommande tider kunna gestalta sig. Det är visserligen sagdt från statsrådsbänken, att det är icke afsikten annat än hvad som här är klart och tydligt sagdt, men det kan dock hända, att vi få lof att se lagstiftningen och lagskipningen gå hand i hand för att hindra det nydaningsarbete, som dock kräfvat i vårt land såväl som i andra länder. Jag blir ännu mer bekymmersam om denna lagens tendens, då jag läser i en Stockholmstidning, att det lands representation, som nu för första gången har sammanträdt, i sin adress till det rikets statschef uttalat följande: »I afseende på sin lagstiftande verksamhet anser duman som en oundviklig nödvändighet att skydda folket genom tydliga lagar. Oantastlighet till person-, samvets-, yttrande-, tryck-, förenings-, församlings- och strejkkfrihet, det är de grundvalar som redan manifesterat af den 30 oktober antydt och utan hvilka ett reformerande af de sociala förhållandena är otänkbart.» Detta är hvad Rysslands nyligen sammanträdande första riksförsamling, som, enligt telegram meddeladt i dag, har antagits enhälligt — det var visst några stycken, som gingo ut från plenisalen — att aflämnas till zaren.

Skall svenska Riksdagens Andra Kammare kunna i dessa frågor lämna ett annat svar än att vi behöfva bibehålla de friheter, som ryska folket ansett sig böra göra framställning om att erhålla? Jag tror, att det skall skapa en mycket dålig stämning bland Sveriges folk, om, såsom jag förut nämnde, det enda positiva resultatet af det sociala lagstiftningsarbetet vid denna riksdag blir detta lagförslag, och därför får jag, herr talman, be att yrka afslag å utskottets föreliggande hemställan och bifall till den af herr Lindhagen afgifna reservationen.

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Med herr Persson i Malmö förenade sig herrar *Branting, Blomberg, Lindqvist, Carlsson* i Malmberget, *Larsson* i Västerås, *Leksell, Eriksson* i Grängesberg, *Lindberg* och *Kropp*.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Då jag såsom ledamot af lagutskottet har deltagit i behandlingen af det nu föreliggande lagförslaget och äfven bidragit till det slut, hvartill utskottet kommit, skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag, hvilket yrkande hittills icke framställt, och i korthet framlägga skälen därför. Efter det utmärkta anförande, som hållits från statsrådsbänken, kan det icke vara mycket att i detta hänseende tillägga, men jag skall i alla fall be att få säga några ord.

Det har af såväl reservanterna som en del talare, hvilka nu uppträdt i frågan, framhållits, att de nuvarande tidsomständigheterna icke varit och äro fullt lämpliga för framläggande och genomförande af det föreliggande lagförslaget. Jag har redan inom utskottet gjort gällande den meningen, att då regeringen framlagt förslag till ändring i strafflagen i nu ifrågavarande afseende, hade utskottet att granska förslagen utan hänsyn till de tidsförhållanden, hvilka framkallat förslagen eller under hvilka de framkommit. Ansåg utskottet, att förslagen voro i och för sig goda samt därjämte öfverensstämmande med de maximer, hvilka inom vår strafflagstiftning eljest gjort sig gällande och inom strafflagstiftningen i allmänhet böra tillämpas, borde utskottet, enligt min mening, tillstyrka förslagen. Och likaså bör Riksdagen nu antaga desamma.

Hvad innehålla då dessa förslag? Är det något godt eller något dåligt? De nyheter, förslagen innehålla, äro redan förut berörda, men det torde dock icke skada att ännu en gång erinra därom. Nyheterna i 14 § af 10 kapitlet strafflagen — jag vill här närmare betrakta denna §, då det är mot den, motståndet egentligen riktats — innefattas dels i dess första och dels i dess andra moment. Nyheten i första momentet angår icke bestämningen af själfva brottet, utan den består allenast i en höjning af straffmaximum från två års fängelse till fyra års straffarbete för det fall, att uppmaningen afser brott, hvarå strängare straff än fängelse kan följa, eller omständigheterna eljest äro synnerligen försvårade. Är nu detta en bestämelse, som kan kallas orimlig eller särskildt hård? Enligt mitt förmenande icke. Man bör betänka, att de brott, uppmaningen kan afse, kunna vara så svåra som mord, gröfre våld

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlet
strafflagen
m. m.
(Forts.)

å person, mordbrand, förstörande af kommunikationsmedel och dylikt, hvarigenom många människors lif och välfärd kan ställas på spel. Ingen torde därför kunna säga, att det straff af 4 års straffarbete, som stadgats såsom maximum för uppmaning till sådana brott, är för högt.

Vår strafflag är, såsom vi alla veta, grundad på det så kallade latitudsystemet, det vill säga att straffet för hvarje brott utmätts med ett minimum och ett maximum, inom hvilka gränser domaren har att i det speciella fallet bestämma straffet. Härmed afses, att domaren skall hafva utrymme att kunna i det föreliggande fallet för brottslingen bestämma just det straff, som hans brott förtjänar. I det nu föreliggande förslaget har, utom den nu nämnda ändringen af 14 §, föreslagits äfven en ändring af 10 kap. 13 § strafflagen, uti hvilken straffminimum väsentligen nedsatts. Enligt den uppfattning, som jag gjort gällande inom utskottet, ingå dessa båda ändringar såsom delar af en och samma lagstiftning och utgöra uttryck för en och samma princip, nämligen den att å ena sidan straffet i lagen bör sättas så lågt, att det icke kan tänkas något fall, där domaren nödgas utmäta ett för hårdt straff — därför nedsättningen i 13 § — men å andra sidan också så högt, att vid verkliga svåra och farliga förbrytelser brottslingen drabbas af ett kännbart strafflidande — därför höjningen i 14 § mom. 1. Denna princip är för öfrigt densamma som den, hvilken gjordes gällande med afseende på de strafflagsförslag vi för en tid sedan behandlade, om skärpning af de kortvariga frihetsstraffen samt om villkorlig dom. Principen rörde sig då på ett större område, det medger jag gärna, men det är dock samma princip som här föreslås att tillämpa. Jag tror för öfrigt icke, att den satsen är riktig, att en strafflag med uteslutande låga straff är bättre i humanitärt hänseende än den, som, äfven om dess straffsätser äro högre, lämnar tillfälle att straffa brotten efter deras verkliga beskaffenhet och farlighet för staten.

Jag öfvergår nu till 14 § 2 mom. Här är nyheten den, att man i stället för orden: »i andra fall» infört ordet: »annorledes» samt dessutom närmare bestämt brottet genom angifvande af exemplet »såsom genom prisande af brottslig handling». Jag vill särskildt betona detta, och att det sålunda icke är riktigt, såsom en talare tycktes vilja antyda, att man i detta moment infört såsom en nyhet, att försök att förleda till brott skulle blifva straffbart. Redan enligt nu gällande lag är försök att förleda till brott belagdt med straff; det är alltså icke någonting nytt, att icke blott den direkta uppmaningen till brott utan äfven försöket att på annat sätt förleda därtill straffas. Nyheten består väsentligen däruti, att bestämmelsen har gjorts tydligare. Det kan alltså enligt min uppfattning sättas skarpt i fråga, huruvida här verkligen införts någon skärpning af gällande lag. Jag tror, att man vid ett nograre betraktande skall finna, att så icke är förhållandet; och särskildt är jag af den meningen, att tilläggandet af det anförda exemplet snarare begränsar det i paragrafen beskrifna brottsliga förfarandet än utsträcker omfattningen af detsamma.

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlet
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Från flera håll och särskildt af den siste ärade talaren har anmärkts, att ifrågavarande lagstadgande skulle vara synnerligen obestämdt. Han kallade den en »kautschuksparagraf». Ja, det är visst sant, att bestämmelsen i andra momentet af 14 § är något obestämd, att den lämnar ett visst utrymme åt domaren och på hans omdömesförmåga ställer ganska stora kraf, men detta är ett förhållande, som förefinnes redan med paragrafens nuvarande lydelse. Ändringen i momentet gör det, enligt mitt förmenande, icke mera sväfvande än det nu är, snarare tvärtom.

Jag ber för öfrigt att i detta hänseende få återkomma till de här i dag förut berörda förhandlingarna inom Riksdagen år 1889, då paragrafens lydelse senast fastställdes. Man har framhållit, att paragrafen med den lydelse, som nu är föreslagen, skulle lägga ett otillbörligt band på den fria diskussionen och den kritik, som man är både berättigad och i viss mån förpliktad att utöfva beträffande samhällets bestående institutioner. Om jag trodde, att så skulle blifva fallet, skulle jag visst icke vilja vara med om detta förslag, men jag tror icke att det skall blifva så. Det är just med hänsyn härtill, som jag skulle vilja åberopa hvad som förekom år 1889. Det har redan förut framhållits af en reservant och likaså från statsrådsbänken, att år 1889 föreslogs bland annat ett tillägg till denna paragraf, hvarigenom densamma skulle komma att omfatta äfven uppvigling till åtgärd, som innebär »hot mot samhällsordningen eller fara för dess bestånd». Det är sant, att denna, äfven enligt min mening, synnerligen evasiva bestämmelse möttes af ett skarpt motstånd inom Andra Kammaren samt föll, och det med rätta. Men det har här icke förut omnämnts, att då äfven föreslogs och blef af båda kamrarna antagen den bestämmelsen, som innefattas i 3 mom. af Kungl. Maj:ts förevarande förslag, nämligen om försök att förleda till ohörsamhet mot lag och laga myndighet, hvilken bestämmelse då alltså kom in i 14 §. Den som läser Andra Kammarens diskussionsprotokoll från år 1889 skall emellertid finna, att äfven den bestämmelsen möttes från många håll i Andra Kammaren af starkt motstånd, i det att man med skärpa framhöll, att densamma skulle lägga otillbörligt band på den fria diskussionen och kritiken af den bestående samhällsordningen. Den blef likväl antagen, såsom jag nyss nämnde; men jag tror icke att någon skall kunna säga, att de profetior, som då framställdes om dess farliga och hämmande inverkan på yttrandefriheten i politiska och sociala frågor, ha be-sannats. Efter mitt förmenande förhåller det sig alldeles på samma sätt med afseende å det nu föreliggande förslaget, och det lärer nog framtiden också komma att utvisa.

Jag ber att till sist få säga något äfven om en sida af saken — hvilken också berördes från statsrådsbänken — nämligen betydelsen af sådana straffbestämmelser som de här föreslagna. För min del är jag också af den bestämda meningen, att sådana straffbestämmelser icke kunna ställa allt till rätta, att den rätta vägen härvidlag är att förbättra samhällsinstitutionerna och gå de berättigade önsknin-gar till mötes, som göra sig gällande från de samhällslager, hvilka anse

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlet
strafflagen
m. m.
(Forts.)

sig träffade af dessa lagstadganden. Det är på detta arbete som man måste lägga hufvudvikten vid samhällsarbetet i detta afseende. Men å andra sidan måste man också gifva samhället vapen i händerna, så att det kan skydda sig själf, därest det blir utsatt för sådana anfall, som kunna hota samhällsordningens bestånd. Jag tror för öfrigt att det icke är fullt riktigt, då man, såsom den siste talaren, säger, att innevarande års Riksdag, låt vara att den afslagit Kungl. Maj:ts förslag om lösning af rösträttsfrågan — ett afslag, som jag för min del på det allra lifligaste beklagar — icke efterlämnat något annat prof på arbete i socialt afseende än den nu föreliggande lagen, därest den skulle komma att blifva antagen. Det är väl dock flera andra saker, som vi här beslutat, berörande det sociala lagstiftningsområdet. Jag vill i det hänseendet endast erinra om till exempel lagen om medling i arbetstvister, förslaget om understöd åt arbetsförmedlingsanstalter och äfven andra beslut af Riksdagen. Det torde nog befinnas vara proportionsvis ej så litet, som kan skrivas på denna Riksdags vinstkonto i fråga om de sociala frågorna.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Den föregående talaren gick tillbaka till förhållandena år 1889. Jag skall tillåta mig att gå ännu ett steg längre tillbaka i denna fråga. 1864 års strafflag innehöll i regeln icke straff för uppmaning till brottslig handling, då uppmaningen icke hade någon straffbar verkan. Härifrån undantogs dock offentlig uppmaning till uppror och vissa slag af förräderi. Emellertid fann man under årens lopp, att det var önskvärdt och behöfligt att något utvidga kretsen för undantagen. Sålunda föreslogs år 1887, att man skulle med straff belägga äfven offentlig uppmaning till våld å person och egendom. Då nya lagberedningen afgaf förslag därom, yttrade lagberedningen tillika, att det väckt betänkligheter att med straff belägga *hvarje* uppmaning till brottslig handling. Detta lagförslag blef antaget af 1887 års Riksdag och promulgerades samma år som lag. Men det kom en tid, när det icke längre mötte betänkligheter att utvidga kretsen af straffbara uppmaningar till brott, och det var i det s. k. nya systemets första tid. År 1889 afgaf dåvarande regeringen en proposition till Riksdagen med förslag till ändring af 10 kap. 14 § strafflagen utaf det innehåll, som förut här är nämndt af herr statsrådet Marks von Würtemberg och äfven af herr Widén. I det yttrande, med hvilket dåvarande justitieministern ledsagade förslaget i fråga till statsrådsprotokollet, yttrade han bland annat: »Alla samhällets bästa krafter ena sig i sträfvanden att i möjligaste grad höja och förbättra kroppsarbetarens ställning. Man söker åstadkomma detta dels genom att visa aktning för arbetet, omvårdnad om arbetarens bildning, omtanka om hans materiella välbefinnande, dels genom att skydda honom mot arbetets faror och bereda utväg till trygghet mot sjukdom, nöd och ålderdom. Allt detta sker i ändamål att i möjligaste måtto afhjälpa de sociala ojämnheterna och ingifva kroppsarbetaren aktning, vördnad och tillgifvenhet för det samhälle han

tillhör.» Vidare yttrade justitieministern: »Affattningen af detta stadgande torde med önskvärd tydlighet utmärka, att detsamma icke afser att lägga hinder i vägen för den sansade granskningen och kritiken af samhällsförhållandena, lagarna och myndigheternas beslut eller yrkanden på reformer i det ena eller andra afseendet.» Hvad man då ville träffa, det var den hänsynslösa socialistiska och samhällsfientliga agitationen, på hvilken äfven lämnades drastiska exempel. Lagutskottet tillstyrkte propositionen. Vid utskottets betänkande voro emellertid fogade tre reservationer. En reservation var afgifven af herr Göransson, med hvilken herrar Smedberg, C. Persson i Stallerhult och Stockman instämt, och den innehöll följande: Då jag ej kunnat tillstyrka lagens antagande oförändrad, emedan den, till följd af de sväfvande uttrycken »eller eljes uppviglar till åtgärd, som innebär hot emot samhällsordningen eller fara för dess bestånd» — vid tillämpningen möjligen kan träffa andra än dem lagen afser, så har jag inom utskottet yrkat, att dessa ord måtte utgå och att samma moment skulle erhålla följande lydelse: »Där någon i andra fall än här sagda äro, muntligen inför menighet eller folksamling, eller i skrift, den han utspridt eller utsprida låtit, söker förleda till ohörsamhet emot lag eller laga myndigheter, straffes ock efter ty i 1 mom. sägs». Det var den lydelse som lagen slutligen erhöi. Herr Lilienberg yrkade i en reservation afslag å lagen i dess helhet under åberopande bland annat däraf, att en ändring i strafflagen icke borde på detta sätt ske styckevis. Herr H. Andersson i Nöbbelöf reserverade sig likaledes mot den föreslagna propositionen i dess helhet. Han yttrade bland annat i motiveringen till sin reservation: »Då den föreslagna lagen i så betänkelig grad inskränker församlingsfriheten, att det kommer att bero på en polismyndighets subjektiva uppfattning, om något vid en folksamling fälldt yttrande anses vara en uppmaning till något med straff belagdt brott, eller också kan innebära hot emot eller fara för samhällsordningens bestånd, i hvilket fall en sådan myndighet, med stöd af 10 kap. 15 § strafflagen, äger att genast upplösa en folksamling — — — — —, har jag ansett att lagutskottet bort afstyrka bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande proposition.» Ur den debatt, som ägde rum, när förslaget förevar till behandling i Andra Kammaren, ber jag att få göra en liten axplockning. Det fanns, mina herrar, på den tiden uti Andra Kammaren en man, som hette Carl Ifvarsson. Han yttrade då, med instämmande af 24 landtmän, däribland herrar Anderson i Hasselbol, Ollas A. Ericsson, Hansson i Solberga, Back Per Ersson, Andersson i Baggböle och Bromée, bland annat följande: »Om ifrågavarande lag nu antages, har man anledning befara, att de verkliga agitatorerna därigenom vinna ökad styrka. Då andra medborgare inom landet träffas af lagens stränghet, måhända för ett obetänksamt ord, och allmänheten börjar reflektera däröfver, ökas säkert de missnöjdes antal, jäsningen blifver större, än om lagen aldrig tillkommit, hvartill kommer den fara, som kan uppstå i följd af den kväfda yttrandefriheten i allmänhet — något, som sannolikt är det värsta af allt», och han slutade med att yrka rent afslag å såväl utskottets förslag

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

som Kungl. Maj:ts proposition. En annan talare, som jämväl yrkade afslag på lagen i dess helhet, yttrade: »Det gäller för öfrigt i fråga om denna nutidsrörelse detsamma som om alla stora rörelser: det finnes i dem moment af mångahanda art. En allmän föreskrift för deras behandling är oss en gång för alla gifven. Är detta verket blott ett människoverk, saknar det hvarje spår af gudomlig sanning och gudomlig rättvisa, ligger däri intet af andans kraft och lif, ja, då faller det snart samman af sig själf. Men är där åter något af sanning, af rätt och godt i detta sträfvande, oaktadt allt det slam och slagg, som höljer det, och oaktadt den förkastliga form, hvori det ofta uppträder, så tryck det icke ned i lönngångar, låt det framför allt komma fram i ljuset, och det skall rena och klara sig likasom vattnet, där det rinner fram i dagens ljus. Det gäller om alla jäsnings- och kokningsprocesser i den andliga som i den materiella världen: låt dem hafva tillgång till den fria, friska luften, sätt icke locket på, *skrufva* åtminstone icke locket på, ty *då kan man flyga i luften.*

— — Liksom jag icke vill uppoffra medborgerlig frihet för att främja socialismen, så vill jag icke heller uppoffra den medborgerliga friheten för att bekämpa socialismen, åtminstone skall denna då dessförrinnan se annorlunda ut, än den hittills tett sig i Sverige. Och jag tror, att denna kammare, som innesluter de samhällsklasser, hos hvilka svenska folkets frihet under hela vår historia haft sitt starkaste stöd, icke skall på ett så löst och lättvindigt frieri släppa ifrån sig hvad det folket haft kärast, skänka bort det minsta af dess äldsta och bästa skatt. Vi måste komma ihåg, att friheten är något, som är lätt att göra sig af med, men är svårt att få tillbaka.» Den, som yttrade sig så, var herr Carl Herslow. En annan talare yttrade sig icke mindre kraftigt: »Skola vi nu här afhända oss de friheter, som våra fäder för århundraden tillbaka tillkämpat sig och vi fått i arf af dem — skola vi med ett enda penndrag beröfva oss dessa? Jag tror, att det är för viktiga saker, för att man så på en gång skulle afstå ifrån dem. Jag vill icke vara med därom. — — Jag yrkar afslag på hela lagen.»

Den ledamot af kammaren, som uttalade sig på det sättet, var herr Hans Andersson i Västra Nöbbelöf. Herr Adolf Hedin yttrade bland annat: »Riksdagen torde icke betvivlat, hvad regeringen i sin proposition bedyrar, att hon icke har något ondt i sinnet, att hon icke vill hindra, såsom orden lyda, »den sansade granskningen och kritiken af samhällsförhållandena, lagarne och myndigheternas beslut eller yrkandet på reformer i ena eller andra afseendet». Men det är icke regeringens välmening, på hvilken det här kommer an, utan det är lagtexten, den till allt användbara lagtexten, och den kan blifva ett huggvapen i åklagarens eller domarens hand. Den ledamot, som på förmiddagen så ifrigt tog parti för Kungl. Maj:ts proposition, citerade med särskildt höjd röst, att det icke var meningen att någonting sådant skulle komma att förehafvas; och därmed var i hans ögon den saken klar. Det är nu på sitt sätt uppfriskande, nästan

såsom ett majregn på torr jord, att i denna skeptiska tid få höra uttrycket af en så oskuldsfull barnatro.»

Herr Sven Nilsson i Efveröd yttrade bland annat: »Mine herrar, denna dag skall blifva en bemärkelsedag i svenska folkets historia, ty det gäller nu, huruvida den frihet i tal och tryck, som svenska folket under en lång följd af år åtnjutit, skall bevaras eller förtryckas.» Han yrkade afslag å lagen i dess helhet. Herr Andersson i Högkil yttrade bland annat: »Har folket gjort sig förtjänt af något misstroendevotum från sin konung eller regering? Nej, folket är i regeln lojalt, laglydigt och fosterlandsälskande. Det är ett folk, 'som är godt i sin innersta rot, och går man det till mötes, kommer det emot, och så vinner man mer än halfva vägen.' Men man skall då icke gå det till mötes med lagar, som afse att inskränka dess dyrbaraste rättigheter, och bland de förnämsta af dessa är yttranderätten.» Äfven han yrkade afslag å hela lagförslaget. Jag skall till sist endast anföra några ord af hvad herr Waldenström yttrade under debatten. Han opponerade sig kraftigt mot herr Göranssons reservation, således icke endast mot den farligaste delen af lagförslaget, och anförde därpå: »Det är icke meningen, att man gör gemensam sak med socialisterna, därför att man vill göra rätt, äfven när man har med dem att göra. Om själfve den onde sade, att två gånger tre är sex, så skulle jag hålla med honom, utan att därför kunna sägas göra gemensam sak med honom. — Herr Boström till Östanå sade, att det föreliggande förslaget utgör ingenting annat än ett fortgående på den år 1887 inslagna vägen. Ja, hvem ser icke det? Det är ett fortgående, som skall ytterligare fullföljas genom nya tillägg om ett eller två år, i fall samma system får råda. Alltid skall man kunna försvara en alltjämt förökad restriktion därmed att man säger: 'Vi gå endast framåt på samma väg, som vi beträdde år 1887.' Det är gifvet, att när man beträddt sådana vägar, så måste man gå vidare; den, som sagt a, måste säga b. Det skall därför hädanefter blifva mycket viktigare att föröka de repressiva åtgärderna än att undanröja de af herr justitieministern konstaterade sociala missförhållanden, som ligga på djupet och utgöra den egentliga sjukdomsorsaken.»

Vid voteringen i Andra Kammaren afslogs först utskottets och Kungl. Maj:ts förslag med 114 röster mot 95. Därefter antogs i själfva hufvudvoteringen herr Göranssons reservation med 109 mot 102 röster, som voro för rent afslag. 52 ledamöter, däribland åtskilliga af de herrar, som nu sitta i Andra Kammaren, reserverade sig mot den affattning, som lagen slutligen erhöi.

I Första Kammaren antogs lagen med 83 mot 25 röster i dess af Kungl. Maj:t föreslagna skick. Äfven i denna kammare var det flera, som reserverade sig.

När lagutskottet skulle sammanjämka dessa skiljaktiga beslut, hemställde det, att Första Kammaren ville biträda Andra Kammarens beslut, hvilket också Första Kammaren gjorde.

Nu har vår nuvarande regering föreslagit, att Riksdagen skulle uppfylla herr Waldenströms spådom och taga ett steg till på den

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

förut beträdda vägen. För min del är jag icke förvånad öfver att regeringen och lagutskottet äro upprörda öfver den fosterlandsfientliga agitation, som är anledningen till detta förslag, och jag vågar tro, att det ibland oss icke finnes en enda, som icke är upprörd öfver denna agitation, å ena sidan dess oförnuft, å andra sidan dess råhet, hätskhet och oförsynthet. Jag vill äfven medgifva, att fall visserligen icke saknas, då denna agitation måste bemötas med strafflagen. Men här inställer sig den frågan: Hafva våra myndigheter hittills användt de skarpa vapen, som redan nu stå till buds? Huru många åtal äro anställda mot dylika agitatorer enligt 10 kap. 14 § strafflagen? Hvilken utgång hafva dessa åtal erhållit? Har man öfverklagat första instansens utslag? Hvilka prejudikat äro vunna i denna fråga? Huru ofta har det händt, att polismyndigheterna upplöst sammankomster, vid hvilka brottslig agitation af denna art förekommit? Det torde icke kunna förnekas, att utredning i dessa viktiga hänseenden fullkomligt saknas. Då så härtill komma de enligt min tanke tungt vägande juridiska betänkligheter, som herr Lindhagen nyss framfört, synes det mig, som om man skulle sakna skäl att nu bifalla utskottets förslag.

Hvad som i min tanke är särskildt ägnadt att göra oss betänksamma, är just den farligt elastiska karaktären hos den nu föreslagna lagen. Jag vill gärna instämma med den föregående talaren däri, att redan den nuvarande lagen är af en i hög grad elastisk karaktär, men jag delar icke hans mening därutinnan, att den nuvarande lagen skulle vara ännu mera elastisk än den föreslagna.

Jag skall tillåta mig att med några exempel belysa denna sak. Enligt den föreslagna lagen skulle det blifva straffbart att genom prisande af brottslig handling eller annorledes söka förleda till brott. Nu är det enligt tryckfrihetsförordningen ett brott att i tryckt skrift göra sig skyldig till förnekande af den rena evangeliska läran. Om nu en person i skrift gör sig skyldig till ett sådant brott, och sedermera en annan person inför en församling talar om denna skrift och gör det med gillande eller med prisande på ett sådant sätt, att det icke kan förnekas, att han i viss mån uttalar en önskan, att flera måtte fortgå på den enligt hans tanke riktiga vägen, då har jag svårt att förstå, att han kan bli fri från straff enligt denna lag. Han skulle möjligen kunna gå fri enligt *nu* gällande lag, ty han kanske icke har uppmanat till brott, men från försöket att förleda till »brottet» i fråga kanske han icke alldeles fritages.

Ett annat exempel. Det finnes religiösa personer, som hålla så hårdt på Jesu ord »I skolen alls intet svärja», att de neka att gå ed. Om nu en sådan person blir instämd att vittna och underrättas om att samhället fordrar, att han skall gå ed, men dock vägrar att rätta sig därefter, så begår han enligt vår lag ett brott. Om sedan en hans meningsfrände inför en församling berättar om denna sak och talar om att edsvägraren blifvit insatt i fängelse, men tillika uttalar, icke en uppmaning att göra detsamma, men säger, att han anser, att det är rätt att mera lyda Gud än människor, så kan jag icke inse, att denne person skulle gå fri från straff, om han blefve åtalad.

Jag skall tillåta mig att taga ännu ett exempel. För några år sedan fanns i en svensk landsortsstad en advokat, som var mycket illa känd. Han lyckades till sist genom sina fula streck vända mot sig hela det hederliga samhällets afsky. Då var det en man i samhället, en ordinarie häradshöfding, som gaf denne advokat ett kok stryk. Det påstås, att åtskilliga personer i samhället funno detta handlingssätt så förträffligt, att de samlade ihop en liten hedersgäfvä åt den som pryglat advokaten. Jag tänker mig nu, att i en församling, t. ex. en gymnastikförening, ordföranden berättar denna historia, som jag nu omtalat, och tillägger: »Mina herrar, i morgon kommer en ungsocialistisk talare till staden, och han skall då uppvisa våra värnpliktige att hata fäderneslandet. Jag vill icke uppmana eder att klå honom, men om någon kommer att göra det, så skall jag icke draga mig för att betala en skärf till hedersgäfvän.»

Detta fall, jag nu har berättat, är icke alldeles gripet ur luften, ty något sådant har verkligen inträffat i en svensk stad. Om nu en person gör på detta sätt, så har jag svårt att tänka mig, att han enligt den nu föreslagna lagen skulle gå fri från straff, om han blefve åtalad.

Jag torde med dessa exempel hafva visat, att ifrågavarande moment verkligen är gjort af extra prima kautschuk. Emellertid, oaktadt de betänkligheter, som jag för min del af skäl, som jag nu anför, har mot den föreslagna lagen, har jag ingalunda svårt att förstå, att de, som känna sig kraftigt upprörda öfver denna sorgliga agitation, i svårigheten att genast hitta på rätta sättet att få bukt med den, fallit för frestelsen att taga til detta medel: skärpta straffbestämmelser. Jag finner det ganska naturligt, och jag vill visst icke neka till att starka skäl kunna tala för en sådan lag, som nu är föreslagen. Men jag föreställer mig också, att de, som denna gång föreslagit lagen, icke gjort det i den tanken, att det onda skulle varda utrotadt eller att det skulle kunna verksamt bekämpas *endast* på denna väg. Det utmärkta anförandet af statsrådet Marks von Würtemberg visar ju också, att regeringens mening icke är, att man kan komma till rätta med detta samhällsönda endast genom skärpta straffbestämmelser, utan regeringen liksom väl äfven utskottet äro af den meningen, att de skärpta straffbestämmelserna skola ingå såsom ett moment i en bredt anlagd kampanj, hvars öfriga moment skulle vara ökad upplysning, uppfostran, sociala reformer och medborgarrätt åt alla. Detta kan jag förstå, och den ståndpunkten låter sig försvaras. Men det är redan flera gånger förut sagdt i dag, och det kan behöfva upprepas: utan att dessa andra moment komma med, lära väl de skärpta straffbestämmelserna icke vara mycket värda såsom kampmedel. Det är icke regeringens fel, att de öfriga momenten till största delen måste uteblifva för i år, men då så i alla fall skett, föreställer jag mig också, att regeringen och utskottet samt äfven kammaren icke skola synnerligen hårdt hålla på att endast dessa skärpta straffbestämmelser skola användas. Att gå till strids mot denna fosterlands-

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

fientliga propaganda endast med lagens svärd och icke med de andra medlen, det lär nog icke leda till seger.

Herr talman, jag anhåller att få yrka afslag på § 14.

Herr Bergendahl: Herr talman, mina herrar! Den föregående talaren har gjort sig den stora mödan att uppleta en hel del anföranden från debatten 1889. Detta skulle kunna tjäna till afsedt ändamål, om straffbestämmelserna och förhållandena då varit likartade med de nuvarande förhållandena. Det har emellertid förut påpekats, att så icke varit förhållandet, och jag tror, att det kommer att ytterligare belysas, hvarför jag icke vill sysselsätta mig därmed.

Det synes mig vara ägnadt att väcka förundran, att en sådan opposition mot detta lagförslag kunnat här i kammaren uppstå, och af opponenternas uttalanden kan jag förstå, att det beror därpå, att dessa lagbestämmelser ställas endast i sammanhang med den agitatoriska rörelse, som här blifvit omnämnd. Men man förbiser härvid dessa lagbestämmelsers allmängiltighet. Ty hvad är det, som här ifrågasättes? Jo att straffa den, som uppmanar annan till brott, att straffa den, som afsiktligen försöker förleda annan till brott. Jag kan icke förstå annat än att rättskänslan ovillkorligen kräfver straff för en dylik handling. Den, som försöker förleda annan till brott, torde moraliskt sedt vara brottsligare än den, som begår själfva brottet.

Det har sagts, att straffbestämmelser icke kunna verka hämmande af den rörelse, mot hvilken dessa straffbestämmelser närmast äro riktade. Det är sant, men jag anser, att när en rörelse är af den beskaffenhet som den s. k. antimilitära och fosterlandsfientliga rörelsen, måste samhället ovillkorligen reagera genom en sådan lagstiftning. Det säges i reservationen, att angreppen mot samhällsordningen äro af två slag. Till det ena slaget höra nidingsdåd och dylika gärningar, och till den andra gruppen sådana angrepp mot bestående samhällsordning, hvilka riktas mot verkliga eller förmenta brister. Och reservanterna säga, att till motande af angrepp af senare slag den enda vägen är upplysning och samhällsförbättring. Men när dessa angrepp begagna sig af brottsliga medel, sammanflyter gränsen emellan de olika slagen af angreppen och måste därför behandlas lika af lagstiftningen. Det är sant, såsom reservanterna säga, att våra samhällen äro ofullkomliga och att man bör lägga an på att afhjälpa missförhållandena i detta afseende, men det är också sant, att människonaturen är ofullkomlig och att i människonaturen ligga onda lidelser och begär, och så länge sådant finnes, måste vi hafva straffbestämmelser. Det är icke nog med att verka endast genom upplysning och samhällsförbättring.

Det säges i reservationen för att förmildra uppfattningen af den agitatoriska rörelsen, att den i själfva verket är en fredsrörelse; en fredsrörelse ur sin egen synpunkt. Det synes mig, som om denna fredsrörelse hade en bra egendomlig karaktär. Den vill lägga landet öppet för den främmande fienden, men den vill väcka hat och väpna

mot egna landsmän. Den vill omöjliggöra ett försvarskrig, men den rustar till inbördes krig. Jag undrar, mina herrar, om en sådan rörelse icke med de medel, som stå oss till buds, bör nedslås.

Det har anmärkts mot 2 mom. i 14 §, att det skulle vara så sväfvande. Men, mina herrar, vi hafva så många sväfvande bestämmelser i vår strafflag, och domstolarna hafva fått reda sig därmed.

Det har af ett par talare framhållits, att dessa lagbestämmelser icke nu borde antagas därför att förslaget kommit i så olämplig tid. Rösträttsfrågan, den stora medborgarfrågan, har fallit. Ja, mina herrar, det beklaga alla, att man icke kunnat lösa denna fråga, och jag är öfvertygad om att sedan den stora drabningen nu stått, torde nog alla vara villiga att göra ett nytt försök för åstadkommande af en lösning, äfven om man därvid måste gifva något efter. Men jag kan icke inse, hvarför rösträttsfrågan skulle stå i intimt samband med dessa lagbestämmelser. Skulle ett samband vara tänkbart, så skulle det vara på det sättet, att när den stora medborgarfrågan har fallit, måste man tillåta en rörelse, som möjligen kan gagna denna frågas lösning, äfven om denna rörelse slår in på brottsliga vägar. Det är den enda förutsättningen för rösträttsfrågans organiska samband med ifrågavarande straffbestämmelser.

Dessa lagbestämmelser äro otvifvelaktigt närmast föranledda af den ungsocialistiska rörelsen. Jag för min del har aldrig egentligen fruktat socialismen såsom sådan med dess ideella innehåll, och jag tror, att om man vill vara rättvis, måste man göra det erkännandet, att socialismen, som otvifvelaktigt är ett barn af sin tid, har i mångt och mycket verkat befruktande. För min del är jag öfvertygad om att socialismen skall afsätta ännu mycket godt, innan den lämnar plats på skådebanan för en annan samhällslära; ty jag gissar, att icke denna lära är evig. Men hvad jag fruktar, det är den socialdemokratiska agitationstaktiken, sådan den på visst håll framträdte. Denna agitation anser jag innebära en samhälls- och kulturfara. Det gäller något mer, än som här är omnämndt, nämligen att denna rörelse söker undergräfvad krigslydnaden och känslan för fosterlandet, — det gäller något mera, det är något annat, som är i fara, nämligen rättens idé. Här sker en systematiskt drifven förfalskning af rättsbegreppen. Rättsbegrepp, som man trott oomkullrunkliga, kastas öfver ända, och det sättes i stället på fri hand konstruerade rättsnormer, som blott tjäna partiintressen. Så småningom undergräfvades härigenom folkets rättsmedvetande. Och däri ligger faran. Ty rättsmedvetandet är den grundval, hvarpå staten har att bygga sina lagar och sin rättsutöfning.

Det finnes en radikalism, som tror, att blott man låter sakerna hafva sin gång och allt får utveckla sig under frihet, är allt godt och väl. Men de radikaler, som hysa denna mening, tror jag ådraga sig ett svårt ansvar. Genom att falla undan för förvidna rättsbegrepp och till och med applådera pietetslösheten och rättslösheten, ökar man dessas makt.

Herr Persson i Malmö yttrade, att lagen nog icke kommer att tillämpas mot den verkliga skyldige, men väl komma de enfaldiga

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlet
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

att drabbas af den. Ja, det kan hända. Men så är det inom hela strafflagens område. När man går riktigt illistigt till väga, undgår man straff. Därför heter det skämtsamt, att strafflagen är till för dumheten, som icke förstår att dölja gärningen.

Ja, mina herrar, sammanställer jag detta förslag med tidigare förslag, som af regeringen framställts, nämligen om villkorligt domfällande och villkorlig frigifning, förlikning i arbetstvister m. m., vill jag tolka regeringens förslag så: mot hatet måste vi sätta rättvisa, men en rättvisa, som straffar lagtrotset och på det sättet söker förverkliga sig inom samhällslifvet, att allas berättigade intressen blifva tillgodosedda och de små och svaga i samhället blifva bisprungna. Så tolkar jag alla dessa lagar jämte den, som regeringen nu framlagt.

Jag ber, herr talman, på grund af de skäl, jag anfört, få yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Herr Centerwall: Herr talman, mina herrar! Jag kunde i många och väsentliga punkter instämma med den föregående talaren, oaktadt han i öfrigt i mycket få hänseenden är min meningsfrände. Det är dock en sak, som jag redan i början vill opponera mig mot, för att icke glömma det. Han sade, att socialismen kan gå öfver och lämna rum för andra åsikter. Det tror jag icke. Ty dess innersta kärna är evig. Den utgöres af läran, att jag icke skall verka för mig allenast, utan också för min socius, min kamrat, eller för societats, samhället. Jag instämmer med den ärade talaren däruti, att socialismen under sin något brådstörtade och vilda fart genom världen afsatt högst dyrbara ämnen, som stundom kunna karaktäriseras som ädelstenar. Men med socialdemokratien är det i viss mån ett annat förhållande. Jag tror, att jag från ett liknande rum sagt, att socialdemokratien är socialismens stridande kyrka. Den tillåter sig också att använda vissa slags medel, liksom alla stridande kyrkor gjort. Men denna stridande kyrka blir icke evig, utan försvinner, när dess grundidé ingått i samhällskroppen och icke längre är något utomstående, något ekzem, utan blifvit en organisk beståndsdel af denna samhällskropp.

Till och med socialdemokraterna böra hafva all anledning till att vara missnöjda med ungsocialisterna. Ty är det något, som kan mera hindra socialismens verkliga framgång, än det hat, som dessa ungsocialister ofta och med rätta ådraga både sig och de åsikter, i och för sig själfva berättigade, som de i ungdomligt öfvermod tro sig hafva privilegium att representera, men hvaraf de endast framställa en karikatyr?

Det har citerats så mycket i dag ur riksdagshandlingar. Jag minnes en gång, när en ärad talare på stockholmsbänken, kanske den störste ledaren i Andra Kammaren, läste upp ur ett gammalt protokoll hvad en kamrat en gång förut yttrat. Då svarade denne: »Min ärade vän, Sixten har en otäck vana att rota i gamla luntor, och det bevisar mycket litet.» Vet nu någon, som talar om 1889, om ställningen då var lika, och om hvad hans excellens stats-

ministern sade då har tillämpning under nuvarande förhållanden? Kanske har han kommit i tillfälle att vidga sin blick och genom större erfarenhet kommit till en i viss mån annan åsikt. Ty det är blott dumheten, som är absolut konsekvent. Det är blott dumheten, som icke låter föra sig af tankarnas ström och af utvecklingens lagar.

Här sade en talare, att denna nya lagstiftning är motbjudande. Ja, för mig också. Det är för mig som skolkarl mycket motbjudande att låta använda vissa straff mot underåriga elever. Men det hindrar icke, att när lagen bjuder, att de skola användas, gör jag det likväl, och det har visat sig nyttigt. Jag tror, att ungdomsocialisterna, om lagen går igenom, också skola besanna den erfarenhet, som gjordes redan i det gamla Sparta, att de unga mätte bra af att agas på hjältarnes grafvar.

Jag medgifver visserligen, att jag icke tror så mycket på lagstiftningens makt. Hans excellens statsministern karakteriserade för en tid sedan — såsom jag tror alldeles riktigt — all lagstiftning såsom försök. Det är ett försök, att när man sitter dåligt i sadeln, flyttar man sig, eller när man har en trång rock, försöker man ändra den. Men låt vara, att det är ett försök, så är det ändå nödvändigt. Och tag bort lagstiftningen, tag bort dessa försök, som dock lyckas ibland, hvad hafva vi då här att göra? Hvad betyder då all parlamentarism i världen, och hvad behöfva då så många lärda och intelligentia personer bråka sina hjärnor för att åstadkomma ett bättre sakernas tillstånd? Det är visserligen sant, att om man stiftar för många nya lagar, går det med lagstiftningen som med kvasten i sagan: när man högg sönder den, blef det tusentals nya kvastar. Så kan det gå, att lag hopas på lag, till dess att slutligen lagen förflorar en del af sin kraft. Jag kan också gå in på hvad vårt kanske i visst hänseende största snille, nämligen Viktor Rydberg, har sagt, då han yttrade, att där seden är död, är lagen vanmäktig. Men allt detta kan och får hvarken leda mig eller någon annan till lagnihilism. Som sagdt, det är vår skyldighet att försöka, om också icke annat än i anständighetens tecken, att råda bot på dessa vidriga yttringar af råhet, som vi alltför ofta hafva bevittnat, och hvilka, såsom nämnt, i främsta rummet skadar dem, som af fadersömhet — såsom det här sades här om dagen — möjligen äro villiga att förlåta dessa ungdomsutsväfningar.

Men om jag gör detta medgifvande, så är det sannerligen icke på grund af, såsom en ärad talare här sade, några intryck, som jag har fått de senaste dagarna. Jag bryr mig icke om hvad andra säga i ett sådant fall som detta, ty rätt skall vara rätt, och när det är fråga om att stifta lag, finnes endast en grund att stå på, nämligen den eviga rättvisan, den objektiva rättens grund. Den objektiva rätten kan omöjligen medgifva, att, därför att vårt folk icke har fått sin politiska rätt, hvilket, Gudi klagadt, är sanning, vårt folks ungdom må få bryta mot strafflagarna. Ja, man måste till och med, om strafflagarna icke äro fullt effektiva, skärpa dem något litet.

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

Är för öfrigt detta, att stifta nya lagar för att åstadkomma sedlighet och ett bättre tingens tillstånd främmande, för denna kammare? Mina herrar nykterhetsvänner! Ni äro talrika här, ni äro mäktiga, ni äro värtaliga, och ni vilja gå framåt. Ni hafva dock från begynnelsen fordrat, att man skall stifta lagar mot drycken-skapen. Nå, skall man då icke kunna stifta lagar mot en anarkism, som vill förgripa sig, vare sig i ord eller handling, mot andras bäst grundade rättigheter. Jag tycker mig se ett tviflande leende på ett och annat ansikte, men jag har i alla fall rätt, och det kommer nog att visa sig, att denna parallell icke är oberättigad.

Emellertid finnes i den föreslagna nya lagstiftningen något, som jag efter mogen öfverläggning och mycken debatt — icke i lagutskottet, utan i det andra utskottet, som haft ett parallellt lagförslag till behandling, nämligen konstitutionsutskottet — funnit vara betänkligt och möjligen göra skäl för den från Tyskland importerade benämningen kautschuksparagraf. Detta är uttrycket i 14 § 2 mom., att »där någon annorledes, såsom genom prisande af brottslig handling, muntligen inför menighet» o. s. v. Mina betänkligheter gälla uttrycket »såsom genom prisande af brottslig handling». De föregående talarna, dessa lagärda herrar, som i allmänhet mycket bättre än jag i dylika fall kunna visa eder vägen, hafva motsatt sig den tolkning, som jag vill göra. Herr Widén har sagt, att i våra lagar redan finnas sådana bestämmelser, och en annan talare, herr Bergendahl, har yttrat, att vår lag redan förut har många sväfvande stadganden. Ja, därför är väl uttrycket icke bra. Därför att sådana uttryck redan finnas, skall man väl icke nu vid stiftande af ny lag begå samma oegentlighet.

Talaren på malmöbänken, som med vanlig talang försvarade en annan åsikt än min, framdrog exempel från Sveriges historia på handlingar, som onekligen enligt då gällande lagar — och det är efter sin tids lag, som brottsligheten af en handling skall bedömas — voro brottsliga, men måste prisas. Jag skulle kunna från historien framdraga flera sådana exempel. Är det någon af herrarne, som skulle vilja anklaga eller döma någon, för att han prisat, att Charlotte Corday stack ned den skändlige demagogtyrannen Marat? Är det någon, som skulle vilja bryta stafven öfver Harmodios och Aristogeiton, de båda athenare, som mördade tyrannen Hipparchos och till hvilkas ära athenarne, världens intelligentaste folk, årligen firade en fest? Jag tror det icke.

Men, kan man säga, hvad har detta med denna sak direkt att göra? Ja, herr Zetterstrand, som af något oklara skäl till min stora förvåning frånträd sin reservation, har tydligt och klart sagt, just i denna reservation, att det finnes dumma åklagare. Detta ha vi dagligen och stundligen exempel på. Således, äfven det oskyldigaste kan gifva anledning till trakasseri, och det finnes väl ingenting, som mera är ägnadt att nedsätta en lags anseende, än att den användes till trakasserier. Det är således icke för att uppträda mot lagen och icke heller för att opponera mig mot regeringen — huruvida jag uppträder mot regeringen eller icke spelar för mig

ingen roll, när det är fråga om hvad jag anser vara rätt — som jag här, till den kraft och verkan, förmodligen mycket ringa verkan, det hafva kan, yrkar ett borttagande af några ord i lagen, nämligen denna kautschuksbestämmelse. Jag gör det för att göra lagen starkare, bättre och mera respekterad.

Af detta skäl skall jag, herr talman, be att få yrka, att i 14 § 2 mom. orden »såsom genom prisande af brottslig handling» måtte få utgå och mom. erhålla denna lydelse: »Där någon annorledes muntligen inför menighet eller folkförsamling eller i skrift, den han utspridd eller utsprida låtit, söka förleda till brott; vare lag som i 1 mom. sägs.»

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Häruti instämde herr *Nilson* i Örebro.

Herr Hammarskjöld: Herr talman, mina herrar! Det var af ett alldeles särskildt intresse för mig att få höra, på hvilken punkt representanterna för den socialdemokratiska riktningen i denna kammarare skulle komma att ställa sig i fråga om den föreslagna lagstiftningen. Hittills hafva vi icke fått höra mer än en af dem, d. v. s. en som öppet och ärligt erkänner sig vara socialist. Ett par andra talare bära icke det namnet, men i många hänseenden stå de icke långt därifrån.

Den ärade talaren på malmöbänken brukar utmärka sig för en ovanlig hofsamhet i sina uttryck, och han har icke heller i dag förnekat sig. Det var i det hänseendet angenämt att höra honom. Men jag fruktar, att bakom hans hofsamma ord ligger något, som han icke uttalade. Han talade särskildt mildt och vackert för att söka ingifva oss den föreställningen, att den ungsocialistiska progandagan, den s. k. landsförrådiska rörelsen, som särskildt har till mål att förmå våra värnpliktige att svika sin plikt, icke var så farlig och att den lag, som nu är föreslagen, icke skulle komma att spela någon roll i annat afseende, än att den skulle komma att förvärra agitationen, hvilken skulle komma att ökas och blifva både mera intensiv och mera effektiv. Han beklagade, att bland arbetarna finnes personer, som ville ägna sig åt en dylik agitation, men sade att det väl icke vore så farligt eller spelade så stor roll, om man använde några olämpliga uttryck. För öfrigt ansåg han, att agitationen genom förslaget antagande icke skulle komma att minskas. Talarne skulle hädanefter endast komma att blifva försiktigare, och faran låge uti att det komme att finnas för nitiska åklagare, som skulle trakassera dem. Det blefve i alla fall, sade han, endast enfaldigt folk, som »i känslan af sin saks rättfärdighet» skulle komma att bära sig oförsiktigt åt. Där kröp sanningen fram. Jag kan i detta uttryck icke finna annat än att talaren ansåg, att agitatorernas sak vore rättfärdig. Dessutom nämnde talaren, att det icke vore fråga om några brottslingsnaturer, och att arbetarna saknade hvarje vana att uppträda inför rätta, i ty att icke mer än hälften af dem förstode att skilja mellan att bestrida och förneka en sak, samt att de således stode alldeles hjälplösa. Jag tror icke, att vi

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlet
strafflagen
m. m.
(Forts.)

här böra blanda ihop arbetarne och agitatorerna. Det må vara sant, att arbetarne icke äro vana att uppträda inför rätta, men hafva de burit sig dumt åt, böra de väl sota för hvad de sagt. Men jag hyser icke det medlidande med agitatorerna, som herr Persson tycktes göra. Dessa agitatorer tyckas åtminstone icke sakna vana att uppträda och uppvigla arbetareskarorna. Hafva de icke vana att uppträda inför rätta, så nog hafva de vana att uppvigla, och då få de väl underkasta sig att lida det straff, som med rätta kan blifva dem pålagdt. Den ursäkten, den gäller icke.

Så kommer jämförelsen med Engelbrekt och 1809 års män, att det egentligen var uppror de gjorde. Är det rimligt att jämföra anarkister och sådana personer, som uppvigla till olydnad och ohör-samhet mot militärbefälet, med Engelbrekt och 1809 års män? Hvad gjorde Engelbrekt och 1809 års män? Jo, Engelbrekt räddade fädernes-landet från en oerhörd fara, nämligen från ett utländskt förtryck, och 1809 års män räddade fäderneslandet från att gå sin undergång till mötes i följd af en, man får väl säga vansinnig konungs oför-måga att kunna regera. Kunna anarkister jämföras med sådana män? Är det för att rädda fäderneslandet, som våra ungsocialister upp-träda och uppvigla unga okritiska sinnen? Jag förstår icke, huru en klok man kan komma med ett sådant påstående.

Så fingo vi till sist höra en jämförelse med den riksförsamling, Duman, som sammanträd i Ryssland. Man frågade, om vi icke ansågo, att vi behöfde de friheter, som ryska folket fordrade. Hvad är det för friheter vi sakna och som ryska folket fordrar? Är det frihet att ostraffadt få föra hvilket upproriskt tal som helst? Finnes det något folk i världen, som har större politisk frihet än det svenska folket? Det måtte åtminstone icke vara många. Och finnes det någon sorts jämförelse mellan folkfriheten i Ryssland och Sverige? Hvad behöfver man mer än framställa den frågan? Kan därpå gifvas mer än ett svar?

I dag hafva socialdemokraterna i denna kammare ett tillfälle, ett enastående tillfälle att visa, att det låg något allvar uti de ord, som fälldes af deras ledare, herr Branting, när den beryktade de-batten om »Gula faran» var före. Det var då visst icke tal om uppviglingsförsök mot militärbefälet, det var tal om den beryktade skriften »Gula faran» och hvad den innehöll. Då tog herr Branting ett aldeles bestämdt afstånd från den anda, som genomgår denna bok, och förklarade den vara — jag vill minnas han använde ordet smutspamfielt eller dylikt. Sedan dess har språket i de socialistiska tidningarna visserligen varit ett annat. Förmodligen har man icke vågat riktigt bryta mot ungsocialisterna, icke taga riktigt afstånd från dem. De äro så bra att hafva i handlingens ögonblick. Men, såsom jag sagt, idag hafva socialisterna i denna kammare tillfälle att bestämdt taga afstånd från landsförräderiet. Göra de ej detta, hafva de brännmärkt sig själfva såsom vänner till landsförrädarne.

Gärna skall jag erkänna, att det icke ensamt är strafflagar här behöfves. Jag skall till och med erkänna, att strafflagar endast kunna uträtta det minsta arbetet. Jag har vid ett par föregående

tillfällen, icke på detta rum, men dock offentligt, uttalat, att jag erkänner, att socialismen har utträttat mycket godt, att den har sitt berättigande; och jag vågar icke förneka, att den fortfarande har sitt berättigande, så länge sociala missförhållanden finnas. Jag har då skarpt betonat, att det icke ensamt är lagar vi behöfva, utan att samhället har en stor skuld till de missförhållanden som finnas, och att dessa missförhållanden måste afhjälpas icke endast med lagar utan med en mängd andra åtgärder, med åtgärder, som människokärleken ensam, kärleken till nästan, kan utfinna. Men detta hindrar icke, att brott fordrar straff, och äfven om det är ungsocialister, som begå brottet, böra vi icke se genom fingrarna med dem, utan de likaväl som andra måste underkasta sig att lida, hvad deras gärningar äro värda. Jag vet knappast någon större brottslig handling än att söka undergräfvat grundvalarne för samhället. Och är denna handling den mest brottsliga af alla, då måste den väl också förtjäna att straffas.

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlet
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Den förste talaren i dag sökte bevisa, att en lagstiftning härvidlag vore alldeles olämplig, man borde endast använda milda medel och inga straff. Han gick så långt, att han påstod, att den lagstiftning, som nu föreligger till behandling, utgjorde en förgripelse mot vår gamla yttrandefrihet. Jag vågar påstå, att han icke skall ur svensk historia kunna leta fram ett enda fall, då det har räknats höra till yttrandefrihet att uppmana till brott, att uppmana till olydnad mot militärbefälet, att uppmana till landsförräderi. Man var icke så mild förr i världen, som i våra dagar. Man klämde till, om det behöfdes, hufvudet satt då litet lösare på axlarna än nu. Allra minst kan det någonsin ha förekommit i vårt land, att det skulle varit straffritt att uppmana till landsförräderi.

Här har talats så mycket om att, när nu rösträttsfrågan fallit, man icke får komma och fordra för mycket af dem, som förnekats rösträtt. Mina herrar, hvem är det som inom denna församling eller inom medkammaren har nekat att gifva rösträtt åt hvarje fullmyndig medborgare? Jag vet icke någon. Det har tvistats om valsättet, men här har icke tvistats om valrätten. Så länge här icke kan letas upp någon enda, som vägrat medborgarrätt åt dem, som däraf kunna vara berättigade på grund af ålder och fullgjorda förpliktelser, och i den vägen stå vi ju alla på samma grund, så länge ingen förnekat detta, har ingen rätt att sammanblanda medborgarrätt med strafflagar mot landsförräderi.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Med herr Hammarskjöld förenade sig herrar *Svensson* i Skyllberg och *Jeansson* i Kalmar.

Herr Christiernson: Herr talman, mina herrar! Den siste ärade talaren sade, att herr Persson i Malmö har uppträdt hofsamt och fört ett vackert språk. Denna anmärkning finner jag märklig, ty det är knappast någon talare här i kammaren, som försöker tala

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

så känsligt och vackert, rent af rörande, som just herr Hammarskjöld. Det låter nästan, som om man hörde en melodram.

Samme talare ställde en hel del frågor till socialdemokraterna. Som om det lagförslag, regeringen här framlagt, vore en fråga, som uteslutande intresserade socialdemokratien. Det kan ju hända — men jag tror dock icke att vi behöfva befara, att så beklagligtvis skall blifva förhållandet — att socialdemokraterna äro de enda, som göra opposition mot detta lagförslag. Vi hafva ju dock haft den tillfredsställelsen att höra äfven andra talare uppträda mot detsamma, uppbärande traditioner, som vi känna till från föregående riksdagar, då bondehöfdingar och andra framstående medlemmar af denna kammare yttrat sig till förmån för det, som här prisas såsom något så stort och som ju är stort, nämligen den svenska yttrandefriheten. Men den svenska yttrandefriheten håller på att knappas af. Man började under tullreaktionen, och det ser märkvärdigt ut, att vid den riksdag, då man kunde säga att det nya systemet kulminerat, framkommer ett förslag, som dock innebär en inskränkning af den svenska yttrandefriheten. Ingen skall kunna förneka, att det är fråga om en inskränkning. Sedan må man tvista om huruvida denna inskränkning är berättigad eller icke. Jag vill emellertid hafva fastslaget, att det är en inskränkning.

Herr Hammarskjöld tyckte icke synd om agitatorerna. Nå, herr Hammarskjölds agitatorer behöfver man icke tycka synd om. Vi ha läst om resolutionerna i Småland. Där kommer ingen åklagare och uppträder mot mötesanordnarne, utan samarbetar snarare med dessa. Men det har funnits en tid, då kanske herr Hammarskjöld haft anledning att tycka synd om personer, med hvilka herr Hammarskjöld sympatiserat, på grund af den behandling, för hvilken de varit utsatta.

Vidare talade herr Hammarskjöld om den »landsförrädiska agitationen» och ansåg, att vi socialdemokrater borde taga afstånd från densamma. Jag vill erinra om att den man, vid hvars namn den landsförrädiska agitationen är knuten — den kallas för hinkeanismen — inför rätta förklarar, att han ansåge landsförräderi för det allra värsta, han kan tänka. Jag tror icke, att vi socialdemokrater här behöfva ytterligare precisera detta, då, såsom sagdt, hinkeanismens chef har förklarar, att han anser landsförräderi för det värsta.

Vi socialdemokrater fingo den komplimangen, att vår press hade blifvit så anständig på sista tiden. Jag beklagar, att jag icke kan återgälda denna komplimang, ty jag tror, att litet hvar af kammarens medlemmar skall kunna konstatera, att språket hos den press, som icke är socialdemokratisk eller, för att använda ett vidare uttryck, icke tillhör regeringspressen, ej blifvit förbättrad. Jag ber att få citera ett yttrande, visserligen icke ur en tidning, men helt nyligen fälldt i en kyrka. Det är mycket anstötligt, och jag tror, att herr Hammarskjöld borde ägna sin uppmärksamhet mera åt att reformera språket på vissa andra håll än att så mycket fästa sig vid språket i den socialdemokratiska pressen. Det var en präst, som i en predikan helt nyligen yttrade: »Så som satan for in i Judas Iskariot, så har

han farit in i vår regering, som i sina åtgöranden drifves af djäfvulen och befordrar djäfvulens verk.» Jag tror, att jag kan säga, att vi dock icke äro de värsta, när det gäller att använda språket.

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlet
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Med anledning af min partiväns på malmöbänken uttalande om den ryska riksförsamlingen frågade herr Hammarskjöld patetiskt, hvad vi egentligen hade att afundas ryssarne. Ja, jag tror det lämpligaste svaret vara följande ord, som yttrades 1899 af en man, herr Vahlin, som kammarens medlemmar nog känna och respektera. Han sade: »Är det frihet eller tyranni, som födt och håller vid lif nihilismen i Ryssland, är det brist på lagar?» Jag tror, att detta yttrande här kan hafva sin tillämpning. Det är nog icke brist på lagar, som gör, att man har det tillstånd, man har och haft och kommer att få en tid framåt i Ryssland. Men jag tror, att man kan betrakta regeringens förslag naturligtvis icke såsom något ryskt förslag, så galen är jag icke, men dock såsom en lagstiftning, som är onödig och öfverflödig.

Man har försökt att göra hela detta förslag till en åtgärd mot anarkisterna, och naturligtvis — kunde man fastslå, att det vore en lag mot anarkisterna, så skulle ju alla »goda medborgare» anse det för sin plikt att uppträda för lagen, det vill säga särskildt om man med anarkister afser dem, som förorda handlingens propaganda. Här har från juridiskt håll tillräckligt skarpt påpekats — så att jag nu icke behöfver göra det — att detta dock är en kautschukslag, en lag, som har etiketten anarkistlag, men som man kommer att kunna använda nära nog mot hvem som helst och hvad som helst och som särskildt naturligtvis när det gäller den militära agitationen kommer att vara verksam. Det kan ju tyckas — och många finnas här, som mena detta — att militären är helig och att man icke får på något sätt eller i någon form agitera bland de värnpliktige. Men jag tror, att denna uppfattning icke är korrekt, särskildt om man ser på den ställning, militären intager i vårt land.

Om det icke anses vara för förmätet, skall jag be att få göra till mitt ett yttrande, som den nuvarande statsministern en gång fällt. Det är följande ord, han yttrade år 1903: »För en militärisk åskådning är krigsmannen framför allt eller uteslutande krigsman, under det han efter min mening bör med all makt fostras att framför allt vara medborgare». Det var någon som gaf herr statsministern det vitsordet, att hans blick vidgats genom att han framlagt här omdebatterade förslag. Jag tror däremot, att vi icke kunna säga, att hans excellens statsministerns blick har vidgats, om han gått ifrån den uppfattningen, att vår militär i första rummet bör fostras till att vara medborgare. Men hur skall det gå till? Jag vill erinra om en motion, som väcktes i samband med härordningsfrågan, en motion af den store grundlagsväktaren, däri han yrkade på att de värnpliktige icke skola få användas, när det gäller att stilla uppror. Till denna motions försvar uppträdde också hans excellens statsministern, d. v. s. han stod ju icke då på samma klara ståndpunkt — i mitt tycke — som den store grundlagsväktaren, men han ansåg dock, att man icke fick insnöra de värnpliktige allt

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

för mycket i den blinda lydnadens tvångströja. Herr Hedin framhöll just den plikt-kollision, som kan uppstå för de värnpliktige; han återopade det yttrande, som militarismens främste nu lefvande representant, statsöfverhufvudet i det stora mönsterlandet, fällt, att för en militär gäller det icke att tänka på hvilka han skall skjuta på: om det är hans far, hans mor, hans syster eller hans bror, skall han skjuta. Om en militär ställes inför detta, kan man säga, att detta är en högre moral, som bjuder en att *icke* skjuta. Jag ber att få erinra, att i kammarens protokoll från år 1901 finna vi också detta framhållet, så att det icke är en uppfattning, som här för första gången föres till togs.

Emot detta att göra militären till ett den blinda lydnadens redskap, som icke reflekterar och icke har någon uppfattning af hvad den gör, det är mot detta, som vi socialdemokrater — och lyckligtvis många med oss — ställa samma kraf som hans excellens statsministern, att medborgaren skall fostras hos soldaten, han skall icke allenast vara soldat. Men hur skall detta ske, om vi hafva en dylik kautschuksparagraf? Det är omöjligt utan konflikter med den. Det är, tycker jag, grafvården, om jag så må säga, som är rest på militieombudsmannens graf, den stora tanken som här i kammaren framförts om en verksam kontroll af militärväsendet. Jag tror, att om något skulle hjälpa till att skapa en militarism, som vore att frukta för landet, vore det säkerligen ett bifall till regeringens förslag. Säkert är, att en sådan lag i sin tillämpning skall blifva mycket svår. Det var visserligen en ärad talare, t. o. m. en borgmästare, som sade, att våra lagar nära nog uteslutande bestå af sväfvande bestämmelser. Det skall jag nu icke tillåta mig att disputera om. Det är en annan fråga. Han sade emellertid också, att detta har väl icke föranlett några särskilda svårigheter för våra domstolar. Nej, naturligtvis icke för dem, men väl för de personer, som varit utsatta för tillämpningen af dessa sväfvande bestämmelser, har det uppstått svårigheter! Jag tror icke att den ärade representanten för Växiö skall kunna förneka, att äfven om han och öfriga domare icke haft svårighet att döma efter en sväfvande bestämmelse, så är det mycket obehagligt för dem, som äro utsatta för att dömas efter sådana bestämmelser. Det kan därför icke vara lyckligt, om vi få en sådan lagbestämmelse.

För öfrigt är denna paragraf, i den formulering den fått, en utvidgning af de Örbomska traditionerna. Hans förslag gick likväl icke igenom helt och hållet, utan åstadkom blott en skärpning i lagen, hvarigenom straffbestämmelsen om ohörsamhet mot lag och laga myndigheter infördes. Nu kommer regeringen visserligen icke igen med detta, som föll under den Örbomska tiden, men den kommer med något, som jag med anledning af juridiskt bildade personers yttranden anser mig kunna kalla för kautschuksbestämmelser. Enligt dessa skulle man kunna åtala nära nog hvad som helst. Jag läste här om dagen i en tidning — som själf anser sig vara samhällsbevarande, och som jag tror att många af kammarens ledamöter också anse för samhällsbevarande — jag läste härom dagen följande:

»Ett är säkert, Sverige har ej bruk för en konungamakt, hvilken söker stå mellan partierna såsom en mäklare utan ansvar, än mindre en som utlämnar sitt prerogativ åt samlingslösningens apostlar! Sverige behöfver och fordrar en konungamakt, som står öfver partierna och håller dem i tygel.»

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Med den här föreslagna lagen skall en nitisk åklagare kunna anse, att tidningen uppmanat till ohörsamhet mot lag, ty när man säger, att man icke har bruk af någonting, menar man ju vanligen därmed, att det är något, som man icke längre vill hafva kvar. Hade något sådant stått med socialdemokratisk omskrifning, tror jag, att herr Hammarskjöld hade citerat detta och framhållit det som ett bevis på att det är nödvändigt, att vi få lagskärpning mot dylika missbruk och hotelser.

Såsom exemplifiering på huru tiderna förändras, vill jag nämna, hurusom den nuvarande statsministern år 1901, beträffande krigslagarnas § 102 — vi veta den där paragrafen som straffar de meniga, om de prata sinsemellan om att maten är dålig eller att de varit utsatta för någon sämre behandling: denna lagparagraf stadgar ju bland annat, att en krigsman skall uppföra sig anständigt — jag vill nämna, säger jag, hurusom hans excellens statsministern då yttrade: »En mera obestämd, en mera tånjbar strafflagsparagraf skall man leta efter» d. v. s. än denna, som bland annat talar om anständigt uppförande. Hvad är brottslig handling, hvad är anständigt uppförande? Jag tror, att man kan tillämpa detta yttrande på den paragraf, som säger: »annorledes, såsom genom prisande af brottslig handling». Ty det är nog icke så, som man sökt visa, att det blott är samhällsfarliga, brottsliga handlingar, hvilka ligga alldeles inpå vår egen tid, som då kunna blifva föremål för åtal. Utan bestämmelsen är nog så tånjbar, att man, om man så vill, kan åtala nästan hvad som helst. Om detta förslag blir lag, så kan det hända, att när vi år 1909 skola fira 100-årsminnet af Georg Adlersparres statskupp, af hans militärrevolt, det kan hända, säger jag, att om någon talare prisar detta, så kan det föranleda till åtal. Detta blefve naturligtvis icke fallet med något af de officiella festtalen. Men vi veta, att det är så, att folk hafva så olika uppfattningar af handlingar och händelser. Hvar och en har sitt sätt eller, som herr Centerwall sade, hvarje fågel sjunger efter sin näbb. Det kan komma någon, som då yttrar sig så, att åklagaren på grund af denna lag finner sig föranlåten att ingripa däremot.

Det är således icke blott vi socialdemokrater, som hafva anledning frukta denna lagparagraf, utan jag tror den kan fruktas af personer, hvilkas åsikter skilja sig ganska mycket från våra. Det är ju gifvet, att denna paragraf i första rummet kommer att användas mot, som man säger, anarkisterna, men det är så rysligt lätt att i dylika fall slå ihop socialister och anarkister. Inför polisen äro anarkister och socialister samt andra missnöjda alldeles samma slags folk, de äro allesammans uppviglare, samhällsfiender, och alltså skola de klämmas efter! Vi veta att den där »samhällsfientligheten» sträcker sig ganska långt vid vissa tillfällen, d. v. s. att folk, som man i vanligt fall

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

icke alls anser för samhällsfiender, ibland får det epitetet. Jag tror därför att om tillämpningen af denna paragraf lägges i händerna på åklagarmakten, så komma nog åtskilliga andra äfven till höger om socialdemokraterna att få känna verkningarna däraf; särskildt i en tid som denna, en så politiskt upprörd tid, anser jag det är mycket olyckligt att komma med ett sådant lagförslag, och naturligtvis vore det ännu olyckligare, om det blefve antaget.

Det har framhållits här, att rösträttsfrågan egentligen icke har samband med denna fråga, och det har framhållits, att det är denna kammare som icke vill lösa rösträttsfrågan. Mina herrar, vi skola dock erinra oss, att vi fått så att säga dubbel härordning! Två gånger hafva nya härordningar drifvits igenom, och nu hafva vi en lång utsträckning af öfningstiden. Bördorna hafva ökats på alla områden, och någon revision af krigslagarna har ännu icke verkställt, ehuru saken framhållits af hans excellens statsministern såsom oafvislig. Denne yttrar nämligen: »krigslagsstiftningens revision är alldeles ej tillräcklig för att värja oss mot militarismens faror». Han framhöll då, att det behöfdes en militieombudsman dessutom. Vi hafva hvarken fått en revision af krigslagen, icke heller denne militieombudsman, som skulle vaka öfver att militarismen icke finge utveckla sig så mycket. Det är därför, mina herrar, som vi i stället hafva fått denna, som man säger, fosterlandsfientliga agitation! Detta beror just därpå att man icke tagit hänsyn till de folkliga krafven. Om man lagstiftar såsom här är föreslaget, skola herrarna icke tro, att det i någon mån kommer att minska den brottslighet, mot hvilken man vill lagstifta; i dessa tider kommer motsatsen att inträffa, så länge de värnpliktige sakna medborgarrätt. Så länge statsmakterna visa sig sakna allvarligt uppsåt att verkligen stäffa militarismen, så länge kommer dylik agitation att frodas, man må kalla den hvad man vill. Den agitationen är under sådana förhållanden omöjlig att hindra, äfven om man burar in en del, ty det uppstår minst lika många entusiasmerade, lika många fanatiska förkunnare, som dem, hvilka drabbas af strafflagens bestämmelser.

Det vore icke lyckligt, om Riksdagens — man skulle kunna kalla det det sista — beslut i år skulle vara en dylik straffskärpning. Jag yrkar, därför, herr talman, afslag i enlighet med herr Lindhagens framställning.

Herr *Thorsson* instämde häruti.

Herr *Pehrsson* i Österby: Herr talman, mina herrar! Jag djärfves här icke ingå på frågans juridiska sida. Ifrån så auktoritativt håll som möjligt har här förklarats, att denna lag är synnerligen väl afpassad. På samma gång har betonats från flera håll, att det ju är en liberal regering, som framlagt denna lag för den svenska Riksdagen. Det är mig en glädje att få stödja Kungl. Maj:ts regering med min röst; och jag är öfvertygad om att det är många, som i det stycket äro ense med mig.

Innan jag ingår på att något närmare bemöta ett eller annat yttrande, som här fällts, må det vara mig tillåtet att, medan jag ännu har i färskt minne hvad den siste talaren yttrade, försöka, åtminstone i någon mån, säga denne talare ett ord till svar. Det var särskildt en historia, som — jag tror närpå, att den ärade talaren för den historien fick bravorop, ehuru jag undrar hvarifrån — synes särskildt hafva slagit an. Det var en s. k. prästhistoria. Herrarne känna alla, att det finns s. k. skeppar- och jägarhistorier; i paritet med dem finnas också ett visst slags prästhistorier. Den ärade talaren har ej presterat något som helst bevis för sanningen af hvad han berättade, och tills detta är gjordt, torde hans berättelse få anses vara en sådan historia. »Det stod i en tidning», sade han visserligen. Ja, jag har ännu ej lyckats komma till, eller rättare sagdt, jag har lyckats komma ifrån den där gamla ståndpunkten, där man tror, att allt hvad som är tryckt därför också är sant. Skulle nu en tidningsnotis vara enda grunden för hans berättelse, måste jag här uttala min lyckönskan till att denne talare, som dock själf är tidningsman, har lyckats bevara en sådan vördnad för tidningsuppgifters absoluta vederhäftighet.

Han talade vidare om att denna lag skulle vara en »kautschuklag». Det kan väl hända, att detta uttryck hos honom just betyder det, att denna lag har möjlighet att få användning på vidt skilda fall och att den således kan få en ganska vidsträckt tillämpning, likaväl som att det är för domaren möjlighet beredd att därigenom hafva en ganska vidsträckt latitud för straffets utmätande. Jag tror, att när det gäller kautschukmänniskor, kan det vara ganska lyckligt att hafva en lag af denna beskaffenhet; och jag får väl kalla den man, hvars tillvägagående närmast framkallat denna lag, för en sådan kautschukmänniska. Ty jag ber att få erinra om den siste ärade talarens yttrande, att den man, hvilken som ingen annan här i Sveriges rike förkunnat landsförräderiet, när det kom till allvar och han ställdes till laga ansvar därför, förklarade, att landsförräderi var det värsta, han visste. Jag tror, att det behöfves sådana här lagar för kautschukfolk!

Vidare har herr Christierson försäkrat — och jag förmodar att han därvidlag står i det förhållande till saken, att han kan betraktas som auktoritet — att denna lag icke skulle verka annat än motsatsen till hvad den åsyftar. Det lyster oss i alla fall att en smula pröfva på den saken!

Jag ber att få erinra om ett ord, som för ungefär 14 dagar sedan fälldes i en offentlig församling, ett ord som jag ber herr Christierson och dem, som ställa sig jämsides med honom, lägga på hjärtat. Det var nämligen en ärad talare, ledamot af denna kammar, som, med användning af en gammal bild, jämförde krigsmakten med brandkåren och assurancesbolagen. Han talade om — jag minnes ej själfva uttrycken, och jag har ej tagit med mig referatet af anförandet, enär jag ej gärna kunde vänta, att jag skulle komma i tillfälle att bemöta ett sådant yttrande som det föregående — att det var förunderligt, att man ville försvaga brandkåren och

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlet
strafflagen
m. m.
(Forts.)

göra den omöjlig för sitt arbete, att man ville väcka hat mot den kår, som dock har att skydda mitt eget och andras hem. — Här är det ju det svenska folkhemmet som det gäller. — Särskildt är det själfva klämman i anförandet, som jag skall be herr Christiernson lägga på sinnet. Han slutade så: »Den som så talar — som han här gjort —, utsätter sig för misstankar, som det borde vara honom själf mest angeläget att undvika!»

Det är ett par skäl, som lysa igenom öfverallt i debatten. Det ena — jag förstår den tanke, som ligger bakom, och det skälet kom särskildt till uttryck i herr Zetterstrands anförande — var, att stämningen i landet skulle så sorgligt påverkas, om i det nuvarande läget denna lag skulle antagas. Jag tror för min enskilda del — och jag ser ett bevis för min tro däri, att det är från den nuvarande regeringen som detta förslag emanerat — att det icke råder någon meningsskiljaktighet i stort sedt inom de allra flesta partier och grupper inom vårt land. Och jag ber eder, mina herrar, som tala om stämningen i landet — denna är för mig i detta stycke ej någon afgörande omständighet — betänka, huruvida icke den allmänna meningen i landet snarare komme att af ett beslut, sådant som det här föreslagna — nämligen ett afslag å Kungl. Maj:ts föreliggande lagförslag — draga den slutsatsen, att Andra Kammaren icke ville mista något af de medel, som man kan använda »för att hålla höga herrar i styr» jag tillåter mig citera ett yttrande, så nyligen fälldt, att det ej kan vara glömdt. Skulle stämningen i landet gå åt det hållet, tror jag, att Andra Kammaren fick åtskilligt besvär med att svara för ett sådant beslut.

Det har vidare — och det har gått såsom en underström genom anförandena hos de fleste talarne på den sidan, som är motsatt den jag står på — det har talats, säger jag, i frihetens namn och man har rent af talat om att »afhända sig friheten» genom denna lag. Jag ber att få erinra den förste ärade talaren — han som är domare i Stockholms stad — om hvad som står i en af de gamla svenska domarereglerna. Där heter det: Den sin frihet missbrukar, han är värd att mista henne. Det är just denna urgamla domareregel, som vi här vilja hafva tillämpad i lagstiftningen; men densamma gäller icke blott den enskilde, mina herrar, utan hela folket, ty lagarna i folkens, i andens värld gälla icke blott individen, utan äfven folket i dess helhet. Det folk, som missbrukar sin frihet, är värdt att mista henne. Och det är ett missbruk af den frihet, som vi kämpat oss till under många århundradens kamp, den frihet, hvars grundval går tillbaka till vår historias allra äldsta tider, det är, säger jag, ett missbruk af denna frihet, om vi lämna landet öppet för själfsväld och tyranni. Vi svenskar vilja icke förtryckas, det må vara utifrån eller inifrån, det må vara uppifrån eller nedifrån. Också denna landsförrädiska agitation för till förtryck och tager ifrån oss friheten. Vi kunna vara vissa på att vi också — om vi på detta sätt missbruka vår frihet genom att icke taga vara på den — komma att mista den. Och det svenska folkets frihet

hotas sannerligen af få vådor så stora som den, som själfsvådet i detta stycke hotar oss med.

Jag skall äfven be att få säga ett par ord gentemot den ärade talaren på malmöbanken, hvars anförande i mer än ett hänseende äfven på mig gjorde det goda intryck, som herr Hammarskjöld i viss mån för sin del gifvit ett uttryck åt. Herr Persson i Malmö talade om sitt förtroende till arbetarne, att de helt visst skola reagera mot »olämpliga uttryck». Ja, jag har stort förtroende äfven jag till den svenska allmogen och till de svenska arbetarne, men det är för mig en nyhet, som jag förvånar mig öfver att ha fått höra från detta håll, nämligen att de svenska arbetarne, den svenska arbetarrörelsen såsom sådan, skulle beröras af denna lag. Jag vill för min del bestämdt protestera däremot. Det är den landsfientliga agitationen, det är landsförräderiet, som denna lagbestämelse syftar mot och visst icke mot den svenska arbetarrörelsen; och att, på sätt som han gjorde, ställa dessa båda i samband med hvarandra anser jag vara mindre välbetänkt af en man, som i viss mån skall anses föra denna rörelses talan. Det är här — eftersom uttrycket »Hinkeanism» redan kommit att användas i debatten, skall äfven jag tillåta mig bruka det — fråga om en *lex Hinke* och ej om en lag mot svenska arbetarrörelsen. Vore det så, så skulle jag helt visst ej kunna vara med därpå.

Han har vidare talat om Engelbrekt och Gustaf Vasa, och det har redan af herr Hammarskjöld blifvit påvisadt, huru deras gärningar i någon mån skilja sig från herrar anarkistchefers. Tillåt mig att jämväl påpeka något i deras tillvägagångssätt, som åstadkommer betydlig skillnad mellan de sistnämnde samt Engelbrekt och Gustaf Vasa. Dessa senare trädde fram i spetsen och gjorde intet för att draga sig själfva undan. Här är det åter så, att man vill genom dolda ordalag, så långt man kan, sauvera sitt eget skinn under det man för sitt landsförrädiska tal. De af herrarne, som haft tillfälle att läsa den tidning, som detta parti utgifvit och som kom ut för ungefär 14 dagar sedan eller i samband med första maj-demonstrationen, kunna finna, huru det tillgår. Där var det ett prisande — jag beklagar att jag ej kan citera själfva ordalagen — af händelserna i vårt östra grannland. Därunder talade författaren så smygande om att, är det något som står i vägen för hans utveckling, det må vara inrättningar eller personer, skall det bort. Det är moraliskt. »Äfven om *mord* på personerna användes. Och när jag tager hvad jag behöfver för min frihet, utveckling och lifslycka, så är det moraliskt, äfven om det är *stöld*.» Jag undrar, om det finnes någon, som icke tror, att slikt lofprisande af mord och stöld, om också i samband med hvad som skett på annat håll, bör straffas likasåväl som den direkta uppmaningen till brott.

Emellertid, eftersom den ärade talaren var hemma i svensk historia och tydligen historiskt intresserad, så tillåter jag mig att till sist citera för honom ett historiskt ord. I dag är det på dagen 276 år sedan konung Gustaf II Adolf höll sitt afskedstal, innan han gaf sig ut i trettioåriga kriget, till riksens ständer, hvars direkta

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

arftagare vi, mina herrar, äro. Han talade då några ord, som jag skulle vilja lägga såväl herr Persson i Malmö och de öfriga herrarna, hvilka intaga en ledande ställning på sitt håll, som äfven oss andra på hjärtat. Den store konungens yttrande var närmast ställt till det svenska prästerskapet, till hvilket han såsom ett testamente sade följande ord: »Så leder det svenska folket i samdräkt, tro och vördsamhet, så att det icke låter locka sig af onda människor, utan förblifver stadigt vid kronan och fäderneslandet.» Jag hoppas, att detta ord, som jag tror ingen invändning kan göras emot, må bli tillämpad historia. Jag tror icke, att det hjälper att inför ondskan klagande stå med händerna i kors och ingenting göra. Låten mig återgifva ett annat ord af samme man: »Det är käringatröst att kvida och lida, men det onda må med goda råd förtagas». Bland goda råd, som vi behöfva i dessa bistra tider, är helt visst det, att vi taga en lag, som sedan också må omsättas i det lefvande lifvet, mot det själfsväld, som förr eller senare skall föra det svenska folket till ett folksjälfmord, för så vidt det icke i tid stäfjas. Folket har nödvärnsrätt såväl som enskilde; och det är i den fasta öfvertygelsen, att vi, som här stå som svenska folkets representanter, hafva rätt och skyldighet att se till, att icke svenska folket i slapphet begår själfmord under den käringatröst som heter kvida och lida, som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Malmö: Herr talman! Jag begärde ordet närmast med anledning däraf, att man gjort mig uppmärksam på att jag under mitt första yttrande sagt fel på namn. Då jag nämnde Cronstedt i samband med Gustaf III:s mord, torde herrarne förstå, att jag därmed menade kaptén Anckarström. Jag ber således att få rätta min missägning. Förklaringen därtill (jag har sökt finna en sådan) torde väl vara den, att, under den tid jag läste historia mera än nu, jag tyckte att Cronstedts roll icke var sådan som den borde vara, och att man kanske torde kunna kalla landsförräderi hans förhållande vid Sveaborg. Det är den förklaringen, jag kan lämna beträffande förväxlingen af namn.

Medan jag har ordet, ber jag att få säga ett par ord särskildt med anledning af herr Hammarskjölds yttrande. Han sade, att jag i mitt anförande påstått, att denna agitation kommer att fortsättas, därför att den bures upp af öfvertygelsen om att den vore riktig, och han frågade då, om jag kunde erkänna något sådant. Jag vill försäkra herrarne, att jag försöker att finna goda bevekelsegrunder i alla människors handlingar, och det gör, att jag icke heller beträffande dem, som hafva en motsatt politisk åskådning mot mig, kan tro, att denna politiska åskådning har grundats och arbetat sig fram af några oädla bevekelsegrunder.

Då det talas om den antimilitaristiska agitationen, det skadliga och obefogade i densamma, kan jag icke underlåta att nämna en sak, som jag hörde för några dagar sedan af en, som hade tjänat vid ett af våra regementen. Han hade begått det stora felet att

infinna sig vid exercisen med en knapp oknäppt i damaskerna. Befälhafvande kaptenen frågade honom då, hvarför denna knapp icke vore knäppt, och han svarade, mot instruktionen visserligen, men som jag tycker fullt riktigt, då han blef tillfrågad: »Jag hade ingen knapp.» Då fick han ett slag af värjan öfver bakre sidan af kroppen, så att tårarne kommo fram i ögonen. När kaptenen fick se detta, sade han: »Det där gjorde en sådan slyngel godt.» Jag ber att få påpeka, att det var några år sedan detta hände, och om en liknande anda råder nu för tiden, det kan jag icke yttra mig om, men om så skulle vara förhållandet, kunna då herrarne förvåna sig öfver att i de värnpliktiges själ tränger in något, som icke kan kallas fosterlandskänsla, och det är detta som gör, att jordmånen blifver god för den antimilitaristiska agitationen. När nu en del folk försöker att tala i riktningen af försvarsnihilism, så vill jag säga, att jag för min del icke hyllar den. Jag kan icke frågå den uppfattningen, att vi i Sveriges land ha både behof och möjlighet att kunna försvara vår nationella själfständighet. Det har dock af store män i utlandet sagts, att för de små staterna, de med oss ungefärligen jämställda, för dem är det omöjligt att försvara sig. Trots det att jag således lyser en afvikande mening mot dem, som föra den s. k. fosterlandsförrädiska agitationen, kan jag ändå icke våga påstå, att inte de ledas af lika ädla bevekelsegrunder, som de af mig förut omnämnda. Jag vågar icke påstå, att så är fallet, men jag vågar icke heller förneka det. Det synes mig därför, att man bör fara varligt fram, när det gäller att pröfva motiven till andras handlingar, så att säga pröfva deras hjärtan och njurar. Den, som icke kan det, han gör nog rättast både mot sig själf och andra, om han i tveksamma fall hellre friar än faller.

Det är därför, herr talman, jag anser mig böra vidhålla mitt yrkande om afslag å den här föreliggande propositionen och bifall till herr Lindhagens reservation.

Herr Segerdahl: Herr talman! Debatten om denna paragraf har redan blifvit långvarig, meningarna hafva skarpt brutits mot hvarandra, och under stridens hetta har frågan förts in på ett område, dit den enligt min uppfattning icke hör. Jag beklagar, att talare, som försvarat förslaget, hvilket jag för min del också vill söka göra, ha gjort det på ett sätt, som icke kunnat annat än hetsa och sära. Jag beklagar, att den talare, som i synnerhet gjorde det, numera icke så sällan finner tillständigt att gå till väga på sådant sätt och att vi i honom icke numera hafva samma förstående och noble kammarledamot som förr.

Men det är också en annan sak jag beklagar, och det är att icke lagutskottet kommit att i sitt utlåtande intaga texten till den nu gällande lagen i de paragrafer, där ändringar ifrågasatts. Jag tror nämligen, att, om den gamla lagtexten fått stå parallellt med den föreslagna nya, skulle detta haft till följd, att många missuppfattningar af det nya skulle hafva förebyggts.

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

Hvad är det nya, som föreslagits? Jo, det ha vi från statsrådsbänken fått det allra klaraste besked om. I den paragraf, som nu behandlas, är det icke något annat nytt, än att straffet är skärpt för den, som direkt eller indirekt uppmanar till brott. För öfrigt består ändringen endast i ett förtydligande af hvad som nu gäller. Om straffskärpningen kan man hafva olika meningar; hur hög en straffsats bör vara, det beror på individuellt tycke. För min del har jag icke kunnat finna, att den straffsats, som föreslagits, är för hög, om den skall täcka alla de fall, som kunna tänkas. Det föreslagna förtydligande, hvilket innehålles i det nya andra stycket, består endast uti att orden: »i andra fall än här sagda äro» ha utbytts mot orden: »annorledes, såsom genom prisande af brottslig handling». Orden: »i andra fall än här sagda äro» motsvara enligt min mening ordet: »annorledes». Det nya är alltså det tillfogade exemplet: »såsom genom prisande af brottslig handling». Detta exempel är icke af den vikt, att jag skulle vilja motsätta mig, att det borttages. Om det icke hade funnits i det kungl. förslaget, skulle detta enligt min åsikt hafva varit lika bra ändå. Men då exemplet har kommit in i det kungl. förslaget, har jag icke ansett mig kunna yrka på dess strykande. Det är en regel inom lagutskottet, att man icke bör tumma på kungliga propositioner i andra fall än då det verkligen behöfves.

Bestämmelsen i andra momentet af 14 § har man ansett vara för obestämd och tånjbar. Den har flere gånger här kallats en kautschukparagraf. Men, mina herrar, denna så kallade kautschukparagraf hafva vi redan i gällande lag. Det är icke något nytt, som i detta moment nu föreslås, utan hvad där står är detsamma som gällt förut, fastän det nu är uttryckt med andra och klarare ord. Det är således icke berättigadt att söka fram gamla förrostade vapen från 1889 för att nu bekämpa hvad som redan står i lagen. För den strid, som nu pågår, passa icke dessa vapen.

Det är *en* fordran, som man måste fästa afseende vid, då strafflag skall stiftas, nämligen att hvad som i den vägen föreslås skall uppbäras af folkmeningen, och då fråga är särskildt om straffprocess, så tager sig denna fordran uttryck däri, att folket skall vara med om att skipa strafflagarna; folkopinionen, folkmeningen skall hafva tillfälle att vid lagarnes tillämpning uttala sig. Detta är riktigt, under förutsättning likväl att domstolarnes organisation och arbetsätt äro härför lämpade. Men det är också lika riktigt, att folkmeningen skall göra sig gällande, så snart det blir fråga om att en ändring behöfves i själfva strafflagen. Då flertalet människor i landet efter långt öfvervägande anse, att en strafflag behöfver ändras i viss riktning, då skall en sådan ändring ske. För min del har jag fått den uppfattningen, att rörande den lagstiftning, hvarom nu är fråga, finnes i vårt land ett öfvervägande flertal, som fordrar den. Jag vågar också tro, att äfven arbetarne, om de blifva upplysta om denna lagstiftnings verkliga innebörd, icke skola hafva något emot den. Densamma är icke riktad mot arbetarne, mot kroppsarbetarne; den är riktad mot helt andra, mot dem som uppvigla till revolt

mot den bestående samhällsordningen, och dit höra icke kroppsarbetarne, åtminstone icke mer än andra.

Det har uttalats farhåga för att, om arbetare skulle komma att åtalas, kanske obehörigt åtalas, enligt denna nya lag, de skulle få svårt att reda sig inför rätta till följd af sin bristande vana vid rättsförhandlingar. Jag tror icke, att härmed blir så farligt; erfarenheten har tvärtom gifvit vid handen, att, när arbetare uti frågor af visserligen annan art kommit inför rätta, de icke saknat försvarare.

Det är nu fråga om att göra ändring i *allmän* lag. Det vore icke lyckligt, om den politiska stämningen för dagen skulle få vara afgörande för denna lagstiftning. Jag förstår väl, och jag delar den misstämning, som uppstått efter händelserna i början af denna vecka; de kasta en stor skugga omkring sig, men jag kan icke följa dem, som anse, att man bör låta denna misstämning gå ut öfver stiftandet af denna lag. Den stämning, som föranledt lagförslaget framläggande, är däremot icke alls en stämning för dagen. Den har vuxit sig stor och stark under gångna år. Den omfattas af, såvidt jag kunnat förstå, flertalet vuxna människor i vårt land. Därför anser jag det också vara berättigadt, att denna stämning mot de samhällsfarliga företeelser, det här närmast gäller, vinner afseende vid lagstiftningen.

Jag har inom utskottet, herr talman, hört till den majoritet, som förordat Kungl. Maj:ts förslag oförändradt i den del, hvarom nu är fråga, och jag anhåller att här få yrka bifall till detsamma och lagutskottets hemställan.

Herr Branting: Herr talman, mina herrar! Den debatt, som vi här hafva åhört, visar redan genom det omfång, den tagit, att det ingalunda är någon obetydlig detaljfråga blott, som det här är fråga om, utan att det här gäller principer. Därför är det också nödvändigt, efter mitt sätt att se, att kammaren synnerligen väl betänker sig, innan den fattar sitt beslut. Debatten erbjuder åtskilliga likheter med en mycket uppmärksam och kommenterad sådan, som fördes här för en tid sedan angående den bekanta okynnespamfletten »Gula faran». Men det är beklagligen en skillnad, nämligen att de talare, hvilka då stodo upp och läto lagens åskor dundra öfver vår regering, därför att den icke hade åtalat också efter hädelseparagrafen, de samma talarne ha nu uttryckt sin glädje och tillfredsställelse öfver regeringens åtgörande i den nu föreliggande saken, medan däremot de, som då uppträdde till försvar för yttrandefrihetens grundsats, fortfarande stå på den ståndpunkten, att yttrandefrihetens rätt den måste vi häfda, vare sig med eller mot en regering, vare sig med eller mot sådana, med hvilka vi eljest i många stycken kunna tänka lika.

Den regeringsmedlem, som inledde debatten här, förnyade det påstående, som redan göres i propositionen, nämligen att här ingalunda afses något ingrepp i yttrandefriheten. Det är dock, säga hvad man vill, icke presteradt något som helst bevis för detta

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlet
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlet
strafflagen
m. m.
(Forts.)

påstående. Det är en subjektiv öfvertygelse hos dem, som så säga. Och jag är fullt förvissad om att de naturligtvis därvidlag handla i god tro. Men det kan icke hjälpas, lagtexten har under deras händer, när de försökt sig på att skriva den, fått en skärpning och en vidare omfattning än möjligen afsedt varit. Den yttrandefrihet, som vi hittills haft, den skall efter denna lags antagande icke på alla punkter bestå sådan, som den har varit. Det är således i alla händelser faktiskt en inskränkning, som ägt rum.

Nu säger man, att denna inskränkning har visat sig nödvändig — det är en annan ståndpunkt —, den har visat sig nödvändig på grund af det själfsväld, som öfvats af en del personer, hvilka missbrukat den svenska yttrandefriheten. Ja, det själfsväldet har förvisso varit synnerligen stort. Det skall ingalunda bestridas af någon människa med ansvarskänsla, att ett sådant själfsväld föröfvats i hög grad, att ovederhäftigheten har firat oratoriska orgier, hvilka man kunnat och måst åse endast med största beklagande. Men följer då nödvändigt däraf, att det skall vara den rätta vägen, att man stiftar *nya lagar* för att bekämpa detta? Det är där, som grundskillnaden ligger, synes det mig, mellan vår åskådning, vi, som konstatera själfsväldet, men dock icke vilja tillgripa lagens vapen däremot, och deras åskådning, hvilka föreställa sig, att om de nu icke tillgripa dessa nya lagstiftningsåtgärder, så kan icke själfsväldet häfvas, utan det måste förkvävas och förstöra oss alla.

Det är därför, som jag för min del icke kan tillmötesgå herr Hammarskjölds gjorda anmodan, då han yttrade: att nu skall det visa sig på allvar, huruvida socialdemokraterna vilja taga afstånd från dessa andra element eller icke. Nej, det skall icke visas på det sättet, att därför att det ropas på förföljelselagar, på skärpt lagstiftning, skola vi säga ja, utan detta skall visas på annat sätt. Och för min del är jag beredd att göra hvad jag kan för att visa, att icke detta afståndstagande — såsom många gånger framkastats beskyllning om — blifver allenast ett afståndstagande i ord, utan på ett mera eftertryckligt vis. Men herrarne måste i detta fall göra klart för sig själfva, att detta kunna dock icke några enskilda partimedlemmar genomföra, det måste blifva en angelägenhet, som det tillkommer ett politiskt parti att på sina kongresser pröfva och besluta. Det måste blifva en angelägenhet, hvarvid hänsyn måste tagas just till möjligheten att draga upp gränsen, och där spelar en mängd omständigheter in, hvilkas innebörd måste öfvervägas. Således, detta är ju något, som *partiet* har att för sig afgöra, med hänsyn till alla förefintliga förhållanden. *Den goda viljan* att försöka komma till någon sorts rättelse med det oeffterrättliga, den viljan finnes emellertid i denna stund inom mycket vidsträckta, att icke säga, nästan alla partikretsar, därom kan jag gifva försäkran.

Jag återvänder emellertid till den tankegång, som här från statsrådsbänken framförts. Jag skulle därvid vilja göra en erinran gentemot hvad talaren i sin bevisföring framhöll, nämligen att det måtte väl vara riktigt, att man vände sig med synnerlig skärpa i lagstiftningen mot den, som vill sprida, såsom orden föllo, »brottsliga

tänkesätt». Ja, kunde vi, som här äro samlade, eller de domare, som skola tillämpa de lagar, som här stiftas, kunde vi vara säkra om hvad som är »brottsligt» tänkesätt, ja, då kunde det vara någon riktighet i en sådan tankegång. Men vi veta ju dock alla genom erfarenheten och historiens vittnesbörd, att det icke är så lätt att afgöra, hvad som verkligen är brottsligt i sådana fall. Rätten, den »eviga» rätten, hvarom en talare, herr Centerwall, yttrade sig, den är i själfva verket ett växlande ting. Människorna se i olika tidsåldrar olika också på rättsförhållandena. Och det kan icke hjälpas, att denna rättsåskådning är stadd i en ständig utveckling, alltid flytande i någon mån, växlande med de förändrade sociala förhållandena, med den förändrade materiella grund, hvarpå denna andliga öfverbyggnad är uppförd. När man inser detta, då blir man betänksam mot att taga i sin mun satser om »brottsliga» tänkesätt, som skola bekämpas, och att karaktärisera vissa tänkesätt såsom enbart brottsliga. Ty det kan hända, att bakom åtskilligt förväntat och förvridet och om hvars brottslighet och oriktighet icke mycken meningsskiljaktighet kan råda, finnes det äfven i dessa tänkesätt några sanningskorn att taga vara på, saker, om hvilka en kommande tid skall erkänna, att de nog hade en riktig grund och att de icke voro enbart sådana, som man borde kasta bort, utan att t. o. m. ifrån det mest förvridna något godt kunde komma. I andens värld gäller helt visst detta nästan undantagslöst.

Jag skulle vilja för att klargöra saken säga, att jag för min del ingalunda är så ensidig, att jag vill underkänna äfven de mest fantastiskt reaktionära och konservativa åskådningar hvarje spår eller skymt af sanning i hvad de kunna ha att framföra till frågors belysning. Jag är viss om att äfven dessa belysningar hafva sin behöflighet för att gifva en riktig totalbild af det hela, och man bör därför alldeles icke tänka på att i minsta mån inskränka rätten till sådana tankars framförande ens i de förvridna former, på hvilka några exempel här i dag hafva anförts —, exempel som skulle kunna mångfaldigas, ifall vi ginge ut och såge oss om något i den nuvarande högerpressen, i de tidningshögar, som ligga därinne i rummet.

Men på samma sätt vill jag också säga, att, ehuru jag själf på intet vis är anarkist, ehuru jag själf tror, att den åskådningen under nuvarande tidsförhållanden i öfvervägande grad är en sjuklig utväxt, framkallad och uppblomstrande endast i de länder, där politiskt förtryck gifver den särskildt luft under vingarne, vill jag dock icke vara nog förmäten att säga, att allt hvad som är anarkism är af ondo. Nej, det kan finnas äfven där tankekorn att taga vara på. Detta idealtillstånd, som anarkismens bästa drömma om, då lagar skola blifva obehöfliga, då människorna skola kunna undvara bestämde normer och former för sitt lefvande tillsammans, det är ju en vacker framtidsvy. Och hvem vet, om vi icke i alla lagstiftningsåtgärder, som jaga hvarandra i vår tid, också kunna behöfva en erinran därom, att det dock icke är allenast lagen, som är den saliggörande!

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlet
strafflagen
m. m.
(Forts.)

Men detta är ju en sak. Det kan icke bestridas, att det är anarkism. Så finnes det andra arter, som också bära samma namn, mot hvilka jag gärna vill tillgripa mycket hårda omdömen, såsom den »handlingens propaganda», hvilken äfven i länder, där det finnes yttrande- och tryckfrihet, tillgripes för att manifesteras det sociala missnöjet genom att blindt slå i högen. Ett sådant utslag var t. ex. bombkastningen på café Terminus på sin tid i Paris, där en man lät en bomb springa bland fredliga gäster, som sutto där, endast för att visa bourgeoisien att här lefver hat, glödande hat på djupet mot ett orättfärdigt samhälle.

Hvar och en förstår ju, synes det mig, eller borde förstå, att det är en rent förvänd åskådning, som kan tillgripa sådana medel. Men det är ju å andra sidan en sak, som vi ej böra glömma, nämligen att några sådana medel har man icke här i vårt land experimenterat med; lyckligtvis har ingen hittills tagit de utgjutelser, som förekommit i sådan riktning, på så starkt allvar, som vår nuvarande regering beklagligen har gjort denna gång. Det har ofta ropats om nödvändigheten af att stäffa detta, men det är dock först nu, som man har tagit positiva steg härför. För min del beklagar jag detta, därför att ett sådant steg, efter mitt sätt att se, omöjligt kan tagas utan att, på samma gång som man trycker ned det oberättigade och slår till det som bör träffas, man också riskerar att slå till och träffa sådant, som man icke bör slå till. Den risken är kanske just under den nuvarande situationen icke så förfärligt stor. Men en lag skrives ju icke blott för en viss politisk situation, utan den står gärna kvar, när den en gång fått sin affattning. Om en gång en lag som t. ex., för att hålla oss till vårt eget land, denna Åkarpsslag, mot hvilken det nog finnes en majoritet i denna kammare, som nu erkänner att den var förhastad och kom till i en olycklig stund — om en gång en sådan lag kommit till stånd, strandar det, som vi alla veta, på motståndet från andra sidan att få den ändrad och rättad. Därför måste man i ett land med vår lagstiftningsprocedur vara dubbelt försiktig och betänksam. Ty hvem borgar för att icke det kan komma att inträffa, att en reaktionär vind sveper öfver landet, en vind, framkallad kanske just genom ett attentat af en vettvilling, som på allvar tagit det myckna skräfvel, som föres till togs af dessa apostlar för anarkismen, halfanarkismen, anarkosocialismen eller hvad det nu må kallas? Och hvem, frågar jag, garanterar att icke, om en sådan vind sveper fram, äfven vår domarekår ryckes med högst väsentligt och i sin förskräckelse dömer tämligen i blindo äfven uttalanden, hvilka framkommit icke af något brottsligt begär utan af oförsiktighet eller — gärna för mig — dumhet, men som icke behöfva bedömas såsom något ondt, mot hvilket samhället bör tillgripa sina kraftigaste vapen?

Den straffskärpning, som här är föreslagen, afses bland annat en förändring från nuvarande 2 års fängelse såsom maximum till 4 års straffarbete såsom maximum, i vissa fall. Det är en fruktansvärd sak att tillgripa ett straffarbetsstraff för sådana handlingar, som kanske föröfvats icke på grund af illvilja eller nidingsinne, utan på

grund af politisk fanatism, låt vara en högst klandervärd och beklaglig sådan, hvilken väl emellertid icke kan medföra rättighet för andra att kasta sten på den människans karaktär, som skulle blifva föremål för detta straffarbetsstraff. Min betänksamhet blir ännu mycket större, när jag måste fråga mig: Hvad har man hittills gjort för att visa, att den nuvarande lagen verkligen är otillräcklig? Den frågan halkade den ärade talaren på regeringsbanken med synnerligen lätt hand förbi. Han erinrade om att, såsom hans ord föll, en uppmaning till bakhåll mot officerare skulle hafva af domstol belagts med endast några tiotals kronors böter. Men han nämnde icke, att det yttrande, hvarom fråga var, inför rätten åtminstone icke kunde konstateras innebära en verklig uppmaning till bakhåll mot officerare, utan att orsaken till att åt den ifrågavarande uppmaningen gifvits en sådan tydning väsentligen låg hos tjänstvilliga referat i den högerpress, hvilken bland sina starkaste vapen mot hela arbetarrörelsen räknar att taga fasta på allt, som säges från det där bekanta hållet, för att sedan slå mynt därpå. Och om det, som blifvit sagdt, icke är, i den form det framkommit, så riktigt lämpligt för det afsedda ändamålet, så är det verkligen mången gång icke så synnerligen noga, om man då fiffar upp det och gör det en smula användbart för det vackra syfte, som i denna press fullföljes.

Detta exempel — huru det nu i alla fall må förhålla sig därmed — är dock ett alldeles enastående fall. Och då må jag fråga: tro herrarne verkligen att, med vår nuvarande lagstiftning och med den nu rådande stämningen gent emot dessa ovederhäftigheter, nya försök skulle komma att också utfalla på samma sätt och lagen således visa sig fullkomligt verkningslös, så att straffet stannade vid en obetydlighet i böter? Jag kan väl icke profetera därom, men det förefaller mig för närvarande rätt osannolikt att, i fall verkligen några uttalanden af brottslig innebörd blefve ställda under åtal — jag har härmed *icke* nämnt något om de yttranden, som för närvarande äro föremål för domstols pröfning — det skulle, äfven med tillämpning af de nuvarande lagbestämmelserna, stanna vid några tiotal kronor i böter; detta förefaller mig som sagdt högst osannolikt.

Den hufvudinvändning, som jag vill göra mot hela detta förslag, är därför denna: hvad har det tjänat till att komma med detta, innan man verkligen fått se positiva bevis på att den nu gällande lagen i detta fall är otillräcklig? Herr Segerdahl, som här hade ordet före mig, gjorde sig åtskillig möda för att bevisa att det är blott småändringar och tillägg som äro gjorda. Ja, jag kan vända om denna hans sats och säga, att just därför, att de äro så pass obetydliga, är det som jag anser, att det är märkvärdigt att de skulle vara af så trängande behof påkallade, när de bestämmelser, som för närvarande finnas, icke synas ha blifvit fullständigt tagna i anspråk. Det är ju klart att ingen lag och således icke heller den lagtext som vi i detta afseende nu ha, är fullkomlig och absolut riktigt motsvarar sitt ändamål. Men skall man i detta fall få skäl

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitten
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlet
strafflagen
m. m.
(Forts.)

att göra någon ändring, så synes det mig som om man verkligen borde afvakta en starkare argumentering, ett starkare bevis för att den nuvarande lagtexten icke räcker.

Herr Hammarskjöld argumenterade, i ett långt stycke af sitt anförande, just med denna tanke: skall man icke kunna ålägga straff för sådant här landsförräderi? Och herr Pehrsson i Österby frågade: kan det vara orimligt, att vi tillgripa denna nödvärnsrätt mot detta själfsvåld? Jag svarar: vi ha ju redan förut lagar, som stadga straff för uppmaning till förräderi, och lagar, som med straff belägga äfven uppmaning till våld å person eller å egendom och till uppror, till myteri och allt detta. Det måtte då väl vara rätt besynnerligt, om samhället plötsligt skulle stå i en sådan situation, att högsta nöd och fara äro för dören, och att man utan dessa föreslagna förändringar icke skulle kunna reda sig det ringaste mot själfsvåldet.

Det anspelades af herr Hammarskjöld på, att vi för vår del ifrån socialdemokratiskt håll vore nog så angelägna om att ha dessa oroliga element kvar, i så nära förbindelse med oss som möjligt, därför att de »i handlingens ögonblick vore så bra att ha». Men jag må säga — utom hvad jag har redan berört om den saken — att i det fallet tager herr Hammarskjöld fullkomligt fel. De element, på hvilka han syftar, äro icke de, som gå i spetsen, när det gäller handlingens ögonblick. Det ha vi, som stå närmare dessa förhållanden, haft tillfälle att se år 1902 — om vi icke gjort det förr — och det sätt, hvarpå man i somliga fall på allra sista tiden har uppträdt inför rätta, styrker ju också ytterligare, att det är sannoligen icke därifrån, som de afgörande och medryckande handlingarna skola komma, utan då vill det nog till, att det är *den svenska arbetarrörelsen*, som i en sådan historisk och politisk situation faller med en helt annan slags vederhäftighet sitt afgörande ord.

Jag kan säga detta så mycket mera, som det afståndstagande, hvilket jag här energiskt vidhåller, *det* afståndstagandet göres ju också från den gruppen själf gent emot det parti, som de dock äfvas att tillhöra. Om anledningen därtill skall jag tillåta mig anföra ett par ord, som kunna vara af intresse, enär jag tror att de äro riktiga. Jag citerar då tidningen »Brand», hvilken för några månader sedan innehöll en af en norsk anarkist författad artikel »Hvad er Maalet for vore revolutionære Bestræbelser?» Början af denna artikel, som jag nu öfversätter från norskan, är af ungefär följande lydelse: »År 1900 insågo åtskilliga tyska anarkister, att om de ville uppnå, att deras idéer skulle få något inflytande på de tyska arbetarne, de icke finge draga sig ut ur det socialistiska partiet, utan verka inom dettas ram, då det vore ett faktum, att de tyska arbetarne hade anslutning till socialdemokratien. Inom partiet skulle de kunna få arbetarne till tals, och anarkisterna skulle söka göra det klart för arbetarne, att den af socialdemokratien uppställda politiskt-parlamentariska aktionen icke komme att föra till det mål, som det föregafs föra till, nämligen arbetareklassens frigörelse.» Härefter följa några ord, gående ut på, att arbetarne borde, för att nå detta mål, i stället

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

proklamera generalstrejk. Och så heter det i fortsättningen: »Denna agitation från anarkisternas sida hade nu burit frukter i Tyskland såväl som i andra länder. I Tyskland hade uppstått ett nytt parti, anarko-socialisterna, hvilket ansåge den politiska agitationen vara utan gagn för arbetarne och att man i stället borde tillgripa en allmän arbetsinställelse. Ett liknande parti hade uppstått i Sverige. där ungsocialisterna häfdade samma åskådning. Också från England och Frankrike hörde man, att enskilda grupper af socialdemokraterna icke längre trodde på den parlamentariska aktionen» etc.

Jag tror för min del. att man i denna öppna förklaring har en tydlig anvisning om, hvarför den skilsmässa, som så ofta begäres, icke så lätt kommer till stånd. När en grupp i ett visst syfte förklarar att det ovillkorligen är dess mening att nästla in och hålla sig kvar inom det socialdemokratiska partiet, då är det ju tämligen gifvet, att det för detta parti kan ha sina svårigheter att så lätt och så fort, som kanske annars önskvärdt vore, bli af med den gruppen. Jag har velat framhålla detta till ett klagörande icke minst för den offentliga diskussionen, som naturligtvis kommer att ytterligare föras angående dessa frågor.

Jag vill blott tillägga det, att jag själf väl hör till de personer, hvilka från det hållet äro minst lika mycket smutskastade och angripna som trots någon. I det fallet befinner jag mig visserligen i synnerligen godt sällskap, men jag vill i alla fall konstatera, att förbittringen sannerligen icke är mindre mot de socialdemokratiska förtroendemännen, än hvad den möjligen kan vara mot liberala och radikala politici. Och detta är ju också något, som kan vara värdt att beakta, när herr Hammarskjöld nästa gång går ut och säger, att om vi icke äro med om de här lagarna, hafva vi gjort oss »solidariska med fosterlandsförrädarna».

Jag måste, trots tiden är långt framskriden, säga ett par ord om den sida af denna fråga, som väl ytterst ligger bakom hela den storm, som drifvit fram regeringen i denna sak, nämligen den *antimilitaristiska* agitationen. De lagar, som vi nu här diskutera, rikta sig i allmänhet mot anarkistiska uppmaningar till brott af diverse slag, men särskildt är det den antimilitaristiska agitationen, som skrämt upp sinnena och gifvit anledning till den tron, att en ny lagstiftning skulle vara nödvändig. Där nödgas jag att äfven beträffande dessa mina motståndare framhålla, att det icke är rätt att säga, att ens dessa ungsocialister, som till sin teoretiska läggning väl närmast äro anarkister, afse uppmaning till fosterlandsförräderi. Rätt skall vara rätt äfven gent emot dessa. Och något sådant tror jag icke, att man har rättighet påstå om dem. Däremot drifva de en del tal om, att fosterlandet såsom sådant icke är stort att hålla på, och att det bör vara något, som bör ersättas af ett internationellt broderskap. Men, mina herrar, det finnes antimilitarism af ofantligt olika slag, lika väl som vi nog här, om vi börja något undersöka och jämföra våra föreställningar, mena med militarism betydligt olika saker. Till och med herr Pehrsson i Österby, så fridens apostel han än är, gör nog, tror jag, en helt annan definition

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlet
strafflagen
m. m.
(Forts.)

på militarism, än jag är benägen att göra, eftersom han icke ser så mycket af densamma i vårt land, medan jag däremot måste bekänna, att jag ser beklagligt mycket däraf. Och jag sluter mig helt och hållet till de uttalanden, som i detta fall redan blifvit gjorda af mina partivänner. Men liksom det finnes olika uppfattning om militarism, finnes det också mycket olika uppfattning om antimilitarism, och det är väsentligt olika arter af agitation, som bland den stora allmänheten går under det gemensamma slagordet »antimilitaristisk agitation».

De skrifter, som i detta afseende utgifvits af det socialdemokratiska arbetarpartiet i en eller annan form, antingen så att själfva partistyrelsen haft något att skaffa därmed direkt, eller så att skrifterna mera indirekt äro att hänföra till detta parti, innehålla emellertid icke — ingen enda af dem — något uttalande eller något försvar för den fosterlandslöshet, om hvilken här så mycket talas. De rikta sig helt och hållet i den andan, att de önska, såsom det står här i en af dessa skrifter: »Broder! tänk på att du icke är *blott* soldat. Du är *medborgare* — eller du *borde* vara det som nyttig samhällsmedlem. — — — Det beror ofantligt mycket just på dig, svenske soldat, om det åter skall bli som det *bör* vara, att *alla* svenskar verkligen äga ett fosterland, som vårdar sig om dem, och som de därför också älska. Så kan och så *skall* det bli, om du aldrig blir herrarnes viljelöse dräng, utan alltid ger akt på att blott bruka dina vapen för en *rättvis och god sak*.»

Ja, detta är ett angrepp mot den blinda lydnaden, mot hvilken äfven vår nuvarande statsminister uttalat sig och som — jag är viss därom — han äfven nu i denna stund icke anser vara idealet för militärisch uppfostran och disciplin. Men det är *icke* ett angrepp mot fosterlandssinnet hos våra värnpliktige.

Hvad som förgiftar militärfrågan är, att vi icke få tänka oss vår armé använd endast mot de yttre fienderna, utan att det beklagligtvis emellanåt förekommit, att densamma eller delar af densamma kommenderats ut till tjänstgöring, där det allt för mycket sett ut, som om den blifvit använd till förmån för de härskande klassernas speciella intressen, till förmån för kapitalistiska intressen, till ett vapen i våra partistrider, icke blott till ett värn för det gemensamma fosterlandet. Det är där, som den förut omnämnda liknelsen med brandkåren haltar så mycket. Om det vore en brandkår till skydd för vårt gemensamma hus och hem, skulle denna antimilitaristiska agitation icke hafva haft någon som helst fart eller något fält. I allt fall hade den totalt saknat resonans. Men när »brandkåren» allt emellanåt utkommenderas till privat tjänst gent emot en del af innebyggarna i detta gemensamma hus och hem, då får man finna sig i att solidariteten med husets och hemmets brandkår icke kan bli aldeles sådan, som skulle vara önskvärdt.

Jag skall icke trötta med flere citat ur dessa skrifter. Men jag intygar här, att riktningen i alla *dessa* agitationsskrifter är sådan, som framgår af hvad här blifvit uppläst, och att fosterlandslösheten icke är på något sätt i dem predikad.

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Till sist blott ett enda ord om den politiska situation, som nu föreligger. Det har bestridts att det skulle kunna hafva något sammanhang med denna fråga, att vi i början af denna vecka fattat ett beslut, hvarigenom folket icke erhöi den rösträtt, hvarpå det gjort anspråk. För min del var jag fullkomligt med om, att denna kammare skulle lösa den frågan i öfverensstämmelse med folkmeningen och icke, blott för att få en, så att säga, formell lösning, förklara, att den skulle gå med på medkammarens beslut. Man må säga, att tvisten blott gäller valsättet, men resultatet här vid lag är dock det, att rösträttsfrågan förblifvit olöst, och att vi stå inför en period af ganska upprifvande partistrider för att kunna få densamma löst i öfverensstämmelse med folkmeningen.

Är det då, må jag väl fråga, är det ett folkpsykologiskt riktigt ögonblick att förklara: »rösträttsfrågan kunde vi visserligen icke lösa, men dessa straffskärpningsförslag voro redan framlagda och dem kunde vi icke annat än antaga»? Man må förgäfvos mot dessa förslag i vågskålen kasta den anspråklösa lagen om medling i arbetstvister, hvilken ej heller blef sådan, som arbetarne önskat den, och ännu mindre den lilla, i och för sig visserligen mycket aktningvärda bestämmelsen om anslag till arbetsförmedlingsanstalter. Nej, folket letar icke efter, ser icke så mycket på dessa små jämförelser, utan ser endast på totalresultatet, och det är detta: Riksdagen löste *icke* rösträttsfrågan, men då det var framlagdt förslag om skärpning i straffen för den antimilitaristiska propagandan, om inskränkningar i gällande yttrande- och tryckfrihet, tog Riksdagen i alla fall dessa skärpningar.

Jag tror, att detta skall göra, att det *måste* göra ett synnerligen dåligt intryck. Jag beklagar, att dessa förslag någonsin hafva framlagts af en regering, hvilken enligt min uppfattning borde hafva haft angelägnare saker att tänka på än att skynda sig i detta fall. Men då nu en gång dessa förslag framkommit, beklagar jag ännu mycket mera, om icke våra parlamentariska former skulle tillstödja hvad som helt visst i utlandet under liknande situation skulle ske, nämligen att regeringen förklarade för sin del, att den på grund af det förändrade läge, hvori hela situationen kommit, *toge tillbaka sitt lagförslag*. Det lär nu förmodligen icke komma att ske — vi hafva ju redan hört ett försvar från regeringsbänken, kanske flere följa — men jag vågar dock uttrycka den förhoppningen, att så många som möjligt i kammaren måtte i detta val mera tänka på vår gamla yttrande- och tryckfrihet, mera tänka på intrycket ute i landet än på att följa de på förhand strängt uppdragna partilinjerna. Ty här gäller det verkligen mera och viktigare än detta. Här gäller det att kunna visa, att en frisinnad uppfattning i dessa frågor dock har så pass mycket resonans i Andra Kammaren, att denna icke vill vara med om att i den tänkbart olämpligaste situation tumma på vår gamla yttrande- och tryckfrihet.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Den nu föreliggande frågan kan nog ses från många olika synpunkter, och

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

man kan nog också hafva olika uppfattning om, huruvida tiden var lämplig för frågans framläggande. För min del måste jag uppriktigt bekänna, att denna fråga icke har beredt mig personligen någon glädje, och ännu mindre glädje har jag haft af det, som varit anledningen till att frågan framkommit. Man kan nog också hafva olika uppfattning om, huruvida lagtexten är tillräckligt tydligt affattad, och om straffmåten äro väl afvägda. I det ena afseendet, beträffande lagtextens affattning, har jag för min del en anmärkning att göra. Jag vill på förhand förklara, att jag icke är någon vän af sträng lagstiftning, men jag måste också på samma gång förklara, att jag är en vän af lugn, ordning och skick i samhället. Till socialisterna måste jag säga, att jag icke kan finna, att denna lagstiftning är riktad mot socialisterna, och det skulle vara en förnärmelse mot dem, om jag hade den uppfattningen, utan lagen är naturligtvis riktad mot brottslingarna i samhället. Men om socialisterna göra sig skyldiga till de brott, som här i lagen afses, böra äfven de straffas. Jag går till och med så långt, att jag säger, att om också t. ex. »Nya Dagligt Allehanda» till herr Christiernsons grämselse skulle träffas af denna lag, skulle jag anse äfven det vara riktigt.

För min del har jag ett särskildt motiv, hvarför jag i hufvudsak kan vara med om denna lag, men jag vill betona, att det är endast i *hufvudsak* och icke precis så, som denna lag nu är förelagen i paragraf 14. Och jag kommer också att framställa ett yrkande på en förändring af denna paragraf. Det särskilda motiv, hvarför jag vill, att vi skola hafva stränga straff på detta område, är, att dessa agitatorer rikta sin verksamhet mot ynglingar, som kunna hafva ganska ringa omdömesförmåga, och egga dessa att begå brott, som äro belagda med hårda straff. Vidare hafva dessa agitatorer mycket stor förmåga att dölja sig själfva; och därför menar jag, att när man får fast uti dem någon gång, så böra de straffas ordentligt, och detta därför att de begått ett brott, som enligt min mening är mera straffvärdt än själfva den brottsliga handling som de framkallat, nämligen brottet att hafva förledt en yngling, som kanske annars är oförvitlig, att begå ett mycket svårt brott.

Nu har man sammanställt detta lagförslag med de politiska rättigheter, som svenska folket borde ha; och det är kanske icke utan fog, som man gjort detta. Jag har icke heller själf kunnat riktigt frigöra mig från den tanken, att i det afseendet tiden kanske icke är så lämplig; men här är egentligen icke fråga om att borttaga en enda rättighet för svenska medborgare, ty det är fråga blott om rätten att få begå det som är ondt i samhället, och det är icke någon rätt, utan ett brott, och detta måste straffas.

Jag sade, att jag icke kan helt godkänna den föredragna 14 §. Det har också här anmärkts och, enligt mitt förmenande, icke utan fog, att det föreliggande förslaget är något tänjbart. Jag vill sålunda rikta min anmärkning mot andra stycket i 14 §, som lyder så här: Där någon annorledes, såsom genom prisande af brottslig handling, muntligen inför menighet eller folksamling, eller i skrift,

den han utspridt eller utsprida låtit, söker förleda till brott; vare lag som i 1 mom. sägs. Herr Zetterstrand har i sin reservation påyrkat, att exemplifierandet här af brottet skulle utgå; och jag måste medgifva, att detta skulle vara en fördel, äfven om juristerna icke vilja tillmäta dessa ord någon betydelse. Jag har nämligen den uppfattningen, att äfven detta är ett tånjbart uttryck, som verkligen kan leda därhån, att nästan oskyldiga personer skulle råka i trakkasserier »genom prisande af brottsliga handlingar».

Jag vill i detta hänseende taga ett exempel: det finnes en sekt af fromma och sant kristna människor i vårt land, som på grund af sin religiösa uppfattning icke anse sig vara berättigade att öfva sig i vapnens bruk; jag antager, att en yngling som tillhör denna religiösa sekt, uppträder och tillkännagifver inför församlingen sitt uppsåt att ej deltaga i vapenöfning; jag föreställer mig, att hans trosfränder då icke blott skola prisa hans mod utan äfven tacka Gud för hans uppträdande. Detta skulle således vara ett prisande af en brottslig handling. Jag tror att författaren till detta lagförslag snart skulle komma under fund med att så icke är lagens mening.

För öfrigt kan jag icke neka till att i detta stycke, som jag be-tecknat såsom 2 mom. i denna §. ligger åtskilligt som är så tånj-bart, att jag icke kan vara med därom, utan måste, herr talman, anhålla att få yrka afslag å detta stycke. Däraf skulle då också följa att i tredje stycket hänvisningen till 2 mom. måste strykas, hvarigenom detta stycke skulle komma att lyda sålunda: Har någon eljest på sätt i 1 mom. förmäles sökt förleda till ohörsamhet mot lag eller laga myndighet, straffes med böter eller fängelse.

Jag skall därför, herr talman, på grund af hvad jag nu i korthet anført be att få framställa det yrkande, att utskottets förslag i öfrigt måtte bifallas, men att detta 2:dra stycke måtte utgå.

Herr Lindberg: Då jag för en stund sedan instämde med min vän herr Nils Persson i Malmö, har jag ju redan så tillräckligt markerat min ståndpunkt i denna fråga, att jag icke behöfde yttra mig i saken. Frågan har emellertid under diskussionen kommit in i ett sådant läge, att jag anser mig tvungen att här ytterligare tillägga ett par ord. Det är en sak som mycket ofta framföres. men som nästan lika ofta glömmes, den nämligen, att när man skall reformera någonting här i världen, så skall man icke endast straffa missnöjet, utan man skall äfvenledes söka reda på orsakerna till missnöjet samt söka undanröja dessa. Ja, så säger man: men när man skall omsätta orden i handling, då straffar man utbrottet af missnöjet, men orsakerna affärdar man med några vackra ord allenast.

Det föreliggande lagförslaget synes mig vara ett sådant förslag, som vill straffa utbrottet af missnöjet, men icke undanröja orsakerna därtill. Jag kan icke hjälpa, att jag i detta förslag ser en direkt inbjudning till domare- och åklagarekåren att anställa åtal massvis. Jag har den största aktning för landets domare- och åklagarekår; men jag är öfvertygad, att de skulle vara utrustade med öfver-

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

mänskliga egenskaper, om de ej någon gång skulle falla för denna frestelse, som här är framlagd för dem.

Det är väl icke någon som tviflar på, mot hvilka dessa lagar äro riktade. Det har så tydligt framgått af debatten, att de i hufvudsak äro riktade mot den s. k. antimilitaristiska propagandan, att jag undrar, om man icke här, såsom i så många andra fall, borde först söka efter orsakerna till missnöjet, och undanröja dessa, innan man straffar utbroten af desamma.

Det är af herr Nils Persson påpekadt, att det finnes mångfaldiga orsaker till missnöje, och att det är mycket lätt för ett ungt och hetsigt sinne att råka i svallning inför de öfvergrepp, som begås af de militära myndigheterna gent emot de värnpliktige. Herr Nils Persson meddelade ett ganska drastiskt exempel på huru dylikt befäl kan öfva öfvergrepp mot en underordnad. Jag skall be att få tala om ett annat exempel. Det är ej länge sedan jag stod på en kaserngård i en af Skånes städer. Jag såg några ynglingar, som voro lediga från exercisen, stå och samtala med hvarandra vid en husvägg. En officer, som händelsevis gick förbi denna grupp, fann någon anledning till misshag i deras yttranden eller göranden, och han gick bort och förebrädde dem något i stränga ordalag. Hvad han sade, kunde jag icke höra, ty jag var icke så nära; men sedan han aflägsnat sig ett par steg, ångrade han förmodligen, att han icke kraftigare tillrättaviserat dem, och gick bort till en af ynglingarna och tog honom i nacken och kastade ut honom på ridbanan och sparkade till honom med sin tunga ryttarestöfvel ganska eftertryckligt. Jag trodde, att jag hos denne yngling skulle se en enda liten blick af harm till följd af detta; men han såg fullständigt slö ut och gick sin väg, precis som om detta vore den hvardagligaste sak i världen. Jag kunde icke undgå att göra den reflexionen, att de militära myndigheterna lyckats att fullständigt kväfva medborgarkänslan hos denne yngling.

En annan yngling, som i fjor sommar hade fullgjort sin värnplikt vid ett af de skånska artilleriregementena, talade om för mig vid sin hemkomst, att han vid ett tillfälle, då han skulle rykta en häst, blifvit på det mest hänsynslösa sätt behandlad af en löjtnant, hvilken tydligen hade lust att kifvas. Löjtnanten hade förebrått honom att han icke kunde handtera ryktverktygen tillräckligt skickligt. Det var en handtverkare, som hade insatt hela sin energi på att lära ett handtverk; och det bör väl icke förvåna någon, att han icke hade så stor skicklighet i att sköta ryktborste och skrapa. Det var med yttersta viljeansträngning han kunde kufva sin vrede öfver dessa utfall från löjtnantens sida.

Skall någon förvåna sig öfver att denna antimilitaristiska anda har mycket lätt att taga öfverhanden hos dessa unga män, och att de, då de väl äro utkomna från denna s. k. militära folkhögskola, vilja varna sina kamrater att icke glömma sitt människovärde inom dessa etablissemang, om hvilka man så vackert säger att de skola vara uppfostringsanstalter och militära folkhögskolor. Ja, herr talman, det är sagdt så mycket i denna fråga, att jag icke vill ingå i några

vidare detaljer utan skall nöja mig med att yrka bifall till den af herrar Lindhagen och Jansson framlagda reservationen.

Herr Juhlin: Herr talman! Äfven med risk att bli ansedd som anarkist eller fosterlandsförrädare eller åtminstone stå dem mycket nära, såsom herr Hammarskjöld under sitt anförande yttrade, skall jag be att få säga några ord. Jag kan för min del icke vara med om att bifalla ett sådant lagförslag som det föreliggande. Jag vågar säga, att jag älskar mitt fosterland lika varmt som någon inom denna kammare, ändock jag icke kan vara med om att lämna min röst för ifrågavarande lag, och, ehuru jag har haft stora betänkligheter mot lagförslaget förut, har jag dock trott, att omständigheterna måhända kunde föranleda, att man måste gifva sin röst åt detsamma. Men jag kan icke neka till att hvad herr Branting yttrade om den politiska situationen har en stor, ja större betydelse än vi äro benägna att här antaga. Med något litet psykologiskt tänkande förstå vi ju, att dessa arbetaremassor icke räkna såsom herrar jurister hafva räknat här i denna kammare i dag. Arbetarne de se på hvad de hafva fått, och hvad de icke hafva fått; och den saken förstå de. Det kommer att blifva en våldsamt agitation, och dess verkningar komma att sträcka sig icke allenast öfver storstäderna utan ut öfver hela vårt land. Det är därför jag finner det så betänkligt att nu bifalla det föreliggande förslaget.

Hade rösträttsfrågan blifvit löst enligt regeringens förslag, då hade saken ställt sig något annorlunda. Då jag här hört de herrar jurister, som i dag talat, säga, att skillnaden mellan nu gällande lag och det föreliggande lagförslaget är mycket obetydlig, så har jag icke kunnat underlåta att fråga mig själf: hvarför är man då så angelägen att nu få fram detta förslag? Hvarför kan man då icke, som herr Widén foreslog under rösträttsdebatten, taga herr Branting på orden? Han har i dag sagt, att han vill göra hvad på honom ankommer för att få till stånd ett bättre förhållande inom det socialdemokratiska partiet. Hvarför kan man icke låta dem försöka! Själfrve herr Hammarskjöld har i dag erkänt, att tonen i deras tidning på sista tiden dock varit afsevärdt bättre än förut. Han har därmed konstaterat, att ett bättre förhållande inträdt med deras pressalster. Hvarför icke då låta dem försöka att fullfölja den riktningen, innan man tager detta steg, som sannolikt kommer att medföra svåra följder! Om det finnes ett parti inom arbetarkåren, som vill söka leda den i annan och bättre riktning än förut, så kan nog hvar och en som något sysselsatt sig med de spørsmål som beröra arbetarne, förstå hvilka svårigheter detta bättre parti måste få för att göra sin åsikt gällande och behärska situationen under de förhållanden, som sannolikt komma att inträda, så framt denna lag bifalles. Jag ser nog också situationen sådan, att lagförslaget kommer att antagas äfven i denna kammare, men jag tror, att vi komma att ångra detta steg, som vi taga denna dag. Det synes mig, som om fäderneslandet icke vore i så stor fara, att vi icke kunde uppskjuta detta lagförslag, till dess vi hafva fått röst-

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

rättsfrågan löst. Då hade man åtminstone icke kunnat säga: »Röst-rätt neken I oss, men strafflagar gifven I oss». Det är den enkla sanning, som menige man ute på landsbygden och i städerna förstå. Och följderna komma också att gå ut öfver oss alla. Om jag, med hvad jag yttrat, icke kan förhindra antagandet af det föreliggande lagförslaget, har jag dock velat tydligt tillkännagifva min ståndpunkt i denna fråga. Jag yrkar afslag.

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! En talare har här på förmiddagen för oss uppläst åtskilliga delar af det protokoll, som fördes vid kammarens sammanträde år 1889, då en fråga förevar om förändringar i strafflagen med ungefär samma syfte som det nu föreliggande förslaget. Han har särskildt framhållit den ställning, åtskilliga ännu i kammaren kvarvarande ledamöter intogo till denna fråga. Ja, jag var äfven vid detta tillfälle närvarande i kammaren, och jag instämde äfven med de personer uti de gjorda yrkandena om afslag på det då föreliggande lagförslaget. Det är därför som jag ansett mig nu böra begära ordet i dag för att framhålla, att, liksom jag yrkade afslag på de lagar, som då voro oss förelagda, så finner jag nu skäl yrka bifall till de lagförslag, som i år blifvit af Kungl. Maj:t framlagda. Jag vill endast framhålla, huru olika förhållandena äro, icke blott huru olika de förslag äro, som nu äro oss förelagda, och de förslag, som för Riksdagen framlades år 1889. Man har redan förut i dag påpekat, att, om man jämför ordalagen, finner man att hvad som begärdes år 1889 var af helt annan räckvidd än hvad som nu föreslås af Kungl. Maj:t. Men det är icke blott själfva lagförslagets olika affattning, som varit för mig och förmodligen måste äfven för mången annan vara öfvertygande, utan det är äfven de olika förhållanden, under hvilka de framträdt, och de olika anledningar, som framkallat dem. Förslaget af år 1889 framkallades, såsom en talare framhållit, af den då uppspirande socialistiska rörelsen, en rörelse, som äfven från håll, där man icke väntat sig något sådant, i dag fått ett visst erkännande för sin betydelse. Det är dock en helt annan rörelse, mot hvilken det nu framlagda förslaget riktar sig. Det riktar sig särskildt emot den i våra tider uppspirande anarkistiska och landsförrädiska rörelsen. Emot en sådan rörelse, som kan sägas hota vårt lugna bestånd och lugna framåtskridande, har man nu ansett sig böra söka försvara sig.

Hvad är det nu som i det kungl. förslaget här begäres? Jo, det är först och främst skärpta straff eller en ytterligare strafflatitud för handlingar, hvilka vi alla måste betrakta såsom brottsliga, ty att uppmana till ett brott måste ju äfven vara brottsligt, och det kan ju, som redan sagts, i många fall vara vida brottsligare än hvad själfva brottet är. Brott af sådant slag förtjäna onekligen högre straff än den nuvarande strafflagen förmår gifva. Det är sålunda för att möjliggöra ett själf försvar mot dylika svåra brott, som dessa förändringar äro föreslagna. Vidare föreslås åtskilliga förtydligande bestämmelser i dessa lagar, som Kungl. Maj:t framlagt, och detta kan väl icke lända till annat än gagn.

Här har af herrar Zetterstrand och Centerwall blifvit föreslagna vissa förändringar af ordalydelsen i lagförslaget. Jag kan ju icke neka till, att i hvad de föreslagit finnes ett visst berättigande, för hvilket jag hyser sympati, men med det fulla förtroende, som jag har till vår nuvarande regering, är jag förvissad, att densamma har på det noggrannaste öfvervägt ordalagen i de föreslagna lagbestämmelserna. Och det måste vi alla erkänna, att när ett regeringens förslag framkommer i en så viktig fråga som denna, är det farligt att tumma på ordalagen. Den ene kan tycka, att det smakar litet bättre på det sättet, och den andre, att det smakar bättre på ett annat sätt. Men då kan man råka i samma klämman som herr Daniel Persson nyss gjorde, då han yrkade ändringar af sådan beskaffenhet att törhända därå icke alls kan framställas proposition. Man kan i sanning råka illa ut, om man på fri hand vill söka åstadkomma förändringar i ett af Kungl. Maj:t utarbetadt förslag.

Här har framhållits den politiska ställningen, och att, när icke rösträttsfrågan blifvit löst, man icke såsom ersättning bör bjuda folket på strafflagar. Det är visserligen sant, att det bästa botemedlet mot denna agitation och mot andra sociala missförhållanden helt visst varit en lycklig lösning af rösträttsfrågan. Och det var en tänkvärd sanning, som herr statsministern i det afseendet framhöll uti medkammaren. Jag tror dock icke, att vi böra sammanblanda dessa frågor, ty göra vi det här i Riksdagen alltför mycket, kan åt denna lag möjligen gifvas en sådan tolkning, som den siste talaren gjorde, en i sanning olycklig tolkning, ty det är icke en lag emot rätt-sinniga svenska medborgare, utan det är en strafflag, afsedd för brottslingar och för missdådare, hvilkas sympatier vi ingalunda böra eftersträfvä.

Då jag sålunda anser, att förhållandena äro helt olika nu mot år 1889, och då jag äfven finner, att det förslag, som af Kungl. Maj:t framlagts, är välbetänkt och klokt, kan jag icke annat, herr talman, än yrka bifall till det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget.

Häruti instämde herrar *Anderson* i *Hasselbol*, *Hansson* och *Wallenberg*.

Herr *Christiernson*: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande af den ärade talaren från Olands härad, som gaf en definition på prästhistorier, sanna och osanna prästhistorier. Jag vill naturligtvis icke alls bestrida hans sakkunskap i detta fall; jag vill blott lämna honom den upplysningen, att denna prästhistoria får han nog hänföra till de sanna prästhistorierna. Orden fälldes i Nittorps kyrka i Elfsborgs län innevarande år af en komminister. Hans namn torde jag icke behöfva nämna offentligt.

Samme talare förhäriligade ett anförande mot militär-agitationen, i hvilket anförande antimilitaristernas agitation liknats vid ett motarbetande af brandkårens verksamhet, något som endast kunde gagna mordbrännaren. Liknelsen haltar, ty är brandkåren ute i vällofligt arbete, då skänker man den naturligtvis sitt erkännande. Men det

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

kunde ju hända, att brandkåren eller medlemmar af densamma upp-
trädde såsom störare af hemfriden, och äfven försvarsväsendet kan
ibland uppträda såsom störare af landsfriden, och då kan det vara
nyttigt att hafva ett folk, som vet att skilja på om brandkåren är
ute i vällofligt eller annat syfte.

Det var en talare, som döpte detta förslag till »lex Hinke»,
naturligtvis tänkande på det tyska förslaget: »lex Heintze», och i
viss mån är det ju en bra erinran om lex Heintze. Officiellt hette
det att denna »lex Heintze» var en lag mot osedligheten, men det
bevisade med skärpa, att lagen till sin räckvidd äfven berörde konst
och litteratur, hvarför den också föll. Det är sant, att denna lag
till synes är en »lex Hinke», men till sina verkningar kommer den
att bli något helt annat.

Såväl i regeringspropositionen som under debatten har fram-
hållits, att ynglingarne, som blifva utsatta för påverkan af denna
militär agitation, äro okritiska. Jag skall bedja att få taga fasta
härpå, så att icke dessa »okritiska ynglingar» skola bli utsatta för
en agitation från befälets sida, som går i den riktning, som framgår
af statsrevisorernas berättelse till innevarande års Riksdag. Där
finner man nämligen, att statsmedel, åtminstone regementskassornas
medel, blifvit använda till föredrag mot socialismen. Jag har velat
begagna tillfället för att genom detta exempel påvisa, att det finnes
mycket brännbart material, då det gäller militär agitationen. Det är
icke blott denna »landsförrädiska» riktning, som framkallar militär-
agitationen, utan den framkallas redan af en mängd missförhållanden,
som borde afskaffas. Då jag är en af de få medlemmar här i
kammaren, som tillhör bevärningen, och då jag tillika är social-
demokrat, skall jag be att få säga, att jag icke någonsång, när jag
talat i denna fråga, har på något sätt försökt att skapa en stämning
mot fosterlandet. Jag är i det fallet lika god patriot som hvem
som helst af herrarne. Men jag är icke chauvinist. Jag skulle
anse det vara i hög grad olämpligt, om någon inom mitt parti för-
sökte att nedsätta fosterlandet såsom sådant. Att man anställer
jämförelser mellan vårt land och andra länder, det är ju dock någon-
ting, som förekommer inom alla partier, och det är väl icke det-
samma, som att på något sätt smutskasta sitt eget land.

Häromdagen tror jag, att litet hvar af oss varnade ett ovanligt
militäruppstånd här i närheten af riksdagshuset. Om några år, om
rösträttsfrågan icke är löst, och om samma skuggrädsla gör sig
gällande, då är det våra söner och bröder, som skola göra dylik
vaktjänstgöring. Jag tror, att, om icke förr, så torde dock då
åtminstone några utaf herrarne komma att tänka, att det icke skulle
skada litet agitation bland dessa, så att de icke alltför kritiskt
handlade så, som de blefve påbudna. Och det är för den militär-
agitationen, som jag fortfarande vill hålla dörren öppen, den agitation
som afser att skapa och fortfarande bevara medborgarsinnet hos de
värnpliktige, så att de icke blifva ett viljelöst redskap i händerna
på första bästa, som har makten öfver dem. Men för detta kommer
denna lag att lägga hinder i vägen. Och jag säger, att de, som

äro mest att beklaga, om detta förslag går igenom, äro nog förslagsställarne själfva. För oss kanske det icke är så farligt som för dem, som i detta fall tyckas sätta in så att säga sin politiska heder och ära på att detta lagförslag är nödvändigt.

Jag vidhåller mitt yrkande.

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman, mina herrar! Då jag begärde ordet, hade debatten om den förevarande frågan, enligt hvad mig syntes, blifvit förd på afvägar genom allt för mycket skattande åt deklamationer och tämligen betydelselösa repliker, som föga bidrogo till ärendets utredning. Sedermera har dock diskussionen tagit en mera saklig form, och jag har äfven blifvit förekommen i åtskilligt af hvad jag ämnade anföra. Därför skall jag fatta mig kort.

Anmärkningsvis, vill jag påpeka, att man vid behandlingen af en fråga sådan som den nu föreliggande bör försöka att så mycket som möjligt se bort från den dagspolitiska situationen och den politiska partiställningen samt låta detta vara detta. Det gäller här att se lagförslaget i dess sammanhang med lagstiftningen i öfrigt och taga hänsyn till, hvilka verkningar, de föreslagna bestämmelserna kunna hafva. Däremot torde det icke vara riktigt eller lyckligt att taga hänsyn till rent tillfälliga omständigheter, som råda för dagen, huru betydelsefulla dessa för öfrigt än må vara. För öfrigt synes det mig också, att frågans betydelse blifvit i hög grad öfverdrifven under debatten. Den har väl icke ändå så stor räckvidd, som man här velat påstå, då man uttryckt sig, som om fosterlandet här vore i fara o. s. v.

Det har påpekats redan i början af debatten, att sakläget egentligen är det, att förslaget, sedt i sitt gifna sammanhang, innebär, att i ett afseende strafflatituden sänkes, nämligen i fråga om upplopp — åt hvilken punkt i förslaget, man hittills ägnat en mycket ringa uppmärksamhet, men jag vill erinra, att äfven denna punkt dock finnes i förslaget — och att i ett annat afseende åter strafflatituden höjes, hvarjämte några förtydliganden införts i lagtexten. Det är det hela. Då jag ställer mig inför denna fråga och spörjer mig: är det verkligen att befara, att de sålunda föreslagna bestämmelserna skola kunna komma att missbrukas till undertryckande af yttranderätt och folkfrihet i sådan omfattning och på sådant sätt, som man här talat om, så måste jag säga mig, att dessa farhågor förefalla bra öfverdrifna; och jag kan icke, då jag ser lagförslagen i ett sammanhang, undgå att erkänna, att de dock hafva fog för sig. Visserligen erkänner jag, att en dylik lagstiftningsåtgärd har vissa betänkligheter mot sig. Och den allra största betänkligheten är för mig den, att en dylik lagstiftning är ägnad att afvända allmänhetens uppmärksamhet från hvad som dock är det förnämsta, när man vill råda bot för samhällneliga missförhållanden, nämligen att undanröja deras orsaker. Jag menar, att lagstiftningsåtgärder af detta slag ofta komma allmänheten att se bort ifrån hvad som är hufvudsaken i det sociala reformarbetet, nämligen undanröjandet

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

af orsakerna till missförhållandena, och i stället föranleda densamma att tro, att allt är väl beställt, blott man får nya lagbestämmelser mot yttringarna af samhällets sjukdomar. Men i trots af dessa betänkligheter, kan jag ändock icke, när jag ser på lagförslaget, sådant det föreligger, och tager hänsyn till de skäl, som föranledt dess framkomst, underlåta att erkänna dess befogenhet, och får jag därför, herr talman, yrka bifall till detsamma.

Herr *Ström* instämde häruti.

Herr *Nyström*: Herr talman! Då jag vid debattens början instämde med herr *Lindhagen*, så trodde jag icke, att jag skulle sedan komma att behöfva uppträda. Genom det yttrande, som hållits från statsrådsbänken, hvaruti en så nobel uppfattning och ett så högstämmt uttryck för lagens nödvändighet framträdde, ligger det emellertid nära till hands att antaga, att många af dem, som då instämde med herr *Lindhagen*, sedan skulle frånfalla sitt instämmande. Då det nu icke är fallet med mig, har jag ansett mig skyldig att med några ord motivera min fortfarande bibehållna ståndpunkt.

Redan år 1901, då den nya värnpliktlagen antogs, var jag den enda på stockholmsbänken inom samlingspartiet, som röstade för den nya värnpliktlagens antagande, under det att de öfriga stockholmarna röstade emot, i afvaktan därpå att rösträttsfrågan först skulle genomföras. Jag ansåg, såsom jag anser ännu, att fäderneslandets säkerhet icke får utgöra föremål för kompromiss. Den måste ses helt och hållet från sin egen synpunkt. Saken ställer sig emellertid något annorlunda nu. Den komplettering till värnpliktlagen, som nu af Kungl. Maj:t för Riksdagen framlagts, står icke i det nära förhållande till fäderneslandets säkerhet, som jag anser att det då framlagda arméförslaget gjorde; och jag tror, att man godt kan yrka uppskof med denna lag till dess den stora frågan om röst-rätten, sådan svenska folket begär den, hinner blifva afgjord.

Jag skulle i alla fall ställa mig tveksam, om jag vore öfvertygad, att den nu föreslagna lagen komme att blifva till gagn för det svenska folket, eller att den ens i någon mån ägde förmåga att utaf lägerplatserna och kasernerna skapa den folkhögskola, som vi alla önska. Men tyvärr hyser jag en motsatt åsikt. Min öfvertygelse är, att förslaget, om det blir lag, kommer att kännas som en utmaning till stora klasser af medborgare, som icke deltaga i den fosterlandsfientliga agitationen, och att den icke heller kommer att hindra denna i dess framfart. Jag tror däremot, att svenska folket är alltför sundt för att af densamma taga skada, och att det, sedan den första nyfikenheten lagt sig, helt och hållet skall vända ryggen åt dessa oförståndiga, oförnuftiga och ofosterländska agitatorer. När de värnpliktiga komma åter till sina hemman och till sina gårdar, komma de att glömma detta, och den gamla fosterlandskärleken kommer att på nytt fylla deras hjärtan, som, det är min öfvertygelse, den alltid har gjort.

Ett undertryckande innebär en fara. Det skapar martyrer, och

det kan skapa martyrer utaf ett mycket farligt slag. Tänken er, mina herrar, att hos oss skulle uppstå en Tolstoy, som skildrade krigets styggelse på det sättet, att det uppväckte ovilja mot kriget, icke en sådan som vore öfvergående, utan som följde den värnpliktige in i döden, och som han öfverflyttade på sina barn och sina barnbarn. Mot den agitationen står en dylik lag maktlös. Den riktar sig emot råheten, men den är oförmögen att angripa den öfverlägsna talangen. Men en sådan öfverlägsen talang kan lätt uppstå. Emellertid är det min öfvertygelse, att regeringen i detta fall haft landets bästa för ögonen, och jag beklagar, att jag icke — framkommet såsom lagförslaget är i Riksdagens sista timme och utan att hafva kunnat göras till föremål för en allsidig granskning, såsom denna debatt tydligen visat, att det behöft — kan gifva min röst för den kungl. propositionen. Beklagande detta, skall jag, herr talman, be att få yrka afslag å densamma.

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapiteln
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Hans excellens herr statsministern Staaff: Herr talman, mina herrar! Till en början vill jag beträffande hvad den näst siste talaren yttrade, nämligen att det vid ett truppförband skulle hafva af befälet för de underordnade hållits föredrag mot socialismen, förklara det, att jag med anledning af denna upplysning skall taga reda på, om i andra fall rent dagspolitiska föredrag hållits af befälet. Ty jag anser icke detta riktigt eller lämpligt.

Jag vill bedja att, beträffande hvad som yttrats från ett par håll rörande de anarkistiska förbrytelserna, få göra en reflektion. Det har förefallit mig — det är kanske missförstånd af mig — men det har förefallit mig som om ett par talare skulle vilja göra en sådan skillnad mellan hederliga motiv och ohederliga motiv hos dem, som begå ett brott, att till hederliga motiv skulle räknas alla motiv, som icke hafva den direkta egennyttan till upphof. Jag har kanske missförstått, men om det har funnits något riktigt i denna min uppfattning af de talarnes ord, så vill jag säga, att jag tror icke, att detta kan fasthållas. Om vi tänka på de anarkistiska förbrytelser i handling, som blifvit utförda under de senaste tiotalen af år — hvem vill egentligen tillräkna en Caserio hederliga motiv, honom, som af rent anarkistiskt hat vänder sig mot en man, som var icke blott sitt lands till ställningen främste medborgare utan också till dygder och förtjänster en af dess allra främste medborgare? Hvem vill väl påstå, att hederliga motiv kunna tilläggas den — jag har glömt bort namnet på änkekejsarinnan Elisabets mördare — som af rent hat mördar en fullkomligt oskyldig, god och from kvinna, endast därför att hon har en upphöjd ställning. Jag kan icke fatta det. Nej, jag tror icke, att man på detta sätt får draga gränsen mellan motiv och motiv.

Man bör icke, såsom från något håll här har blifvit gjordt, förutsätta, att regeringen skulle hafva framlagt dessa lagar till följd af något slags skrämsel, injagad från militärt håll. Jag borde väl vara befriad från den misstanken, att jag icke skulle med ett tämligen skarpt och fördomsfritt öga se till de militära bristerna, då

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

jag under mina politiska föregående vid flere tillfällen har sökt att framhålla, huru nödvändigt det är att rätta hvad som här felas och brister. Men jag kan icke å andra sidan gå in på, att allt militärt skall man utan vidare icke få taga hänsyn till. När befälhafvare, hvilkas uppriktiga, ärliga, fördomsfria och nobla sträfvanen i fråga om manskapets rätta behandling och rätta uppfostran man absolut känner, komma och säga: det går icke på detta sätt, vi kunna icke uppfostra manskapet, om vi skola vara utsatta för denna ständiga ström af anarkistisk litteratur, som afser att underminera just det, som för den moraliska uppfostran af de värnpliktige är det hufvudsakligaste, nämligen kärleken till fosterlandet och insikten om, att det är för fosterlandets väl och dess bästa, som man får underkasta sig dessa uppoffringar — när de säga detta, kan man icke underlåta att tro på det och taga hänsyn till det. Jag tror också, att, om de ärade talare eller åtskilliga af dem, som här uppträdt mot lagförslaget, stått i regeringens ställning och haft de vida större möjligheter, som regeringen naturligtvis haft att verkligen öfverskåda hela denna agitation, deras intryck måhända blifvit ett annat, än det nu blifvit.

Här ha af en talare, som uppläste för oss en hel del af hvad som sades 1889 i Andra Kammaren, särskildt citerats några ord, däri en mycket framstående talare — han nämnde honom också — hade yttrat, att för att han skulle kunna gå med på en sådan lag — det var en *annan* lag än den, som nu föreligger, en lag af verkligt vag beskaffenhet, obestämd och sväfvande, hvilket jag icke kan erkänna att denna är — för att han skulle gå med att på det sättet bekämpa socialismen, skulle den se annorlunda ut än den hittills visat sig i Sverige. Det var 1889. Kunna vi icke nu 1906 med skäl säga, att socialismen i Sverige ser annorlunda ut, så till vida som ur dess sköte framgått ett foster eller missfoster, som kallas för den anarkistiska ingsocialismen? Kan man icke då med tämligen stor säkerhet säga, att ett sådant citat är ganska missvisande? Ty den ärade talare, som citerade, kan lika litet som någon annan veta, huruvida den utmärkte riksdagsledamot, som yttrade detta, verkligen skulle inför hvad som sedan 1889 händt nu vidhålla detsamma.

Det har från ett par håll framhållits, att detta lagförslag likväl skulle vara sväfvande, så att vi kunde befara, att det vunne tillämpning, där man icke velat tillämpa det. I detta fall har särskildt framhållits såsom en fara det exempel, som man har intagit i det andra stycket af 14:de paragrafen: »genom prisande af brottslig handling». Om man emot denna formulering sätter ett sådant exempel, som en ärad talare gjorde — han valde Charlotte Corday — och frågar: »skall man då icke få prisa henne?» så svarar jag: »jo, naturligtvis.» Denna lag säger ju ingenting sådant. Den säger, att den som söker förleda annorledes än genom uppmaning, t. ex. genom prisande af förbrytelser, till brott, den skall då straffas efter lagen. Sålunda: att i och för sig prisa en historisk handling, det kan icke falla under denna lag. Det är endast, när prisandet uppenbarligen uteslutande användes såsom ett medel att ingjuta i åhörarnes sinnen

den tanken och den sträfvan, att vi böra begå ett brott i det nuvarande samhället, ett verkligt brott, det är då det kommer i fråga att tillämpa lagen. Jag tror, att den ärade talaren träffade hufvudet på spiken, som sade, att genom detta exempel om prisandet blir icke tillämpningen utvidgad, utan just genom detta exempel blir tillämpningen begränsad. Men å andra sidan vill jag säga, att för min del anser jag icke, att just denna formulering är någonting i och för sig nödvändigt. För den händelse man icke kan frigöra sig från den efter min tanke ogrundade farhåga, att i denna mellansats skulle ligga någon risk, så kan jag väl förstå, att man vill ha bort densamma. och till innehållet blir ju i själfva verket lagparagrafen precis enahanda i alla fall.

Det har under denna debatt spelat eu viss roll, att man åberopat ett samband mellan de ämnen, hvarom vi nu besluta, och det stora ämne, hvarom båda kamrarna under veckans första dagar öfverlade och beslöto. Jag har vid ett föregående tillfälle tillkännagifvit, huru jag för min del ser det samband, som verkligen förefinnes mellan det ena och det andra. Jag har sagt — jag gjorde det i Första Kammaren med den påföljd, som man känner — jag har sagt, att med enbart strafflagstiftning kommer man icke till målet: man måste icke blott lagstifta gent emot de anarkistiska ledarne utan man måste också undanrycka dem materialet genom ett helt annat slags lagstiftning, och där pekade jag i första rummet på rösträttsfrågans lösning. Detta vidhåller jag fullständigt. Men det är tydligt, att med denna min tankegång öfverensstämmer icke att betrakta det ena såsom oskiljaktigt förbundet med det andra. Den ena lagstiftningen, denna strafflagstiftning, är riktad mot anarkistledarne, den andra lagstiftningen, den sociala förbättringslagstiftningen och särskildt enkannerligen medgifvandet af medborgerliga rättigheter i större utsträckning, den kommer efter min tanke att ha till följd, att de missnöjdes antal, på hvilka anarkistledarne verka, kommer att minskas.

Jag kan således ingalunda, såsom en talare antydde, å regeringens vägnar återkalla denna proposition eller på något sätt medgifva, att ställningen nu skulle vara en annan i fråga om repressiv lagstiftning gent emot anarkistledarne, därför att man icke lyckats genomdrifva den andra lagstiftningen. Jag kan detta så mycket mindre, som i fråga om anarkistledarne det faktiskt är på det sättet, att de icke det allra ringaste påverkas af frågan: rösträtt eller icke rösträtt. Det som de mest af allt förakta är, så vidt jag förstår, den politiska rösträtten och det parlamentariska lifvet. Det är sålunda utan mening att säga, att den på dem skulle ha så stor inverkan. De behöfva just en repressiv lagstiftning.

Nej, om det finnes ett sammanhang emellan denna lagstiftning och rösträttsfrågan, sådan den nu föreligger, då är det nog ett helt annat sammanhang. Det är ju så, att de, som jag genom likhet i politisk åskådning närmast är förbunden med, önska och hoppas, att man skall kunna genom ett ihärdigt arbete och genom ett oförskräckt och fast tillvägagående trots allt vinna framgång åt våra

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Om vissa
ändringar i 8
och 10kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

sträfvanden i rösträttsfrågan. Mina herrar, I kunnen vara vissa om, att det är en ganska svår väg, som vi här skola beträda, och att det är en väg, på hvilken man väl måste betänka, på hvad sätt man skall framgå och att man har de nödiga och goda förutsättningarna att komma fram. Men tron I verkligen, att det stora ordnings-älskande svenska folket skulle känna sig synnerligen väl berördt af en politik, som *icke* med framsteg förenade en bestämd och klar kärlek till ordning i samhället? Jag tror det icke. Jag tror, att, om framstegsvännerna nu skulle kunna hoppas på framgång för sina önskningar, måste de oförtydligt och klart med sin sträfvan till framsteg förena upprätthållande af ordningen.

Herr Eriksson i Elgered: Herr talman! Jag har under den långa öfverläggning, som ägt rum, icke kunnat blifva öfvertygad om, att man kan på den föreslagna vägen vinna det syftemål, som man med denna lag åstundar. Vore så förhållandet, skulle jag icke sätta mig emot lagens antagande. Om jag nu frågar, hvad man med lagen egentligen vill vinna, så svarar man, att man vill skaffa bort den agitation och propaganda, som från anarkistiskt håll drifves mot den militaristiska rörelsen och de värnpliktige i vårt land. Genom motverkande af denna agitation afser man uppenbarligen att bibehålla ordningen och undanröja den fara, som hotar att förkväfva den goda andan inom det militära området. Denna goda anda måste väl bestå däri, att våra söner och värnpliktiga, när vårt land en gång hotas af faror, äro redo och villiga att kläda blodig skjorta för fäderneslandet. Den förnämsta källan till denna goda anda är dock fosterlandskärleken, och jag har mycket svårt att tro, att fosterlandskärlek skapas genom strafflagsbestämmelser, genom hvilka yttrandefriheten verkligen hotas. Jag tror i stället, att dessa bestämmelser fortfarande skapa ovilja hos många, och en sådan ovilja vill jag icke vara med om att åstadkomma.

Hans excellens herr statsministern anmärkte, att för anarkisterna betydde rösträttens utsträckning ingenting, och att för dem gör det detsamma, om de få rösträtt eller icke. Jag instämmer med herr statsministern därutinnan, men påstår, att det är ju icke dessa förhårdade anarkister som skola skyddas utan de värnpliktige, som skola skyddas gent emot dessa anarkister. Det gäller här egentligen icke att undanröja anarkisterna utan att rycka bort orsakerna, ur hvilka anarkismen framgår som en verkan. Om jag nu frågar: hvarifrån kommer missnöjet bland de vänpliktige? så svaras, att det kommer till stor del men icke allenast af det förhållande, att det öfvervägande procenttalet bland dem äro rösträttslösa, utan kanske icke minst af lagstiftningen på det militära området. Man har erkänt för icke så länge sedan, att våra krigslagar drypa af blod, och jag för min del tror bestämdt, att det behöfs en mildring af våra krigslagar. Hans excellens herr statsministern yrkade, innan han ännu hunnit till den plats i riket som han nu innehar, icke blott på en revision af våra krigslagar utan ock på anställandet af en särskild justitieombudsman för tillsyn öfver dessa lagars efterlefnad. Jag tror, att, om man

slår in på dessa vägar, ganska mycket skulle vinnas. Först sedan man utan framgång försökt sig på dessa vägar, är det lämpligt att gifva sig in på den nu föreslagna. Därutinnan vill jag emellertid instämman med hans excellens herr statsministern, att, finge man gifva rösträtt åt dessa rösträttslösa, skulle det vara lättare att skapa kärlek till fäderneslandet.

*Om vissa
ändringar i 8
och 10kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Men det finnes en annan synpunkt, som jag icke kan underlåta att här något vidröra, nämligen den, att hvarje lagstiftning, i samma mån som den utvecklas i den riktning, som i nu föreliggande fall är ifrågasatt, gifver en osökt anledning för dem, som ha att öfvervaka lagens efterlefnad, d. v. s. allmänne åklagarne i stad och på landet, att strängt tillämpa lagen, att alltså gripa in och upplösa sammankomster, som äga rum. Jag anser emellertid församlingsrätten, denna urgamla frihet att fritt få samlas till öfverläggning, vara så viktig och dyrbar, att jag icke vill vara med om någon som helst inskränkning i densamma.

Herr talman! Det är lätt begripligt såväl af hvad jag nu anfört som af mitt instämmande på förmiddagen i borgmästare Lindhagens anförande, att jag för min del yrkar afslag å det nu föreliggande lagförslaget.

Herr Branting: Det skulle icke ha fallit mig in att nu besvära kammaren ens med några få ord, om icke i herr statsministerns anförande hade förekommit en liten vändning, där han åter ville göra anarkismen till ett foster eller ett missfoster, som framgått ur socialismen. Jag vill däremot hänvisa till hvad jag förut anfört om den parasitära prägel, som denna rörelse medvetet haft och fortfarande afsiktligt har i förhållande till den socialdemokratiska rörelsen. Jag vill äfven tillägga, att hvad som verkligen fostrat de anarkistiska strömningarne såväl här i Sverige som i andra länder är just de sociala missförhållandena, och särskildt hvad Sverige beträffar, är det ju uppenbart, såsom också herr statsministern i annat sammanhang framhållit, att icke minst saknaden af medborgarrätt gifvit ett verkligt underlag för den bittra stämning emot allt och alla, emot samhällets hela ordning och alla dess lagar och band, som sammanfattas under namn af »anarkism». Jag tillbakavisar ännu en gång, att något samband förefinnes mellan den anarkistiska rörelsen och den socialdemokratiska rörelsen — hvilket man här har velat göra gällande — och jag vill här lägga ansvaret på de verkliga skyldige, på dem, som hållit igen utvecklingen äfven i de afgörande ögonblick, då ett steg folket till mötes skulle ha gjort oändligt mycket godt.

Herr statsministern slöt sitt anförande nyss med en vackert klingande sats om »framsteg, men också ordning». Ingen skall motsäga honom i det, att det är en regerings skyldighet att upprätthålla äfven ordning, på samma gång som den ställer sig i spetsen för framåtskridandet. Men han har icke bevisat, och han kan icke heller enligt min öfvertygelse bevisa, att det är omöjligt att med nu bestående lagstiftning upprätthålla tillbörlig ordning — och det

Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)

var ju dock därom och icke om den allmänna satsen »framsteg och ordning», som hela vår tvist vid detta tillfälle har rört sig.

Herr Lindhagen: Endast ett par ord med anledning af hvad herr statsministern nu senast yttrade, då han vädjade till oss att nu antaga detta förslag för »ordningens» skull. Det skulle ha glädt mig mycket, då vi nu stå inför ett afgörande af denna fråga, där vi dock på ett sätt, som hittills icke haft någon motsvarighet, göra ett ingrepp i vår gamla yttrande-, tryck- och församlingsfrihet — det skulle ha glädt mig, säger jag, om från statsministerns sida hade ägnats också en tanke och ett erkännande åt dessa medborgerliga rättigheter och de nu gällande lagarnes stora uppgift att skydda dem, men han yttrade ingenting därom. Han borde icke ha glömt att all politisk strafflagstiftning och all politisk förföljelse i alla tider skett i ordningens namn. Och då han talade om ordningen, sade han icke heller, huruvida han verkligen trodde, att dessa lagförslag äro i något afseende ägnade att upprätthålla den ordning, som han närmast ordade om. Komma vi väl en gång in på den vägen att icke ägna någon hönör åt de medborgerliga friheterna utan uteslutande tala om att dessa böra inskränkas för ordningens skull, så tror jag, att vi kanske snart nog komma att få höra, att folket icke heller bör ha rösträtt för »ordningens» skull.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde proposition på 1:o godkännande af utskottets förslag, 2:o afslag å berörda förslag och 3:o bifall till det af herr Centerwall under öfverläggningen framställda yrkandet; och förklarade sig herr talmannen anse det förstnämnda yrkandet vara med öfvervägande ja godkänt. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition antagits det under 2:o) omförmälda yrkandet nu uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition, så lydande:

Den, som vill, att kammaren godkänner lagutskottets förevarande förslag till lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit berörda förslag.

Omröstningen utföll med 164 ja mot 51 nej; och hade kammaren alltså godkänt utskottets förslag.

Ordet begärdes häruppå af

Herr Branting, som yttrade: Emot det nu fattade beslutet ber jag att till protokollet få anteckna min reservation, då jag fruktar, att det är ett första steg på en olycklig väg och öppnar en klyfta inom vårt folk, som icke hade behöft där förefinnas.

*Om vissa
ändringar i 8
och 10 kapitlen
strafflagen
m. m.
(Forts.)*

Med herr Branting förenade sig herrar *Blomberg, Lindhagen, Kjellberg, Pettersson* i Södertälje, *Lindberg, Christierson, Thorsson, Persson* i Malmö, *Nilsson* i Malmö, *Larsson* i Västerås, *Jansson* i Edsbäcken, *Leksell, Eriksson* i Grängesberg, *Berglund, Lindqvist, Carlsson* i Malmberget och *Thylander*.

8 kapitlet 3 och 8 §§, 10 kapitlet 13 §, slutstadgandet, ingressen och rubriken.

Godkändes.

Utskottets i punkten 1:o) gjorda hemställan förklarades besvarad genom de af kammaren fattade, här ofvan omförmälda besluten.

Punkten 2:o).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Å föredragningslistan fanns härefter uppfördt lagutskottets utlåtande, n:o 52, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster.

*Om förbud för
krigsmanskap
att deltaga i
vissa sammankomster.*

Genom en den 4 innevarande maj dagtecknad proposition, hvilken af båda kamrarna blifvit till lagutskottet hänvisad, hade Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till lag om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster.

Härigenom förordnas som följer:

Är sammankomst utsatt att äga rum å ort, där krigsmanskap är samladt till tjänstgöring, och kan det på giltiga grunder antagas, att vid sammankomsten skola förekomma yttranden, hvilka åsyfta att utplåna känslan af plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller eljest undergräfvä krigslydnaden, äge på stället varande högste befälhafvare förbjuda manskapet att deltaga i sammankomsten. Om förbudets meddelande aflåte befälhafvaren ofördröjligen underrättelse till justitiekanslaren.

Öfverträdelse af förbud, som här afses, vare ansedt såsom brott mot krigslydnaden, hvarom sägs i 87 § strafflagen för krigsmakten.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet.

Om förbud för
krigsmanskäp
att deltaga i
vissa samman-
komster.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att förevarande proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *Lindhagen* och *Jansson* i Edsbäcken, hvilka hemställde, att propositionen icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr *Jansson* i Edsbäcken yttrade: Herr talman! Då jag reserverat mig mot utskottets betänkande, skall jag be att få anföra några skäl utöfver de i reservationen angifna.

I den debatt, som föregått det beslut, vi nyss fattat, sades från många håll, att med den ifrågavarande lagbestämmelsen icke var afsedd någon inskränkning i yttrande- och församlingsfriheten. En talare sade till och med, att han icke alls kunde vara med om att frångåta svenska medborgare en sådan rättighet; men lika fullt stannade han vid att yrka bifall till utskottets hemställan. I den nu föreslagna lagen kan jag icke finna annat, än att det är meningen att frångåta svenska medborgare en dyrbar rättighet. Jag kan för min del icke fatta, huru vi skulle kunna stadga, att en militärbefälhafvare skulle kunna förbjuda värnpliktige att besöka en sammankomst. Det säges nu, och jag förstår mycket väl, att det är afsedd att träffa sådana sammankomster, som afse antimilitarisk agitation. Kanhända man menar sådana sammankomster. Men i motiveringen till statsrådsprotokollet säger statsministern själf i denna punkt:

»Beträffande förslaget bestämmelser i öfrigt torde jag endast böra erinra, att under beteckningen sammankomst uppenbarligen falla alla möten, vare sig de afse öfverläggningar i ett eller annat ämne eller åhörande af föredrag och dylikt.»

Af detta finner jag, att det menas alla sammankomster. Det torde icke vara främmande för en stor del af kammarens ledamöter, att det finnes värnpliktige, som utgått från hem, där de alltifrån barndomen tillgodogjort sina religiösa intressen på annat sätt än genom prästerskapets försorg, jag menar nu genom frikyrkliga möten och dylikt. Af det lagförslag, som föreligger, kan jag icke förstå annat, än att militärbefälhafvare kan förbjuda värnpliktige att bevista äfven religiösa sammankomster. Det säges visserligen i lagen, att om det kan »på giltiga grunder antagas, att vid sammankomsten skola förekomma yttranden, hvilka åsyfta att utplåna känslan af plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller eljest undergräfvä krigslydnaden, äge på stället varande högste befälhafvare förbjuda manskapet att deltaga i sammankomsten». Men jag frågar: huru skall befälhafvaren veta, hvad som skall förekomma på sammankomsten, om han icke själf går dit?

Då jag var beväring, voro de värnpliktige samlade blott 15 dagar, men under den tiden förekom ofta, att de hade sammankomster. Kan man nu rimligen tillstyrka, då öfningstiden blir 6 månader i en följd — och för vissa vapenslag ända till tio månader

— att de värnpliktige under hela denna tid skola kunna förhindras bevista sammankomster? Jag kan för min del icke vara med om något dylikt.

Det gäller mera i detta lagförslag, än vi möjligen tänka oss. Det är ingen hemlighet, att den långa öfningstiden, som vi genom 1901 års härordningsförslag antogo, väckt icke liten ovilja landet rundt. Men skulle vi nu komma med bestämmelsen, att våra söner skulle kunna förbjudas att bevista till och med religiösa föredrag, så vill jag bestämdt påstå, att denna ovilja kommer att blifva ännu större.

Jag skall icke vidare uttala mig om detta, men har åtminstone med dessa få ord velat säga, att jag för min del fruktar, att ett antagande af detta förslag kommer att väcka en mycket stor ovilja mot de militära öfningarne i öfrigt; och det är det jag vill söka undvika. På grund häraf och på de i reservationen angifna skäl skall jag, herr talman, bedja att få yrka afslag å ifrågavarande förslag.

Häruti instämde herrar *Hammarström, Lindhagen, Pettersson* i Södertälje och *Ericsson* i Alberga.

Herr Leksell: Herr talman, mina herrar! Tro herrarne, att vi nu hafva fått en lag genom det nyss fattade beslutet, som skall bevara samhället ostördt från allt som möjligen kan splittra? Detta är åtminstone ej min mening och ännu betänksammare blir jag, då man kommer med ett förslag, genom hvilket militärer, däri inbegripet också våra beväringssynglingar, skola kunna förbjudas att bevista sammankomster under den tid de äro i tjänstgöring. Enligt min tanke går det i alla fall nästan för långt, att man icke skall få besöka sammankomster af något slag, då man tjänstgör som militär. En religiös sammankomst kan enligt detta förslag helt enkelt icke få hållas för militärer, och det på den grund, att om en religiös talare anordnade en sammankomst på öfningsplats, där militär ligger, så kan han taga till text: »den, som utgjuter människoblod, hans blod skall ock af människor utgjutet varda». Om sedan denna talare har litet vältalighet och något så när rik erfarenhet såväl ur biblisk som rent praktisk synpunkt, kan han bevisa helt enkelt, att det är en synd, en orätt, att utgjuta människoblod; och hvad blir då följderna annat, än att de, som reflektera öfver saken kunna blifva omvända från den enligt min tanke skefva uppfattningen, att det är rätt att utgjuta människoblod och helt enkelt neka att göra krigstjänst?

Nu är det sant, att förslaget medgifver endast vederbörande *högste befälhafvare* rätt att förbjuda manskapet att deltaga i sammankomster. Låt mig fråga, mina herrar, huru mycket kommer jag som numerant i armén i beröring med befälhafvaren? Kanske jag icke kommer i beröring med den egentlige befälhafvaren på flera års tid, om jag tjänar vid en stamtrupp. Hvem är då mitt befäl inom regementet? Det är alla befordrade från och med vice kor-

Om förbud för krigsmanskaper att deltaga i vissa sammankomster.
(Forts.)

Om förbud för
krigsmanskaper
att deltaga i
vissa samman-
komster.
(Forts.)

poralen. En obefordrad äger icke ens rätt, i sådant fall som detta, om han vill gå till en sammankomst, att gå till högste befälhafvaren, utan han måste gå till sin närmaste förman, det är vice korporalen. Denne har kanske fått något emot sammankomsten eller han kan endast vilja visa sin myndighet, alltnog han förbjuder den därom sökande att gå. Han äger icke rätt att gå från vice korporalen till högre befälet, utan han får finna sig i att vara nekad. Jag vet, hvad det vill säga att stå under militär disciplin, och jag skulle kunna framdraga åtskilliga exempel från det regemente där jag tjänat, hvilka kanske skulle kunna verka afkylande på dem, som äro så varma militärvänner. Jag kan t. ex. framdraga exemplet af en som tjänade samtidigt. Han stod under rangskalan och var alltså numerant i likhet med mig. Han anhöll vid ett tillfälle att slippa gå upp till matuppställningen. Enligt reglementet har den, som vill försaka sin måltid, rätt att begära tillåtelse att slippa gå upp. Detta vägrades honom, på hvilka grunder vet jag icke, ty jag ser icke en människa längre än till tänderna. Det var icke regementsbefälhafvaren, som afslög mannens framställning utan hans närmaste förman, en som nyligen blifvit befordrad till vice korporal. Mannen måste ställa upp sig mot sin vilja och följa med på gården. Där steg han åter fram, gjorde ställningssteg och anhöll änyo att slippa deltaga i måltiden. Nej, han måste underkasta sig, han måste gå med; men vi förstå väl, att det väckte icke så litet ond blod, och följderna blef en allt annat än treflig stund nere på kaserngården något senare. Han ådrog sig därigenom fyra års fängelse.

Denne man kunde aldrig komma till högste befälhafvaren. Om nu den befälhafvare, som då var högste befälhafvare för regementet, hade respekterat det fastställda reglementet, så hade det i alla fall varit numeranten omöjligt att komma till honom. Det finnes flera sådana exempel, men jag låter nu den saken vara.

Låt oss tänka på våra beväringssynglingar. Här sitter kanske i denna kammare eller annorstädes i vårt land en rättänkande människa som har söner, som skola exercera beväring. Han tänker med grämlse på denna tid, att hans söner då skola blifva utsatta för något dylikt. De kunna vara vana att gå på sammankomster, där det finnes uppbyggliga förströelser, förströelser som icke leda till råhet utan fostra ett sant samhällslif. De kunna komma i den situationen, när de vilja gå på religiösa sammankomster eller vetenskapliga föreläsningar, att det blir dem nekadt. Då heter det, att de kunna gå till högste befälhafvaren. Hvarför icke sätta in i lagen, att där det kan bevisas, att det är sådana sammankomster, värnpliktige icke få på något sätt hindras att vara med på dessa sammankomster?

Men det ligger dock den tanken under, att det går icke an, att släppa ut de värnpliktige på sammankomster, ty de kunna därigenom blifva demoraliserade ur militär synpunkt sedt, och likväl står det i motiveringen till lagförslaget, att krigstjänsten får icke enbart betraktas såsom en öfning, afseende att bibringa vederbörande vissa färdigheter, utan den måste äfven vara en skola för befordrande af

kärleken till fosterlandet och medvetandet af plikter mot detta. Huru skola de kunna fostras ur annat än rent militär synpunkt, då de aldrig få opponera sig mot något, utan endast måste blindt lyda? Det får icke finnas hvarken ja eller nej, utan när jag blir befalld, skall jag lyda, till och med om befallningen strider mot min speciella rätt, och det går till och med så långt att, om en förman frågar mig om något och jag svarar, så säger denne förman: tyst, jag begär icke något svar. Antag, att jag blir ådömd ett straff! När får jag klaga däröfver? Jo, då straffet blifvit uttjänt. Så var det åtminstone, när jag var militär, och jag tror knappt, att förhållandet blifvit bättre sedermera.

Om förbud för krigsmanskaf att deltaga i vissa sammankomster.
(Forts.)

Jag kan anföra ett exempel om en man, som tjänstgjort under fyra år och aldrig under hela denna tid förtärt någon spirituosa. Han var en gång på kasernvakt och gick in på ett visst ställe, hvilket var beläget ett par trappsteg upp från kaserngården. Då han lämnade detta ställe, kom han att snafva på dessa steg och kom således något brådstörtadt ned på gården. Samtidigt kom jourhavande kaptenen för att inspektera och, då han antog, att mannen var drucken, ådömde han honom arrest, hvilket straff denne man omedelbart måste aftjäna.

Jag vill fråga, om detta kan stärka fosterlandskärleken? Komma vi nu därhän, att manskafet skall förbjudas att besöka sammankomster vare sig af det ena eller andra slaget, så blir ju följden, att militären kommer att helt enkelt stängas inne inom regementets logement för att där få inhämta den upplysning, som är nödvändig för att bevara vårt fosterland.

I sanning, i många afseenden en beklaglig skola!

Herr talman, jag ber att få yrka afslag å föreliggande förslag.

Hans excellens herr statsministern Staaft: Med afseende å de yttranden, som af de båda talarne blifvit fällda, ber jag få framhålla, att det är alldeles gifvet och klart, att det endast är, då det på giltiga grunder kan antagas, att vid sammankomsten skola förekomma yttranden, hvilka åsyfta att utplåna känslan af plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller eljest undergräfvu krigslydnaden, som högste befälhafvaren kan förbjuda manskaf att deltaga i sammankomsten.

Det yttrande, som jag afgifvit till statsrådsprotokollet, och där jag säger: »Beträffande förslaget bestämmelser i öfrigt torde jag endast böra erinra, att under beteckningen sammankomst uppenbarligen falla alla möten, vare sig de afse öfverläggningar i ett eller annat ämne eller åhörande af föredrag och dylikt», kan ju alldeles omöjligen afse att utsträcka befogenheten att meddela förbud i fråga om andra slags möten än dem, som lagtexten uttryckligen karakteriserar. Detta yttrande afser endast att förebygga det missförståndet, att man med en sammankomst icke skulle mena t. ex. hållande af ett föredrag eller dylikt. Det är ju tydligt, att sammankomst i vidsträckt mening bör afse äfven detta. Men, hvad de åsyftade öfverläggningarna och föredragen beträffar, skola de vara

Om förbud för krigsmanskap att delta i vissa sammankomster.
(Forts.)

sådana, att det på fullgiltiga grunder kan antagas, att sådana yttranden, som i lagens text omnämnas, skola fällas. Detta skall vara förutsättningen för, att sådana förbud få utfärdas. Jag är visst icke ouppmärksam för den i viss mån vaga beskaffenhet, som utmärker och måste utmärka sådana lagar som denna, ty den lämnar afgörandet åt befälhafvarens subjektiva omdöme, men det förefaller mig, som det vore nästan omöjligt, att, om man skall träffa någon ordning, hvarigenom man kan förebygga, att krigsmanskap bevisar dylika sammankomster, man kan komma till någon annan lösning.

Jag anhåller att, ehuru det icke omedelbart föreligger till föredragning, med herr talmannens tillstånd få framhålla, att denna lag är alldeles parallell med den föreslagna förändringen i tryckfrihetsförordningen, som afser att förebygga anarkistisk litteraturs spridande till krigsmanskap. De äro två fullkomligt parallella lagar, och för min del tror jag, att, trots den vaga beskaffenheten och svårigheten att på fullt säkert sätt fastslå objektiva grunder i fråga om denna lagstiftning, den är fullkomligt försvarlig ur den synpunkten, att det ju i alla fall gäller icke fullvuxna, mogna medborgare, utan det gäller ungdom, som ännu måste uppfostras och som staten befäller skall dragas från sina hem och sina föräldrar, och hvilken staten också då har skyldighet att, såvidt på den ankommer, skona och bevara från inflytelser, som helt visst deras föräldrar skulle betrakta såsom en olycka, om de unga utsattes för. Jag tror, att, när man tänker på, att krigsmanskapet till mycket stor del icke uppnått myndig ålder och i alla händelser utgöres af ungdom, man icke kan säga, att denna lag på något farligt sätt kränker eller kringsskär den medborgerliga friheten. Men det skulle visserligen vara betänkligt, om en befälhafvare toge sig före att utsträcka tillämpningen på ett behörigt och icke af lagstiftningen afsedt sätt. Det är för att förebygga eller gifva en vink till möjligheten af att förebygga sådant, som man här stadgat, att dylikt förbud skall insändas till justitiekanslern, så att man har en civil myndighet, som omedelbart kan få pröfva detta och se till, att det går efter vissa, såsom lagen säger, giltiga grunder.

Jag anhåller om kammarens bifall till det föreliggande förslaget.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Jag har endast be-
gärt ordet för att yrka bifall till utskottets föreliggande förslag, och jag skall inskränka mig till att såsom motiv härför åberopa hvad från statsrådsbänken såväl under den föregående diskussionen i dag som särskildt nu anförts.

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Efter det beslut, som kammaren för en stund sedan fattade, är det gifvet, huru det kommer att gå med nu föreliggande lagförslag.

Då emellertid hans excellens statsministern yttrade, att man icke skulle tro, att *regementscheferna* komme att på ett *obefogadt* sätt använda den makt, som genom denna lags antagande skulle sättas i deras händer, skall jag anhålla att få till protokollet om-

nämna en händelse, som inträffat med mig själf och som just passar in på nu ifrågavarande förhållande.

Jag har ett tjugutal år agiterat för den socialdemokratiska åskådningen, men det torde icke kunna beskyllas mig, att jag under denna min agitation sökt att vare sig hos de värnpliktige eller hos andra sprida någon landsförrädisk uppfattning.

Jag erhöll för ett par år sedan anmodan att inför militärmanuskapet i Ystad hålla ett föredrag, hvilket jag äfven åtog mig. De som anordnat mötet framställde till den dåvarande tillförordnade regementschefen en förfrågan, huruvida de i kasernerna finge utdela en inbjudan till manskapet. Detta nekades emellertid, hvarefter tillförordnade regementschefen per telefon satte sig i förbindelse med mig och frågade, om jag lofvat hålla detta föredrag, och på samma gång önskade han upplysning om det blifvande föredragets innehåll. Jag svarade härpå, att jag såsom gammal fredsvän naturligen komme att framhålla min uppfattning om militarismen, men att jag icke skulle undergräfvade de värnpliktiges disciplinära förhållande till befälet. Jag inbjöd för kontrollens skull tillförordnade regementschefen jämte öfriga officerare att öfvervara föredraget. Sedan ringdes det af Tiden för föredragets hållande kom och man arrangerade en föreläsning i regementets ridhus, dit manskapet genom tvångskommandering föstes som åhörare samtidigt som man förbjöd hvarje militär att gå till det af mig omnämnda mötet, och för att göra ordern effektiv placerades en underofficer utanför den lokal, där mötet skulle hållas.

Man ville således bevara de värnpliktige från *dåligt* intryck af det tal, jag skulle hålla, och därför arrangerade man samtidigt denna föreläsning. Det vanns emellertid icke hvad som åsyftats utan raka motsatsen.

Skulle vi nu antaga en sådan lag som den föreslagna, är det min lifligaste öfvertygelse, att icke skulle det vinnas hvad Kungl. Maj:t med densamma åsyftar, utan snarare motsatsen. Jag kan icke förstå, hvarför denna lag är behöflig, då, såsom jag nyss framhållit, en regementschef anser sig med nuvarande lagbestämmelser kunna förbjuda manskapet att besöka ett möte. Man vill således genom denna lags tillkomst söka få en ytterligare anledning att efter vår otidsenliga och hårda krigslag bestraffa den värnpliktige, som till äfventyrs besöker ett möte. Hvad man än afser vinna, icke blir det någon aktning för befälet och icke kommer därur någon fosterlandskärlek.

Jag tillåter mig att yrka afslag å det föreliggande förslaget.

Herr Jansson i Edsbäcken: Jag skall icke säga många ord. — Om jag hade garanti för att nu ifrågavarande förbud endast afsåge antimilitaristiska, anarkistiska eller fosterlandsförrädiska sammankomster, då skulle jag icke ställa mig så afvisande mot detsamma, men jag kan icke finna, att det enligt lagförslaget gifves någon grund för att inskränka lagens tillämpning endast till dylika sammankomster — ehuru jag väl kan förstå, att det är lagens andemening — utan den kommer nog att sträcka sig längre än så. Jag kan nämligen

Om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster.
(Forts.)

Om förbud för krigsmanskap att delta i vissa sammankomster.
(Forts.)

icke inse, att lagen erbjuder någon garanti för, att icke t. ex. en kristendomsfientlig militärbefälhafvare af ren kitslighet skulle kunna förbjuda värnpliktige att bevista en religiös sammankomst. Han skall visserligen inberätta till justitiekanslern, att han meddelat ett förbud i dylikt fall, men om han då endast förklarar, att han ansett sig ha »giltiga grunder att antaga», att det skulle förekomma politik å sammankomsten i fråga, så lär väl ingen, vare sig justitiekanslern eller någon annan, kunna bevisa motsatsen. Jag anser för min del, att det i sådana fall vore bättre, att en befälsperson infunne sig vid sammankomsten, och om han då funne, att något därunder fällt yttrande kunde anses störa ordningen, framkalla ovilja emot befäl eller på annat sätt göra skada, skulle han äga att helt enkelt upplösa sammankomsten. En sådan befogethet är jag för min del icke rädd för, ty dem, som jag särskildt ömmar för, skulle icke — det vet jag — vara rädda, om en militärbefälhafvare vore närvarande. Men jag vet, att de frukta för, att de i onödan skulle kunna förbjudas att bevista sammankomster, som de på grund af sina religiösa behof anse sig behöfva besöka. De skulle då under måhända $\frac{1}{2}$ års tid icke kunna tillfredsställa dessa religiösa behof annat än på de korta kyrkoparader å en timme eller $\frac{1}{2}$ timme, som hvarje söndag förekomma å lägerplatserna. Jag kan icke finna annat, än att denna lagstiftning i viss mån kan likställas med det konventikelplakat, som upphäfdes för en 40 å 50 år sedan och som väl ingen gärna skulle vilja ha tillbaka. Om nu en sådan makt och myndighet skall läggas i militärbefälhafvarens hand, som här har blifvit ifrågasatt, så fruktar jag, att han skulle kunna missbruka det på sätt, som jag nu nämnt, och därför kan jag, herr talman, icke annat än vidhålla mitt i reservationen gjorda yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr talmannen proposition först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Emellertid begärdes votering, hvilken ock företogs enligt följande nu godkända och anslagna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 52, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan och Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Voteringen utvisade 133 ja mot 47 nej, hvadan kammaren således bifallit utskottets hemställan.

§ 9.

Därnäst i ordningen förelåg till afgörande konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 9, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af § 1 mom. 10, § 3 mom 7, § 4 mom. 1, 2 och 4 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i sistnämnda paragraf af ett tillagdt mom. 12.

*Om vissa
ändringar i
tryckfrihets-
förordningen.*

Till konstitutionsutskottets handläggning hade båda kamrarne hänvisat en af Kungl. Maj:t till Riksdagen aflåten proposition, däruti Kungl. Maj:t till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning framlagt ett förslag till ändrad lydelse af § 1 mom. 10, § 3 mom. 7, § 4 mom 1, 2 och 4 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i sistnämnda paragraf af ett tillagdt mom. 12.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunde i oförändradt skick bifallas, ville antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling ett i utlåtandet innefattadt förslag till ändrad lydelse af § 1 mom. 10, § 3 mom. 7, § 4 mom. 1, 2 och 4 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i sistnämnda paragraf af ett tillagdt mom. 12.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, beslöt kammaren på hemställan af herr talmannen, att det i utlåtandet innefattade lagförslaget skulle paragrafvis föredragas.

I enlighet härmed föredrogs till en början § 1 mom. 10; och yttrade därvid

Hans exellens herr statsministern Staaff: Herr talman! Jag anhåller att få påpeka ett tryckfel, som här inkommit i den kungl. propositionen. Det står här »varde förfallen» etc., det skall vara »vare förfallen».

Vidare anfördes ej. Utskottets förslag godkändes.

För § 3 mom. 7 hade Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit följande lydelse:

§ 7:o. Uppmaning till brott eller försök att annorledes än genom uttrycklig uppmaning, såsom genom prisande af brottslig handling, förleda till brott, så ock försök att eljest förleda till ohörsamhet mot lag eller laga myndighet; förbrytelsen skall straffas efter allmän lag, och skriften konfiskeras.

Om vissa
ändringar i
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

Beträffande detta moment hade emellertid reservation afgifvits af herrar *Kvarnzelius* och *Beckman* i Djarsholm.

Efter föredragning af förevarande moment lämnades på begäran ordet till

Herr Branting: Jag skall, herr talman, naturligtvis icke under dessa förhållanden rifva upp en ny diskussion, som i mycket skulle nödgas gå parallellt med den, som vi redan förut fört här i dag. Men så viktig är ju dock den sak, som vi nu här behandla — det gäller en förändring i vår snart hundra år gamla tryckfrihetsförordning, att den kan väl icke få gå aldeles igenom, utan att man säger någonting därom.

Den här föreslagna ändringen går ut på att äfven i vår tryckfrihetsförordning införa detta olyckliga exemplifierande »såsom genom prisande af brottslig handling». Regeringens egna medlemmar ha ju därom förklarat, att de icke för sin del fästa något synnerligt stort afseende vid, om detta uttryck skulle stå kvar i det föregående lagförslagets text eller icke; de medgåfvo, att ett borttagande måhända icke skulle leda till någon olämplig påföljd — så fattade jag åtminstone deras ståndpunkt. Nu skola emellertid dessa ord införas här i tryckfrihetsförordningen.

Jag vill endast, såsom en illustration till hvad som skall kunna komma att ske med anledning af denna lagändring, peka på det stora namnet Tolstoy. Det finnes ingen, som kan bestrida, att Tolstoy i sina skrifter på det bestämdaste och eftertryckligaste och med ytterligt starka ordalag prisar en handling, hvilken af vår lag karakteriseras såsom brottslig, nämligen att undandraga sig fullgörandet af värnplikten mot fäderneslandet. Det är icke nog med, att han prisar värnpliktsvägran sådan som den utöfvas af dukoborerna och andra sekter i Ryssland, utan afsikten med hans uttalanden i denna riktning är aldeles uppenbarligen den, att »förleda» andra människor att tänka just på samma sätt som dessa dukoborer, att alltså vägra, hvilka straff än må hota dem, att inställa sig under fanorna. Här föreligger således i Tolstoys skrifter bägge de moment, som skulle göra, att dessa, med den ändring i tryckfrihetsförordningen, som nu är föreslagen, skulle vara brottsliga. Där förefinnes både prisande af hvad lagen karakteriserar som en brottslig handling och försök att förleda till ett brott i samma riktning. Vi skulle således få upplefva det, att skrifter utaf den store ryske reformatorn ofelbarligen skulle kunna fällas enligt denna lagparagraf — och detta samtidigt med att i hans eget land frihetens vindar ändtligen börja blåsa så starkt, att det icke ser ut, som om de längre skulle kunna hållas inestängda och undertryckas. Det förefaller mig dock, som om ett sådant tummande på vår gamla tryckfrihetslag vore ett så stort steg i rent reaktionär riktning, att jag icke förstår, att vi nu kunna vara med om detsamma, allra minst om det nu skall drifvas igenom, utan att man genom förhållandenas makt blir i tillfälle till någon

uttömmande diskussion om de synpunkter, som här kunna göra sig gällande.

Jag ber, herr talman, att få yrka afslag å det nu föreliggande ändringsförslaget, ty jag är viss om, att det är redan alldeles tillräckligt, hvad som förut beslutats här i dag. Kunna vi få vår tryckfrihetslag kvarstående oförändrad, är dock i alla fall delvis det ogynnsammaste intrycket af de nu gjorda inskränkningarna i yttrandefriheten afvärdadt.

*Om vissa
ändringar i
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Herr *Wijk* instämde häruti.

Herr Jansson i Djursåtra: Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag. Vi ha förut i dag genom att bifalla den i lagutskottets utlåtande n:o 51 föreslagna ändringen i 10 kap. 14 § strafflagen fastställt ungefär samma principer för muntliga förseelser vid folksamlingar och dylikt, som nu här skulle blifva gällande i tryckfrihetsförordningen, § 3 mom. 7 beträffande missbruk af tryckfriheten. Jag ber, som sagdt, herr talman, att få yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag i nu föreliggande moment.

Herr Lindhagen: I den reservation, som jag afgifvit mot lagutskottets nyss föreliggande betänkande, har jag tillåtit mig att göra några erinringar med anledning af den kungl. propositionen äfven i detta ämne. Så vidt man får döma af motiveringen, är det så, att vi nu stå i beredskap att utan närmare eftersinnande öfvergifva de grundsatser, som vi i nära hundra år följt i fråga om tryckfrihetsförordningen. Ehuru tiden är långt framskriden och kammaren nog önskar ett afslutande af debatten, tror jag dock, att dessa grundsatser varit af den betydelse för vårt folk, att de åtminstone förtjäna tre skoflar mull.

Regeringen säger i sin proposition helt enkelt det, att det är mycket oegentligt, att icke tryckfrihetsförordningen bringas i öfverensstämmelse med strafflagen, helst det ju är klart, att faran är lika stor vid missbruk af tryckt skrift som vid missbruk af det muntliga ordet. Endast af dessa skäl har nu regeringen föreslagit, att tryckfrihetsförordningen skall i denna punkt rätta sig efter strafflagen. Då, såsom i andra länder, strafflagen upptager samtliga bestämmelser angående missbruk af det fria ordet, det tryckta såväl som det muntliga, kan ju en sådan likställighet vara på sin plats. Men det är att märka, att vi ha en särskild grundlag, hvars uppgift det just är att särskildt värna om tryckfriheten såsom en ännu ovärderligare medborgerlig rättighet än det muntliga ordet. Det har hitintills med stor enständighet alltjämt slagits vakt om denna grundlag, och särskildt har man varit synnerligen angelägen därom, att i tryckfrihetsförordningen icke några sådana tänjbara lagparagrafer måtte inflyta, som den i dag i 10 kap. 14 § strafflagen beslutade, hvilken i vissa fall måst lägga en sådan hämsko på det fria ordet, som enligt grunderna för vår författning och vår tryckfrihetsförordning icke bör få förekomma.

Om vissa
ändringar i
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

Jag tycker därför att det är sorgligt, att man utan någon annan motivering än den nu förebragta skall gå att grafsätta dessa grundsatser, och jag kan därför, herr talman, icke annat än yrka afslag å det i den nu föredragna punkten gjorda ändringsförslaget.

I detta anförande instämde herrar *Kjellberg*, *Pettersson* i Södertälje, *Eriksson* i Elgered och *Lindh* i Gäfle.

Herr *Elowson*: Herr talman! Då anmärkning här blifvit gjord mot den af utskottet förebragta motiveringen, skall jag endast be att få hänvisa till den motivering, som Kungl. Maj:t i sin proposition anført för den här föreslagna ändringen i tryckfrihetsförordningen. Kungl. Maj:t säger nämligen därom bland annat: »Att genom en sådan af den anarkistiska propagandan själf framkallad extra ordinär åtgärd tryckfriheten ej lider något intrång torde vara uppenbart. Rätten att öfva kritik, lika nyttig på det militära som på andra områden är ej inskränkt. För staten, som tager de till stor del ännu omyndiga värnpliktiga från deras hem och inkallar dem till sina skolor för att där uppfostras i försvarstjänsten, är det emellertid en plikt att tillse, att deras sinnen ej må fördärfvas genom att utan skydd utsättas för verkningarna af en hänsynslös anarkistisk agitation. Någon farhåga för att skrifter af annat än anarkistiskt innehåll skulle kunna träffas af den ifrågasatta åtgärden bör med den föreslagna formuleringen ej finnas.» Jag finner för min del att Kungl. Maj:t genom denna motivering har så att säga slagit hufvudet på spiken, och jag anhåller därför, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Herr *Warburg*: Herr talman, mina herrar! Det har under den föregående debatten framhållits, att uttrycket »såsom genom prisande af brottslig handling» icke är fullt adekvat eller att det åtminstone kan misstolkas samt att det beslut, som vi här förut fattat icke nödvändigt skulle motivera införandet af detta uttryck i den paragraf, som nu är före. Jag ber att därjämte få påpeka att, om man framdeles finner detta uttryck olämpligt, en ändring af tryckfrihetsförordningen är svårare att genomföra än en ändring af strafflagen. Om jag icke alldeles missförstått, hvad som här blifvit sagdt ifrån regeringsbänken, har icke där någon synnerlig vikt lagts vid att denna paragraf skulle få just den formulering, som här föreslagits. Jag vill påpeka, att vi ha helt nyligen sett, hurusom i svenska pressen en sådan gärning som Eugène Schaumanns blef framhållen såsom en bragd värd att prisas. Man kan dock tänka sig, att något liknande framdeles skulle kunna förekomma i pressen. Och jag vill också erinra om, att i en tidning, som icke lär kunna på något vis framhållas såsom gående åt vänster, nämligen tidningen »Vårt Land», har helt nyligen omtalats med stark sympati en rysk frihetshjältinna, Maria Spiridonova, hvilken begått en handling, som gifvetvis är brottslig enligt allmän lag. Jag vet mycket väl, hvad som härvidlag kommer att sägas, nämligen att det endast är fråga om

»*uppmaning till brott* eller *försök att annorledes än genom uttrycklig uppmaning*, såsom genom prisande af brottslig handling, förleda till brott». Men vid jurydomar pläga tryckfrihetsförordningens *ordalag* strängt urgeras enligt föreskriften att de skola tolkas efter sin ordalydelse, och jag befarar att många juryman då häftar sig vid uttrycket »prisande af brottslig handling». Jag kan därför icke gärna, herr talman, vara med om denna förändring i tryckfrihetsförordningen, när det står en sådan mellansats som den af mig nyss upplästa, utan jag ber att få yrka bifall till förslaget med den ändringen, att ur paragrafen uteslutes orden »såsom genom prisande af brottslig handling». Jag tror icke, att det är någon farlig inkonsekvens, som vi härvid begå. Jag tror, att vi böra söka undvika att i vår tryckfrihetsförordning intaga olämpligt stiliserade uttryck, som möjligen kunna misstolkas. Jag gör detta så mycket mera som i allt fall flere af oss endast med tillbakaträngande af stämningar och känslor gått med på de nyss beslutade skärpningarna och bifallit förslagen därför att vi ansett oss icke kunna neka regeringen de vapen den ansett nödiga för att möta en farlig agitation.

Jag skulle önska, att herrarne ville lyssna till dessa ord ifrån en mångårig utöfvare af pressmannens yrke, för hvilken det bjuder emot att bifalla paragrafen i dess oförändrade skick.

Hans excellens herr statsministern Sta aff: Vid föredragningen af det föregående lagförslaget yttrade jag, att ehuru jag trodde, att man med bibehållande af denna bisats i själfva verket kommit till, såsom en annan talare — jag tror, att det var herr Widén — också framhållit, en lyckligare och mera begränsad formulering, föreföll det mig dock vara mera indifferent, hvilket uttryck man här valde, om i alla fall innehållet blefve detsamma. Nu får jag dock säga, att det förefaller mig mycket besynnerligt, att sedan man i strafflagen antagit den i propositionen föreslagna formuleringen, man i tryckfrihetsförordningen skulle ha en annan formulering i fråga om samma brott. Därpå skulle då till exempel kunna följa, att man skulle ha en något annorlunda formulerad text att gå efter i fråga om bedömandet utaf en tryckt skrift, som skulle bedömas efter tryckfrihetsförordningen, och en hektograferad skrift, som skulle bedömas efter strafflagen — och det vore ju ganska besynnerligt. Det förefaller mig äfven besynnerligt, att, ifall man anser sig kunna öfverlämna åt de allmänna domstolarna att döma efter den formulering, som den allmänna strafflagen nu erhållit, man icke skulle våga att öfverlämna samma bedömande åt en jury, som likväl skall vara ett värn gent emot allt för juridiska och formalistiska tolkningar.

Men ehuru jag anser, att det bästa vore, om samma formulering i tryckfrihetsförordningen blefve införd som i strafflagen och ehuru jag för min del icke kan se någon olägenhet däraf, så vill jag dock ej heller på denna punkt påstå, att detta är någon väsentlig sak. Jag tror, att resultatet i alla fall blir alldeles detsamma, ehuru det kommer att förefalla något egendomligt och gifva anledning till

*Om vissa
ändringar i
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

*Om vissa
ändringar i
tryckfrihets-
förordningen.*
(Forts.)

spekulationer och undran hos dem, som skola tillämpa bestämmelserna — en undran hvilken ej kan få gåtan löst på annat sätt än genom att gå tillbaka till historien om lagbestämmelsens tillkomst, d. v. s. öfverläggningen i denna kammare.

Herr Kvarnzelius: Det är ju klart att, då kammaren nu beslutat bifalla den af Kungl. Maj:t föreslagna förändringen i strafflagen, äfven den föreslagna förändringen i tryckfrihetsförordningen kommer att bifallas, så att det tryckta ordet blir underkastadt lika strängt ansvar, ty det är ju lättare att fela, då man muntligen uttrycker sina tankar, än då man nedskrifver desamma på papperet. Ur denna synpunkt anser äfven jag det kunna försvaras, att det blifver likhet mellan strafflagens bestämmelser och tryckfrihetsförordningens i detta fall; men jag vill fästa uppmärksamheten på att afgörandet af, om det är ett brott begånget i ena eller andra fallet, sker på olika sätt. Då det rör sig om det talade ordet, är det ju en jurist, en domhafvande, som bedömmar, huruvida det föreligger brottslighet eller icke. Men om det blir fråga om en skrift eller det tryckta ordet, så är det ju en jury, som dömer, och i en sådan sitta ju icke med nödvändighet juridiskt bildade element. Det är därför klart, synes det mig, att man i tryckfrihetsförordningen får vara synnerligen mån om, att man icke i lagtexten eller i tryckfrihetsförordningens bestämmelser lägger in något, som kan verka suggererande på jurymedlemmarne redan från början och leda deras tankegång i en viss riktning. Alldeles tydligt är, att med den exemplifiering, som har skett i paragrafen, juryns medlemmar från början komma att få en känsla af, att detta är något som särskildt bör uppmärksammas. Ur den synpunkten synes det mig, att man mycket väl kan försvara, ifall man gör en något annorlunda formulering af denna punkt i tryckfrihetsförordningen än fallet var i de förut beslutade bestämmelserna i strafflagen. Jag ber därför, herr talman, då jag icke nu har någon utsikt att få något annat yrkande igenom, men då jag anser, att det mycket väl kan gå för sig att bifalla ett yrkande i denna riktning, att få hemställa om bifall till det af herr Warburg gjorda yrkandet.

Herr Elowson: Herr talman! Inom utskottet hade jag för min personliga del en viss betänklighet emot den af Kungl. Maj:t inskjutna mellanmeningen men icke med afseende på innehållet, utan med hänsyn till den juridiska stilen. Jag hade trott, att den juridiska stilen på sätt och vis skulle vinna, om detta vore borta, men innehållet finner jag vara alldeles oberoende af exemplifieringen.

Nu anfördes i konstitutionsutskottet ett skäl, som jag ber att få återöppna med anledning af den siste ärade talarens ord.

Det sades nämligen, att för en domstol kan denna mellanmening, denna exemplifiering, hafva mindre betydelse, men hos en jury, där medlemmarna i allmänhet icke äro juridiskt bildade, ginge det lättare att, med bibehållande af den föreslagna lagtexten, i hvarje särskildt fall uppfatta det mål, hvaröfver juryn skall döma; och för denna

mening anser jag, att vi icke borde hålla på något så underordnad som den juridiska stilen. Om det alltså skulle vara fördelaktigare för de i allmänhet icke fullt juridiskt bildade jurymännen att hafva denna exemplifiering, så anser jag det nyttigare att den får stå kvar.

Jag ber att få erinra om att Första Kammaren har bifallit § 3 mom. 7 i den lydelse, som utskottet har föreslagit, och jag tror därför, att Andra Kammaren bör följa exemplet.

*Om vissa
ändringar i
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Herr Jansson i Djursätra: Föreliggande lag afser icke att åstadkomma inskränkning i den verkliga tryckfriheten, utan den afser att utgöra ett skydd mot *missbruk* af tryckfriheten. När det gäller förseelser vid sammankomster och öfver hufvud taget muntliga förseelser, stadgas ju enligt strafflagen vissa straff; och de ändrade bestämmelser, som nu föreligga i afseende å tryckfrihetsförordningen, skulle nu ställas i analogi med den nyss antagna strafflagsbestämmelsen. Då det sålunda ansetts nödigt att bestraffa vissa förseelser vid sammankomster, där ju dock vid missbruk af det muntliga ordet tillfälliga lidelser kunnat spela in, lär det väl icke finnas anledning att anse den mindre straffbar, som i ond afsikt och efter noggrant öfvervägande missbrukar tryckfriheten.

Nu har här invändts, att det skulle kunna föranleda svårighet för en jury att tolka denna § 3 mom. 7, därför att det där är infördt ett särskildt exempel. För min del har jag tvärtom den uppfattningen, att det är fördelaktigt för juryn att i lagen hafva något framställt exempel, och jag kan därför icke finna annat, herr talman, än att paragrafen bör kunna godkännas sådan den här föreligger.

Jag anhåller därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Warburg: Med anledning af hvad herr vice ordföranden i konstitutionsutskottet framhållit, att därför att Första Kammaren redan antagit denna ordalydelse, det skulle vara olämpligt att vi gjorde en förändring, ber jag att få erinra därom, att det icke skulle vara mer än hvad som hände år 1889, i fråga om motsvarande paragraf i strafflagen. Då hade äfven Första Kammaren ursprungligen fattat ett något annat beslut än Andra Kammaren, men förerade sig därefter med Andra Kammaren om dess beslut. Om nu Andra Kammaren skulle önska borttagandet af de af mig nyss upplästa orden, kan jag icke tänka mig annat än att Första Kammaren skulle tillmötesgå denna önskan, ty det är ju dock blott en mindre begränsning vi då här företagit, låt vara att den har sin betydelse.

Herr Branting: Herr talman! Jag ber endast att till protokollet få konstateradt, att ingen har kunnat vederlägga hvad jag sade angående det, att vi nu gå att stifta en lag, enligt hvilken Tolstoys verksamhet och uttalanden i en viss riktning skola kunna fällas enligt svensk lag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder före-

*Om vissa
ändringar i
tryckfrihets-
förordningen.*
(Forts.)

kommit, propositioner 1:o) på godkännande af utskottets förslag, 2:o) på afslag å berörda förslag och 3:o) på bifall till det af herr Warburg framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som votering emellertid begärdes, upptog herr talmannen för bestämmande af kontrapositionen ånyo de båda öfriga yrkandena, af hvilka det under 3:o) angifna nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men jämväl i fråga om kontrapositionen äskades votering; och blef i följd häraf nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående § 3 mom. 7 tryckfrihetsförordningen antager det af herr Warburg framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om afslag.

Den omröstning, som anställdes enligt denna voteringsproposition, utföll med 33 ja, men 133 nej, hvadan propositionen för hufvudvoteringen erhöi följande af kammaren nu godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren godkänner konstitutionsutskottets förevarande förslag till lydelse af § 3 mom. 7 tryckfrihetsförordningen att hvilatill vidare grundlagsenlig behandling, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit berörda förslag.

Hufvudvoteringen utvisade 129 ja mot 38 nej; och hade kammaren alltså godkänt utskottets förslag.

§ 4.

Godkändes.

Utskottets hemställan förklarades besvarad genom de af kammaren fattade här ofvan angifna besluten.

§ 10.

Herr talmannen tillkännagaf, att enligt öfverenskommelse mellan kamrarnes talmän gemensamma omröstningar skulle onsdagen den 23 innevarande maj företagas öfver de voteringspropositioner, som då vore af kamrarne godkända.

*Om vissa
ändringar i
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

§ 11.

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden och memorial

n:o 159, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående understöd till rederiaktiebolaget Nordstjernen för uppehållande af regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Sverige och La Plata-länderna;

n:o 160, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster;

n:o 161, med förslag till åtskilliga stadganden att införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

n:o 162, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen om godkännande af förslag till öfverenskommelse mellan svenska staten, å ena, samt Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, å andra sidan, angående viss grufegendom m. m., dels och i ämnet väckta motioner; och

n:o 163, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till kompletteringsarbeten å järnvägen Gellivare—Riksgränsen samt till anskaffande af ytterligare rullande materiel vid statens järnvägar; samt

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande och memorial:

n:o 13, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående understöd af allmänna medel till utflyttningar i följd af laga skiften, dels ock en med föranledande af propositionen väckt motion; och

n:o 14, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta stats- och lagutskottets sekreterare och vaktbetjäning.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 6,35 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.